

Общ. Сельскохозяй.

SPRAWOZDANIE
BIAŁOSTOCKIEJ IZBY ROLNICZEJ

SPRAWOZDANIE BIAŁOSTOCKIEJ IZBY ROLNICZEJ

ZA OKRES

**OD DNIA 1 KWIETNIA 1937 ROKU
DO DNIA 31 MARCA 1938 ROKU**

**NAKŁADEM
BIAŁOSTOCKIEJ IZBY ROLNICZEJ
BIAŁYSTOK 1938**

634 (438.15) (061.3)

334.788 (438) 41818/1838 Reg.

Drukarnia
„Lechia”
Białystok
Rynek
Kościuszki 15
Telefon 6.11

A

Okres sprawozdawczy jaki obejmuje niniejsze sprawozdanie nie może być zaliczony do okresów pomyślnych dla rolnictwa województwa białostockiego. Pewna poprawa sytuacji wsi jaka zaczęła się rysować w roku 1936 ustąpiła miejsca pogorszeniu się sytuacji gospodarstw rolnych. Poza momentami natury koniunkturalnej i rynkowej, które złożyły się na to, najdotkliwiej uderzyła w rolnictwo klęska nieurodzaju. Powstałe stąd straty trudno jest wyrównać akcją pomocy siewnej dość szeroko przeprowadzonej lub też interwencyjnymi zakupami inwentarza żywego i ulgami podatkowymi. Straty te będą się ujemnie odbijać przez lat parę na poziomie produkcji rolnej, jako skutki znacznego ubytku inwentarza żywego.

Poza tym dokupno pasz nasion i nawozów spowodowało zwiększenie zadłużenia rolnictwa o około 3 milionów zł.

Potrzeba przyjsia z pomocą rolnictwu znalazła żywy odzwiek na terenie Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych, które potrafiło znaleźć niezbędne środki dla złagodzenia sytuacji. Podkreślić z uznaniem należy również stanowisko samorządów terytorialnych tuł. województwa, które nie zawahały się przyjsć z wydatną pomocą w tej trudnej sytuacji rolnictwu przez udzielenie potrzebnej gwarancji przy zdobywaniu kredytów, bez której doprowadzenie pomocy do potrzebujących gospodarstw byłoby niezmiernie utrudnione lub też całkowicie niemożliwe.

Omawiany okres nie był również pomyślnym dla prac samej Izby Rolniczej. W związku z trudną sytuacją finansową rolnictwa, wobec poważnie zmniejszonych wpływów podatkowych budżet Izby nie mógł być realizowany w zamierzonej wysokości, również rozwiązanie Rady Izby stworzyło trudniejsze warunki pracy dla instytucji — mimo to zamierzone prace zostały wykonane.

Trzeba jednak obiektywnie stwierdzić, że klęska nieurodzaju i skutki z tego wynikające nie zatrzymały ogólnego postępu w rolnictwie tutejszym, oraz coraz dalej idącej konsolidacji społeczeństwa rolniczego w organizacjach społecznych — a raczej je wzmożyły. Organizacje rolnicze nabierają prężności i dziś już przedstawiają wartościowe ogniwa na których samorząd rolniczy może opierać swoją działalność zgodnie z wytkniętymi ustawowo wytycznymi. Pozytywnym dorobkiem wykazały się za okres

objęty niniejszym sprawozdaniem również organizacje młodzieżowe. Wieś budzi się z dotychczasowej obojętności i szczególnie po przez młodzież pragnie brać udział w pracy nad ogólnym podniesieniem kraju.

Szczególnie pomyślny rozwój w okresie ubiegłym przeżyły spółdzielnie wszelkiego rodzaju: okrzepły spółdzielnie rolniczo-handlowe, powstało szereg nowych spółdzielni rolniczo-rejonowych, rozszerzyły swą działalność spółdzielnie kredytowe wiejskie, spółdzielnie mleczarskie znacznie zwiększyły ilość przerabianego mleka, a w wielu wypadkach nastąpiła komasacja małych prywatnie urządzonych mleczarni na rzecz dużych technicznie dobrze wyposażonych zakładów. Spółdzielczy handel objął nowe artykuły jak wełna, włókno a przede wszystkim żywiec,

W dziedzinie oświaty również osiągnięto pewne postępy: zwiększyła się ilość wędrownych szkół rolniczych, powstał Uniwersytet Wiejski—nowe szeregi wychowanków szkół rolniczych i uczestników przysposobienia rolniczego zasilili gospodarstwa wiejskie. Poprawa przygotowania do zawodu rolniczego trwa w dalszym ciągu.

Uprzytomniając sobie powyższe fakty, mimo trudnej sytuacji śmiało możemy spoglądać w przyszłość.

STANISŁAW MYSTKOWSKI

Komisarz

Białostockiej Izby Rolniczej

W S T Ę P

Zasadniczy wpływ na całokształt prac Białostockiej Izby Rolniczej w roku sprawozdawczym 1937/38 wywarła klęska suszy, jaka w okresie tym dotknęła teren woj. białostockiego.

Prace związane z łagodzeniem skutków klęski pochłonięły bardzo wiele energii Izby. Władze oraz personel Izby współpracowały w ustalaniu rozmiarów klęski, w ustalaniu rozmiarów i form koniecznej pomocy, w rozprowadzaniu tej pomocy oraz w zabiegach, mogących wpłynąć na poprawę sytuacji w zakresie pasz i ściółki.

Gdy w związku z klęską suszy rozpoczęła się masowa wyprzedaż bydła, Białostocka Izba Rolnicza wystąpiła do władz o podjęcie zakupów interwencyjnych. We wszystkich powiatach zorganizowane zostały spędy interwencyjne, na których pod ścisłą kontrolą Izby zakupionych zostało ok. 13.000 sztuk bydła.

W połowie 1937 r. wydawało się, że klęska suszy spowoduje w wyniku zmniejszenia się wpływów z podatków i dochodów własnych Izby o sumę ok. 80.000.—zł. Jakkolwiek rzeczywistość okazała się lepsza, gdyż ubytek w/w wpływów wyniósł 51.808,52 zł., to jednak przewidywana suma deficytu stanowiła w budżecie Izby kwotę tak poważną, że groziło to koniecznością znacznego ograniczenia działalności Izby.

Na skutek uzyskania przez Izbę zgody M. R. i R. R. na pokrycie części deficytu z pozostałości zasilków Ministerstwa oraz zastosowania oszczędności w rozmiarach, niegodzących w istotną działalność Izby,—deficyt ten zmniejszył się do 7.344,82 zł.

Z innych ważniejszych prac przeprowadzonych w okresie sprawozdawczym należy wymienić: zorganizowanie zjazdu gospodarczego, reorganizację biura Izby, reorganizację metod pracy w terenie i zabiegi nad skoordynowaniem prac Izby z pracami dobrowolnych organizacji rolniczych.

Dnia 18.XII. 37 r. zorganizowany został przez Izbę pod protektorem Pana Wojewody Białostockiego — Henryka Osta-

szewskiego i przy współpracy: Woj. Tow. Org. i Kółek Roln., Okr. Zw. Spółdz. Roln. i Z. G., Woj. Org. Kół Gosp. Wiejsk. i Woj. Kom. do Spraw Młodzi. Wiejsk.—Wojewódzki Zjazd Gospodarczy w Białymstoku.

Zjazd zaszczylił swą obecnością P. Minister Rolnictwa i Reform Rolnych—Juliusz Poniąkowski.

W Zjeździe poza przedstawicielami lokalnych władz administracyjnych, wojskowych i samorządowych wzięło udział około 350 przedstawicieli organizacji rolniczych, gospodarczo-społecznych i młodzieżowych z całego województwa.

Wspomniana wyżej reorganizacja biur Izby wyraziła się w utworzeniu i zmontowaniu 2 wydziałów: hodowlanego i ekonomicznego, powiązanych w całość, umożliwiającą usprawnienie prac.

W skład wydziału hodowlanego weszły inspektoraty: hodowli koni, bydła, trzody, owiec i drobiu oraz inspektorat kontroli mleczności; w skład zaś wydziału ekonomicznego: referat ekonomiczno-statystyczny, nowoutworzone referaty: organizacji zbytu i rachunkowości rolnej, inspektorat mleczarski oraz inspektorat lnianstwa i przemysłu ludowego.

Zasadnicze zmiany wprowadzono również do organizacji pracy w terenie. Do r. 1937 personel terenowy w większości powiatów stanowili referenci rolni oraz instruktorzy specjaliści, przeznaczeni do prowadzenia poszczególnych rodzajów prac. Poza tym czynni byli w powiatach instruktorzy organizacji gospodarstw przodowniczych, wykonujący opiekę indywidualną nad wybranymi gospodarstwami. Stan taki powodował rozproszkowanie działalności personelu fachowego, uniemożliwiał koordynację pracy, nie pozostawiając wyraźnych śladów w zasięgu szerszym.

To też w r. 1937 Izba zdecydowała metodę opieki indywidualnej łączyć z akcją organizacji wsi. W praktyce zmiana ta oznaczała obejmowanie przez instruktorów pod opiekę całych wsi, co dawało podstawę do koncentracji wszelkich zabiegów, zmierzających do podniesienia rolnictwa w określonych rejonach, nastąpiła t. zw. rejonizacja prac, dająca możliwość scharmonizowania w poszczególnych rejonach wszelkich fachowych prac rolniczych.

W drugiej połowie r. 1937/38 odbyły się 2 zjazdy referentów rolnych, mające na celu omówienie zasad rejonizacji i organizacji pracy z uwagi na to, że referent, jako właściwy kierownik całego personelu w powiecie, będzie rejonizację prac realizował i za nią odpowiadał.

Duży krok naprzód nastąpił w drugim półroczu roku 1937/38 i w zakresie wzajemnego rozdziału prac pomiędzy Izbę i dobrowolne organizacje rolnicze.

Na odbytym zjeździe prezesów O. T. O. i K. R. powzięte zostały uchwały, które znacznie posunęły naprzód sprawę wzajemnego stosunku Izby i O. T. O. i K. R-ów. W myśl uchwał zjazdu przesunięcia personalne odnośnie całego personelu terenowego muszą być uzgadniane z Izbą.

Białostocka Izba Rolnicza zdecydowała się jednocześnie poddać cały personel, będący na etacie Izby, a pracujący w terenie,—kierownictwu Okręgowych Towarzystw Organizacji i Kółek Rolniczych i referentów rolnych uznać jako kierowników Towarzystw. Jeśli dodać do tego, że w r. 1937/38 sprawa przekazania O.T.O. i K.R. dz. X budżetów samorządów terytorialnych została, po odpowiednich pertraktacjach i dzięki przychylnemu stanowisku Pana Wojewody, uzależniona wyłącznie od działalności O.T.O. i K.R. i ich zdolności do przejęcia dz. X,—to bezsprzecznie przyznać trzeba, iż wzajemny stosunek samorządu rolniczego i organizacji dobrowolnych nacechowany był zaufaniem i jak najlepszą wolą.

Władze Białostockiej Izby Rolniczej.

RADA B. I. R.

Rada Białostockiej Izby Rolniczej składała się z 35 radców, a mianowicie: 12 radców wybranych z okręgów wyborczych, 12 radców wybranych przez O. T. O. i K. R.-y oraz 11 radców z nominacji.

Do dnia 20.VII.1937 r. Zarząd Izby oraz Komisje pracowały w składzie, który ukonstytuował się w wyniku przeprowadzonych wyborów na posiedzeniach Rady Izby w dn. 2.XII. 1936 r. oraz w dn. 15.III.37 r. jak następuje:

ZARZĄD IZBY:

1. Stanisław Mystkowski — Prezes Izby (okr. wybor. Wysockie Mazow.)
2. Jerzy Boładź — Vice-Prezes Izby (okr. wyb. Wołkowysk)
3. Józef Rysza — czł. zarz. (O. T. O. i K. R. Sokółka)
4. Michał Łazarski — czł. zarz. (okr. wyb. Augustów)
5. Jerzy Jabłoński — czł. zarz. (okr. wyb. Łomża)
6. Aleksander Putra — czł. zarz. (z nominacji, Suwałki)
7. Wiktor Martynowski — czł. zarz. (O.T.O. i K.R. — Grodno)

KOMISJE IZBY:

Komisja Rewizyjna — radcowie:

1. Henryk Meyer — (radca z nominacji, Łomża)
2. Antoni Rutkowski — (radca z nominacji, Białystok)
3. Piotr Krahelski — (radca z nominacji, Wołkowysk)
4. Piotr Targoński — (O. T. O. i K. R. Łomża)
5. Józef Bielecki — (O. T. O. i K. R. Grajewo)

Komisja Finansowo-Budżetowa — radcowie:

1. Alfons Erdman — (okr. wyb. Bielsk Podlaski)
2. ks. Adolf Ołdziejewski — (O.T.O. i K.R. Białystok)
3. Klemens Lenkowski — (okr. wybor. Szczuczyn)
4. Bolesław Sokółski — (okr. wybor. Białystok)
5. Mieczysław Borkowski — (O. T. O. i K. R. Ostrołęka)

Komisja Ekonomiczna — radcowie:

1. Alfons Erdman — Przewodniczący (okr. wyb. Bielsk Podl.)
2. Jerzy Jabłoński — (okr. wyb. Łomża)

3. Aleksander Putra — (radca z nominacji, Suwałki)
4. Antoni Rutkowski — (radca z nominacji, Białystok)
5. Stanisław Mystkowski — (okr. wyb., Wysockie Mazowieckie)
6. Henryk Meyer — (red. radca z nominacji, Łomża)
7. Tadeusz Tomaszewski — (okr. wyb., Sokółka)
8. Michał Łazarski — (okr. wyb., Augustów)
9. Kazimierz Kempisty — (O.T.O. i K.R. Wysockie Mazowieckie)
10. Henryk Docha — (okr. wyb., Suwałki).

Komisja Produkcji Roślinnej — radcowie:

1. Józef Górski — przewodniczący — (O.T.O. i K.R. Augustów)
2. Tadeusz Tomaszewski — (okr. wyb., Sokółka)
3. Bronisława Szyłkarska — (radca z nominacji, Wołkowysk)
4. Józef Bielecki — (okr. wyb., Szczuczyn)
5. Marian Krysiak — (radca z nominacji, Ostrow Mazow.)
6. Piotr Krahelski — (radca z nominacji, Wołkowysk)
7. Michał Łazarski — (okr. wyb., Augustów)
8. Piotr Targoński — (O. T. O. i K. R. Łomża)

Komisja Ogrodniczo-Pszczelarska — radcowie:

1. Marian Krysiak — (radca z nominacji, Ostrow Mazow.)
2. Bronisława Szyłkarska — (radca z nominacji, Wołkowysk)
3. Henryk Meyer — (radca z nominacji, Łomża)
4. Stanisław Maleszewski — (okr. wyb., Ostrow Mazow.)

Komisja Produkcji Zwierzęcej — radcowie:

1. Wiktor Martynowski — przewodniczący — (O. T. O. i K. R. Grodno)
2. Władysław Kościuch — (okr. wyb. Grodno)
3. Bohdan Kielczewski — (radca z nominacji, Wysockie Mazowieckie)
4. Wincenty Zawistowski — (O. T. O. i K. R. Ostrow Mazowiecka)
5. Bolesław Sokółski — (okr. wyb., Białystok)
6. Kazimierz Kempisty — (O.T.O. i K.R., Wysockie Mazow.)
7. Stanisław Siemaszko — (O. T. O. i K. R., Suwałki)

Komisja Organizacji Gospodarstw i Łąkarstwa — radcowie:

1. Tadeusz Tomaszewski — przewodniczący — (okr. wyb. Sokółka)
2. Wiktor Martynowski — (O. T. O. i K. R. Grodno)
3. Michał Kawczyński — (okr. wyb. Ostrołęka)
4. Klemens Lenkowski — (okr. wyb. Szczuczyn)
5. Bolesław Sokółski — (okr. wyb. Białystok)

6. Henryk Meyer — (radca z nominacji, Łomża)
7. Wincenty Zawistowski — (O. T. O. i K. R. Ostrów Mazowiecka)
8. Piotr Krahelski — (radca z nominacji, Wołkowysk)
9. Ignacy Potocki — (O. T. O. i K. R. Bielsk Podlaski)
10. Józef Górski — (O. T. O. i K. R. Augustów)

K o m i s j a O ś w i a t o w a — r a d c o w i e:

1. Władysław Kościuch — przewodniczący — (okr. wyb. Grodno)
2. Włodzimierz Bzowski — (O. T. O. i K. R. Wołkowysk)
3. Jan Olędzki — (radca z nominacji, Bielsk Podl.)
4. Stanisław Mystkowski — (okr. wyb. Wysokie Mazowieckie)
5. Michał Łazarski — (okr. wyb. Augustów)
6. Maria Machalicowa — (radca z nominacji, Łomża)
7. ks. Adolf Ołdziejewski — (O. T. O. i K. R. Białystok)
8. Aniela Puciatycka — (radca z nominacji, Suwałki)
9. Feliks Surowiec — (radca z nominacji, Grodno)
10. Stanisław Siemaszko — (O. T. O. i K. R. Suwałki)

K o m i s j a K ó ł G o s p o d y ń W i e j s k i e h — r a d c o w i e:

1. Maria Machalicowa — (radca z nominacji, Łomża)
2. Aniela Puciatycka — (radca z nominacji, Suwałki)
3. Bronisława Szyłkarska — (radca z nominacji, Wołkowysk)
4. Antoni Rutkowski — (radca z nominacji, Białystok)
5. Józef Ryszka — (O. T. O. i K. R. Sokółka)
6. Feliks Surowiec — (radca z nominacji, Grodno)

ZARZĄD B. I. R.

W okresie sprawozdawczym Zarząd Izby odbył 3 posiedzenia w następujących terminach: 29.V.37 r., 12.VI.37 r. i 15.VII.37 r.

Poza rozpatrzeniem spraw bieżących, które wymagały opinii lub decyzji Zarządu Izby, tematem obrad Zarządu na powyższych zebraniach były sprawy dotyczące zmiany na stanowisku Dyrektora Izby, organizacja akcji pomocy w związku z klęską suszy jaka w okresie tym dotknęła woj. białostockie, sprawy związane z organizacją Uniwersytetu Wiejskiego na terenie Izby, organizacja rachunkowości rolnej, ustalenie opłat na rzecz Izby za czynności związane z kwalifikacją nasion, ponadto rozpatrzone zostały możliwości poczynienia oszczędności budżetowych w związku z przewidywaną, wskutek klęski posuchy, obniżką wpływów.

OKRES KOMISARYCZNY.

Zarządzeniem P. Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 20.VII.1937 r. rozwiązana została Rada Białostockiej Izby Rolniczej.

Komisarzem Białostockiej Izby Rolniczej wyznaczony został przez P. Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych p. Stanisław Mystkowski.

KOMITET DORADCZY PRZY KOMISARZU B. I. R.

Dnia 11.X.1937 r. P. Minister Rolnictwa i Reform Rolnych wyraził zgodę na powołanie Komitetu Doradczego przy Komisarzu B. I. R. w następującym składzie:

1. Piotr Targoński — (pow. łomżyński)
2. Maurycy O'Brien de Lacy — (pow. grodzieński)
3. Edward Busch — (pow. szczuczyński)
4. Stanisław Łowicki — (pow. bielski)
5. Czesław Sawko — (pow. wołkowyski)
6. Adam Machnowski — (pow. grodzieński)
7. Bohdan Kiełczewski — (pow. wysoko-mazowiecki)
8. Kazimierz Kamiński — (pow. wysoko-mazowiecki)
9. Władysław Kościuch — (pow. grodzieński)
10. ks. Stanisław Mikulski — (pow. białostocki)
11. Maria Machalicowa — (pow. łomżyński)
12. Jan Olędzki — (pow. bielski).

W pełnym składzie Komitet odbył 2 posiedzenia w następujących terminach: 29.X.37 r., oraz 25.II.38 r. Poza tym odbyło się jedno posiedzenie przewodniczących Sekcyj Komitetu Doradczego (6.XII.37 r.).

Na posiedzeniu Komitetu Doradczego w dn. 29.X.37 r. Komitet podzielił się na 4 sekcje jak następuje:

S e k c j a E k o n o m i c z n o - B u d ż e t o w a:

1. Piotr Targoński — przewodniczący
2. Maurycy O'Brien de Lacy
3. Edward Busch
4. Czesław Sawko
5. Bohdan Kiełczewski

S e k c j a P r o d u k c j i Z w i e r z ę c e j:

1. Bohdan Kiełczewski — przewodniczący
2. Adam Machnowski
3. Kazimierz Kamiński
4. Władysław Kościuch

Sekcja Produkcji Roślinnej:

1. Stanisław Łowicki — przewodniczący
2. Czesław Sawko
3. Jan Olędzki

Sekcja Oświatowa:

1. Władysław Kościuch — przewodniczący
2. ks. Stanisław Mikulski
3. Maria Machalicowa
4. Stanisław Łowicki
5. Jan Olędzki.

Przedmiotem obrad Komitetu na powyższym zebraniu, poza ukonstytuowaniem się Sekcji, było zapoznanie się z dotychczasową działalnością i stanem finansowym Izby oraz rozpatrzenie, w związku z grożącym deficytem, projektowanych przez Komisarza Izby oszczędności i przesunięć budżetowych.

Na posiedzeniu przewodniczących Sekcji Komitetu Doradczego w dn. 6.XII.37 r. omawiane były sprawy, związane z organizowanym przez Izbę Wojewódzkim Zjazdem Gospodarczym.

Posiedzenie Komitetu Doradczego w dn. 25.II.38 r. poświęcone było rozpatrzeniu planu pracy oraz preliminarza budżetowego B. I. R. na rok 1938/39.

BIURO IZBY.

Skład organizacyjny biura Izby w roku sprawozdawczym przedstawiał się jak następuje:

1. Dyrektor
2. Sekretariat
3. Dział Finansowo-Budżetowy
4. Dział Produkcji Roślinnej
 - a) inspektorat rolny
 - b) „ łakarstwa
 - c) „ ogrodnictwa
 - d) stacja ochrony roślin B. I. R.
5. Wydział Produkcji Zwierzęcej
6. Dział Popierania Właściwych Sposobów Gospodarowania
 - a) inspektorat organizacji wsi i gospodarstw
 - b) „ przysposobienia rolniczego
 - c) „ kół gospodyń wiejskich
7. Wydział Ekonomiczny.

WYKAZ IMIENNY PERSONELU B. I. R. W/G STANU NA DZ. 31.III.38 r.

Zarząd ogólny i personel administracyjny

Dyrektor	— Inż. Frąk Józef — od 1.X.37 r. do 1.VII.37 r. Inż. Lipski Roman
Sekretarz	— Podkowski Julian
Księgowy	— Salnikow Mikołaj
Pomocnik księgowego	— Małanowska Bolesława
Kasjer	— Wójcicki Stanisław
Maszynistka	— Podlachówna Anna
Maszynistka	— Hryncewiczówna Otylia
Kancelistka	— Kozakiewiczówna Janina
Woźny	— Niwiński Karol
Goniec	— Niwiński Bolesław
Szofer	— Surmacewicz Aleksander

Dział produkcji roślinnej.

Inspektor rolny	— Inż. Mikiewicz Wacław
Inspektorka łąkarska	— Bury Jadwiga
Instruktor „	— Inż. Budrewiczówna Halina od 25.V.37 r.
Instruktor łąkarski	— Inż. Choniawko Czesław od 1.V.37 r.
„ „	— Prończuk Józef
„ „	— Makowski Edmund
„ „	— Bojarzyński Zygmunt
„ „	— Inż. Ryży Aleksander
Inspektorka ogrodn.	— Inż. Rudnicka Hanna
„ St. Ochr. Rośl.	— Mgr. Modrzejewska Helena.

Wydział produkcji zwierzęcej.

Kierownik wydziału	— Inż. Garbarczyk Romuald od 1.XI.37 r.
Inspektor hod. bydła	— Glazer Andrzej
Inspektor hod. koni	— Kałaur Jan
„ kontroli mleczności	— Osiecimski Stanisław
„ hodowli trzody	— Inż. Bogusławski Jan-Jerzy
„ „ owiec	— Inż. Szymiski Józef
Inspektorka hodowli drobiu	— Bączkowska Irena

Dział Popierania właściwych sposobów gospodarowania.

Inspektor org. gospodarstw	— Inż. Meijer Franciszek-Ksawery od 15.II.38 r., do 15.II.38 r. Inż. Noiszewski Wacław
----------------------------	--

Sprawozdanie

Biura Białostockiej Izby

Dochody

Dział	rozdz.	Nazwa działu i rozdziału	Suma rozdz.		Suma działu	
			zł.	gr.	zł.	gr.
I		Dochody zwyczajne			180.083	59
II		Dochody z podatków				
		Inne dochody własne Izby				
1		Oplaty pobierane na podstawie uchwał i rozporządzeń	6.167	85		
2		Oplaty za świadczenia i usługi oddawane przez Izbę	6.830	44		
3		Dochody b-tto Roln. Zakł. Doświadczalnych	45.938	36		
4		Dochody n-tto z kapitałów, obiektów majątkowych i przedsiębiorstw Izby	2.184	04		
5		Inne dochody	1.508	20	62.628	89
III		Zasiłki				
1		Zasiłki Min. Roln. i R.R.	221.054	23		
2		Inne zasiłki państwowe	34.111	04		
3		Zasiłki samorządowe	4.159	—		
4		Zasiłki instytucji i osób prywatnych	25.645	82	284.970	09
		Niedobór za rok budżet. 1937/8			7.344	82
					535.027	39

finansowe

Rolniczej za rok 1937/38

Wydatki

Dział	rozdz.	Nazwa działu i rozdziału	Suma rozdz.		Suma działu	
			zł.	gr.	zł.	gr.
I		Wydatki zwyczajne				
		Zarząd ogólny				
1		Organa Izby	11.538	16		
2		Biuro Izby	72.681	55		
3		Zasiłki Izby na cele ogólne dla instytucji i organ. roln.	9.400	—		
4		Dopłaty do obiektów majątkowych i przedsiębiorstw	2.295	56		
6		Zjazdy organizowane przez Izbę	536	90	96 452	17
II		Wytwórczość roślinna				
1		Wydatki ogólne	6 856	08		
2		Zakłady Rolnicze	39.286	88		
4		Nasiennictwo	5.188	80		
6		Ochrona roślin	8.044	81		
7		Łąki i pastwiska	39.704	65		
8		Ogrodnictwo	7.074	67		
9		Uprawy i kultury specjalne	11.911	04	118 066	93
III		Wytwórczość zwierzęca				
1		Wydatki ogólne	11.933	46		
2		Zakłady Rolnicze (Zootechniczne)	76.257	35		
3		Hodowla koni	28.785	25		
4		„ bydła	41.525	35		
5		„ trzody	23.559	70		
6		„ owiec	16.988	81		
7		„ drobiu	9.078	51		
9		Pszczelnictwo i jedwabnictwo	629	10		
12		Weterynaria	95	57	208.853	10
V		Popieranie właściwych sposobów gospodarowania				
3		Gospodarstwa przodown. mniejsze	48.258	42		
4		Przysposobienie rolnicze młodzieży	18.421	06		
6		Prace w kołach gospodyń wiejsk.	9 665	90		
7		Kursy ogólnorołnicze, radio i inne metody	2.000	—		
9		Dokształcanie pracowników fachowych i działaczy społ.	2.924	10	81.269	48
VI		Ekonomiczny				
1		Wydatki ogółem	7.518	78		
3		Polityka gospodarcza i statystyka	5.625	89		
4		Ekonomika gospodarstw wiejskich	3.913	85		
5		Nadzór nad mleczarniami	9.750	69		
6		Opieka nad chałupnictwem	1.000	—	27.809	21
III		Wydatki nadzwyczajne				
		Wytwórczość zwierzęca				
2		Zakłady Rolnicze			2 000	—
VI		Ekonomiczny				
7		Akcja klasyfikacji gruntów			576	50
					535.027	39

Rachunek

PASYWA

	Zł.	Zł.		Zł.	Zł.
II Ruchomości			IV Inne pasywa		
Lokaty			1. Sumy przechodnie . . .	53.117,05	
1. Papiery wartościowe . . .	2.073,75		2. Wierzyttele różni . . .	43.992,25	
2. Bank Gospod. Krajow. w-m. .	2.118,—		3. Depozyty i kaucje w walorach własnych Izby . . .	2 500,—	
3. Komun. Kasa Oszczędn. . .	20.995,—	25.186,75	4. Pasywa Roln. Zakł. Dośw. w Kisielnicy-Elzbiecinie . . .	12.087,24	
VII Kasa i instytucje finansowe			5. Pasywa Zootechn. Zakł. Dośw. w Swisłoczcy . . .	57.487,44	129.185,96
1. Kasa . . .	258,44				
2. Bank Gosp. Krajow. . .	50.503,—		VI Majątek Izby		
3. Poczłtowa Kasa Oszczędn. . .	25.053,74	75.795,18	1. Izby . . .	99.778,57	
VIII Inne aktywa			2. Zakładów w Kisielnicy . . .	10.929,99	
1. Zaliczki zwrotowe . . .	2.075,98		3. Zakładu w Swisłoczcy . . .	14.344,40	125.052,96
2. Dłużnicy różni . . .	54.615,09				
3. Różni za karcje i depozyty złożone przez Izbę . . .	2.500,—				
4. Zaliczki budżetowe . . .	809,14				
5. Wydawnictwa . . .	679,98				
6. Sumy przechodnie . . .	63,95				
7. Aktywa Roln. Zakł. Dośw. w Kisielnicy-Elzib. . .	23.017,25				
8. Aktywa Zoot. Zakł. Dośw. w Swisłoczcy . . .	51.831,84	155.613,21			
9. Udziały . . .	20,—	254.256,92			
				254.256,92	

DZIAŁ PRODUKCJI ROŚLINNEJ.

Prace Komisji Fachowych.

Komisja Produkcji Roślinnej odbyła jedno posiedzenie w dn. 1.VI.1937, którego tematem była sprawa przejęcia kwalifikacji nasiennych na terenie woj. białostockiego przez Izbę Rolniczą od Sekcji Centralnej do Spraw Nasiennictwa. Wybraną została „Komisja Uznaniowa“, ustaloną została wysokość opłat, pobieranych przez Izbę za kwalifikację nasion oraz omówiony był całokształt spraw z tymi czynnościami Izby związanych.

Posiedzenia **Komisji Ogrodniczej i Łąkarskiej** w okresie sprawozdawczym nie odbyły się.

Po rozwiązaniu Rady B. I. R. powołana przez Komisarza B.I.R. Sekcja Produkcji Roślinnej Komitetu Doradczego przy Komisarzu B.I.R. odbyła posiedzenia: w dn. 24.I.1938, na którym przedłożone zostały Sekcji sprawozdania z wykonanych prac przez inspektoraty: rolny, ochrony roślin, ogrodniczy, lniarsko-konopiarski i łąkarski — oraz w dn. 21.II.1938 na którym były rozpatrywane i zostały ustalone budżety i plany pracy tych inspektoratów na okres budżetowy 1938/39.

Członkowie Komisji, a następnie Sekcji, brali udział w zebraniach Kuratorów Zakładów Roln. Dośw. w Kisielnicy i Elżbiecinie, Ogniska Kultury Rolniczej w Małym Płocku i Fermi Roln.-Hodowlanej w Grandziczach.

I. DOŚWIADCZALNICTWO.

Prace doświadczałne prowadzone były przez:

1. **Zakłady Rolniczo - Doświadczałne w Kisielnicy i Elżbiecinie** w pow. Łomżyńskim, przejęte na własność przez B. I. R. w r. 1936.

Zakres prac obejmował: doświadczenia rolnicze, łąkowe i pastwiskowe, ogrodnicze, obserwacje nad uprawą roślin przemysłowo-leczniczych, obserwacje stacji meteorologicznej II rzędu w Kisielnicy i III rzędu w Elżbiecinie, obserwacje fenologiczne, statystykę rolniczą, obserwacje nad chorobami

i szkodnikami roślin, reprodukcję zbóż i ziemniaków, doświadczenia zbiorowe nawozowe w pow. łomżyńskim, prace społeczne.

Kuratorium Zakładów odbyło dwa posiedzenia (20.I i 15.VII.1937), lustrację zakładów przeprowadził Urząd Wojewódzki w dn. 21—23 lipca 1937.

Personel Zakładów składał się z kierownika, asystenta działu rolnego, asystenta działu ogrodniczego, ogrodnika i praktykantki w dziale roślin leczniczych.

Wykonano następujące ilości doświadczeń:

a) w dziale rolniczym:	doświadczeń odmianowych	8
	" nawozowych	2
	obserwacji odmianowych	4
	" uprawowych	1
	" różnych	1

b) w dziale doświadczeń łakowych i pastwiskowych:	
obserwacji nad odmianami traw założono	1
" " " " na nasiona	1
" " " " agresywnością traw	1
doświadczenia z mieszkankami traw	3

c) w dziale ogrodniczym:	
doświadczeń odmianowych	6
„ uprawowych	1
„ nawozowych	1
obserwacji odmianowych	3
„ uprawowych	1
dośw. z odmi. drzew owoc.	4
„ z rozstawą „ „	3

- d) w dziale uprawy roślin przemysłowo leczniczych:
doświadczeń odmianowych	1
obserwacji	1
„ nawozowych	1
„ uprawowych	1
poletka demonstracyjne	

- c) w dziale doświadczeń zbiorowych doświadczenia nawozowe ściśle;

dla Zjednoczonych Fabryk Związków	
Azotowych w Mościcach i Chorzowie	3
dla Zjedn. Fab. Superfosfatowych w Polsce	3
dla Sp. Akc. Eksploat. Soli Potasowej w Warszawie	2

Wyniki doświadczeń publikowano w Komunikacie Nr. 22 w marcu i Nr. 23 w lipcu w ilości po 7000 egzemplarzy. Streszczenie wyników doświadczeń wydrukowano w lutym łącznie za r. 1935 i 1936.

- f) w dziale produkcji zbóż i ziemniaków rozprowadzono przez Zakłady:

żyto Włoszanowskie I odsiew w ilości	92.8q (wyproduk.	238.4q)
pszen. ozima Wysokolit. Sob. „	12.0q	12.3q
pszen. jara Ostka Chłupicka „	5.0q	10.6q
jęczm. Złoty ze Svalöv II ods. „	6.0q	18.0q
owies Biały Mazur I ods. „	136.6q	227.9q
ziemniaki: Parnasia, Hetman, Silesia	407.0q	1164.0q
len	0.4q	1.0q
konopie	0.6q	2.0q
oraz nasiona różnych roślin przemysłowo-leczniczych na		
sumę 350 zł.		

W pracowni Zakładów wykonano:

wagi hl. zbóż	prób.	91	oznażeń	347
wagi 1000 ziarn	"	111	"	408
% łuski w ziarnie	"	29	"	117
siły kiełkowania	"	16	"	54
% skrobi	"	48	"	390
ilość kłębów w 5 kg. ziemn.	"	48	"	390
sucha masa (met. Wagnera)	"	86	"	86

Personel Zakładów wygłosił 23 pogadanki rolnicze na zebraniach Kółek rolniczych, przeprowadził dwutygodniowy kurs w Kółku Rolniczym w Piątnicy, lustrację 3 gospodarstw przy udziale 33 osób. Zakłady zwiedziło 21 większych wycieczek oraz szereg mniejszych z udziałem około 850 osób, wśród których przeważały starsze roczniki szkół powszechnych.

Kierownik Zakładów brał udział w zebraniach Komisji i Sekcji Produkcji Roślinnej B.I.R., Komisji Rolnej Wydz. Pow. w Łomży, Kuratorium Ogniska Kultury Rolnej w Małym Płocku, Rady Gminnej miejscowej i przewodniczył w Dozorze Szkolnym i powiatowym Komitecie do Spraw Młodzieży Wiejskiej.

2. Akcja doświadczalna pod nadzorem Izby Rolniczej

- a) w lecie 1937 ukończono (zebrano plody):
15 doświadczeń odmianowych: 2 z żytem, 2 z pszen.
ozimą, 4 z pszen. jara, 5 z owsem, 1 z jęczmie-
niem, 1 z ziemniakami,
3 doświadczeń nawozowych, w tym w pow. Bielskim
przez Sekcję Dośw. przy O.T.O. i K.R. odmia-
nowych 9 i nawozowych 3 — w pow. Gro-
dzieńskim przez Fermę Roln.-Hodowlaną w
w Grandziczach odmianowych 5 — w pow.
Ostrowskim przez gosp. Rząśnik Włościański
odmianowych 1;

- b) założono dla zbioru w lecie 1938 r.:
21 doświadczeń odmianowych: 4 z żytem, 3 z pszen.
ozimą, 4 z pszen jara, 7 z owsem, 1 z jęcz-
mieniem, 2 z ziemniakami;

10 nawozowych: potrzeby pokarmowe żyta 3, pszenicy ozimej 1, jęczmienia 1, owsa 1, rzepaku ozimego 1 — dawkowanie superfosfatu pod żyto 1, pod pszenicę jarą 1 — zastosowanie dwufosfatu pod żyto 1;

w tym w pow. Bielskim odmianowych 14 nawozowych 9
 „ Białostockim „ 3 — —
 „ Grodzieńskim „ 4 — —
 „ Wołkowyskim — — — 1

3. Akcja propagandowa stosowania nawozów pomocniczych przez gospodarstwa małopolskie, prowadzona była jak w latach poprzednich przy współpracy Izby Rolniczej ze Zjednoczeniem Fabryk Azotowych w Mościcach i Chorzowie, Zjednoczeniem Fabryk Superfosfatowych i Spółką Akc. Eksploatacji Soli Potasowych — przez zakładanie przez personel instruktorski poletek demonstracyjnych z nawozami sztucznymi pod zboża i ziemniaki w ilości kilkuset demonstracji, rozrzuconych po całym terenie województwa we wszystkich powiatach. Nawozów sztucznych dostarczyły na ten cel wymienione fabryki. Niewątpliwym wyrazem tej propagandy, po za innymi czynnikami, jest poważny i stały wzrost w b. r. konsumpcji nawozów sztucznych.

II. NASIENNICTWO

W r. 1937 B. I. R. przejęła od Sekcji Centralnej do Spraw Nasiennictwa dział kwalifikacji upraw nasiennych na terenie województwa. Kwalifikację przeprowadzał inspektor rolny w ścisłej współpracy z inspektoratem ochrony roślin. Do kwalifikacji zgłoszono: zakwalifikowano: zdyskwalifikowano:

żyta	38.5 ha	30.0 ha	8.5 ha
pszen. ozimej	16.5 „	3.0 „	13.5 „
„ jarej	41.1 „	17.0 „	24.1 „
owsa	54.3 „	37.8 „	16.5 „
jęczm. jarego	46.6 „	24.8 „	21.8 „
ziemniaków	46.4 „	32.0 „	14.4 „
lnu	8.3 „	8.3 „	—
traw	2.6 „	2.3 „	0.3 „

kwalifikowane były odmiany:

żyta: Włoszanowskie, Petkus Loch, Puławskie wczesne,
 pszen. ozimej: Wysokolitewka Sobieszczyńska,
 „ jarej: Jedyna Suska, Ostka Chłopicka, Ostka
 Hildebranda, Gółka i Ostka Sieburczyńska, Ostka
 Suska, Puławska Twarda,
 owsa: Biały Mazur, Antoniński Biały, Najwcz. Niemier-
 czański, Sołacki W. O. 4, Antoniński Żółty,
 Lochowa Żółty,
 jęczmienia jarego: Hanna Gambr., Skrzyszowski, Isaria,
 Marchijski 4-o rzędowy.

Akcja propagandowa zasiewów łąbinu o małej zawartości alkaloidów przeprowadzona została w zakresie środków, przyznanych Izbie przez Minist. R. i R. R. w wysokości 4000 zł.

a) Dla wytworzenia na przyszłość źródeł nabycia materiału siewnego na własnym terenie Izba Rolnicza spowodowała zakup około 6900 kg. łąbinu, obniżając dla nabywców cenę o 25% z przeznaczeniem nasion na reprodukcję pod kontrolą kwalifikacyjną Izby. Reprodukcyjne zostały rozmieszczone w gospodarstwach rolnych we wszystkich powiatach. Nabywcy nasion po cenie obniżonej obowiązani są do zwrotu Izbie nasion w naturze z reprodukcji w granicy otrzymanej od Izby ulgi. Ponadto Izba przyjęła do kwalifikacji zgłoszone samodzielnie reprodukcje nasion łąbinu. W ten sposób zapewniona została poważna ilość materiału siewnego na rok przyszły.

b) Dla szerszego zapoznania rolników z uprawą łąbinu pastewnego oraz z jego cennymi zaletami paszowymi, poprzez O. T. O. i K. R. Izba rozprawiała w terenie, przede wszystkim wśród gospodarstw pozostających pod opieką instruktorów rejonowych, około 12500 kg nasion łąbinu żółtego i niebieskiego, udostępniając nabycie ziarna siewnego przez obniżenie ceny o 40%.

c) W akcji Przystosowania rolniczego przeprowadzono 1400 kg nasion na konkursy uprawy łąbinu pastewnego, stosując obniżkę ceny za nasiona na ten cel, nabywane przez członków P.R. o 60%.

Zastosowane obniżki ceny udostępniły ludności zakupno ogółem około 20000 kg nasion łąbinu, co poważnie przyczyni się do zapoznania rolnika z jego uprawą i zastosowaniem.

Inspektor rolny współpracował z odnośnymi referatami Izby Rolniczej: z insp. Ochrony Roślin przez wspólną pracę inspekcyjną przy kwalifikowaniu zwłaszcza ziemniaków, w zakresie ochrony terenu przed inwazją raka ziemniaczanego i przez rozpowszechnianie odmian ziemniaków rakoodpornych; z insp. ogrodniczym w dziedzinie spraw, związanych z nasiennictwem warzywnym; z insp. melioracyjno-łaskarskim w zakresie organizowania produkcji nasion traw dla pokrywania zapotrzebowania na nasiona na zagospodarowanie łąk i pastwisk.

III. AKCJA SIEWNIKOWA.

Zorganizowana przez Minist. R. i R. R. celem upowszechnienia rządowego zasiewu zbóż, kredytowa akcja siewnikowa, znalazła na terenie województwa swój wyraz w sprowadzeniu na wiosnę 1938 r. 76 siewników rządowych. Rozpoczęcie akcji w nieco spóźnionym, a niezależnym od Izby Rolniczej, termi-

nie, spowodowało pewne trudności, wynikające przeważnie z długotrwałego uzgadniania umów przez Spółdzielnie rolniczo-handlowe ze Związkiem Gospodarczym Sp. Roln.-Handlowych. W większym jeszcze stopniu wynikały trudności ze słabości instytucji kredytowych lokalnych, które w stosunku do Państwowego Banku Rolnego lub swoich Central natrafiały na przeszkody w uzyskaniu kredytów. Skutkiem tego w okresie wiosennym z 76 sprowadzonych siewników zdołano rozsprzedać 64. Nie mniej ważną rolę odegrały w tej akcji i słabe możliwości finansowe rolników, co też ujawniło się w stosunkowo nielicznej sprzedaży siewników za gotówkę.

Sprzedaż siewników ilustruje następn. zestawienie:

zakupiono indywidualnie	14 siewników	
„ przez Kółka Rolnicze	14	„
„ przez zespoły (2-3 osob.)	36	„
w tym za gotówkę	14	„
„ na raty	50	„

IV. ŁĄKARSTWO.

Wzorem lat ubiegłych w dziale tym prowadzone były prace w dwu kierunkach:

A. Studia i obserwacje, mające na celu zebranie materiałów do ogólnego planu potrzeb melioracyjnych województwa oraz opracowanie poszczególnych obiektów w związku z projektami melioracyjnymi.

B. Prace organizacyjno-wykonawcze, których zadaniem jest nauczanie rolników łąkarstwa i udostępnienie im pomocy fachowej i finansowej w dziedzinie zagospodarowania łąk.

A. **Studia:** a) ogólne — polegały na gromadzeniu materiałów z objazdów terenów łąkowych przez inspektora łąkarstwa w celu ogólnej orientacji w charakterze łąk, ich wydajności, potrzebie i możliwości melioracji; równorzędnie zapoczątkowano w roku sprawozdawczym wykonywanie przez personel instruktorski ekspertyz przedmelioracyjnych, obejmujących większe obiekty melioracyjne w związku z projektami regulacji rzek. Prowizoryczny wzór, opracowany przez inspektora łąkarstwa Białostockiej Izby Rolniczej przy współudziale dr. St. Baca i dr. J. Tomaszewskiego z Państwowego Instytutu Nauk Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach obejmuje załącznik Nr. 1. W/g powyższego wzoru przepracowano 8 ekspertyz rzek: Skrody, Mianki, Ruży, Skidelicy, Orlanki, Pawłówki, Nereśli i Górnej Supraśli. Część opracowanych materiałów została przekazana Urzędowi Wojewódzkiemu do wykorzystania przy projektowaniu melioracji.

Zadaniem tego nowego działu pracy, podjętego w roku sprawozdawczym przez Izbę, jest danie wyrazu opinii rolniczej zarówno co do potrzeby, jak charakteru melioracji,

jakiej dany obiekt wymaga w oparciu o poznanie warunków przyrodniczych i gospodarczych zlewni danej rzeki. Ponadto materiał ten daje konkretne podstawy do wyboru obiektów melioracyjnych dla publicznych przedsiębiorstw melioracyjnych podczas ustalania rocznych programów melioracyjnych w Urzędzie Wojewódzkim, gdzie Izba występuje z głosem doradczym i opiniodawczym.

W praktyce łąkarskiej przydzielenie ekspertyz przedmelioracyjnych personelowi instruktorskiemu umożliwia mu poznanie całej zlewni i właściwe ujęcie zagadnień łąkowych w jej obrębie. Przeszkolenie personelu łąkarskiego w roku sprawozdawczym było poświęcone specjalnie zagadnieniu ekspertyz. W tym celu zorganizowano 2 kursy: jeden letni terenowy na rz. Nereśli i Narwi z udziałem dr. Baca i dr. Tomaszewskiego wyłącznie dla personelu łąkarskiego Białostockiej Izby Rolniczej — drugi — zimowy dla personelu łąkarskiego Izby oraz melioracyjnego Urzędu Wojewódzkiego łącznie — poświęcony przepracowaniu tychże zagadnień na podstawie wykonanych ekspertyz.

b) **Studia szczegółowe.** W dziale tym prowadzone były nadal rozpoczęte w r. 1936/37 prace w dolinie rz. Narwi na odcinku od ujścia rz. Supraśli do Łap. Zatrudniony był przy tym specjalny personel złożony z technika-gleboznawcy i praktykanta-łąkarza. Skartowano około 8.000 ha terenów łąkowych w dolinie rz. Narwi w skali 1:5000 i wykonano 2 przekroje dolinowe. Ponadto przepracowano dla zaprojektowania nawodnienia odcinek doliny rz. Rozogi o powierzchni ok. 700 ha (skartowany w skali 1:5000) i rozpoczęto analogiczną pracę w dolinie rz. Szkwy w formie uproszczonej przez kartowanie w skali 1:25000 i wykonywanie poprzecznych przekroi dolinowych.

c) **Obserwacje.** Wystąpienie ostrej suszy po bezśnieżnej zimie pozwoliło poczynić szereg obserwacji, mających znaczenie dla ogólnej gospodarki wodnej wojew. białostockiego, od której zależną jest przede wszystkim gospodarka łąkowa, a mianowicie:

1) rz. Narew oraz część jej dopływów jak Ślina, Ruż i wiele drobniejszych oraz dopływy Bugu i Nurca — jak Mianka, Brok, Leśna i Czarna wykazywały nadzwyczaj niski stan wód i na niektórych odcinkach wyschły zupełnie przez okres całego lata;

2) na terenach bagiennych pojeziornych na prawym brzegu Narwi i Biebrzy w obrębie zlewni rzek Omulwi, Rozogi, Szkwy, Pissy, Etku i Jerzgni stwierdzono ogromnie dalekie i silne oddziaływanie kanałów osuszających. Prawdopodobnie przyczyną tego jest przebicie nieprzepuszczalnej warstwy położonej na piasku gitii, podścielającej utwory bagienne oraz brak stałego dopływu wód z zewnątrz. W tere-

nach takich, stanowiących przewagę zabagnień w północnej części pow. ostrołęckiego i wschodniej szczuczyńskiego, następuje po szybkim osuszeniu stały niedobór wody w glebie pochodzenia bagiennego. Tereny osuszone mają tendencję do zamiany w całkowite nieużytki, jak to ma miejsce nad wykopanym w 60-ych latach kanałem Rudzkim. Budowa szluz i gospodarowanie wodą wyłącznie z własnej zlewni nie jest wystarczające, co stwierdzono na bagnie Kuwasy, gdzie skutkiem niedoboru wody część kultur łąkowych na torfach i mulach uległa znacznym uszkodzeniom;

3) poza ekspertyzą rz. Skidelicy, dorzecze Niemna nie było w roku sprawozdawczym badane wskutek braku czasu. Posiada ono jednak tak specyficzne i skomplikowane warunki, że wymaga specjalnie bacznego przepracowania — w celu uniknięcia kardynalnych błędów przy rozwiązywaniu zagadnień melioracyjnych.

B. Prace organizacyjno-wykonawcze.

Skutki suszy oraz brak urządzeń nawadniających przy przeprowadzaniu melioracji w pracach łąkarskich dały się silnie odczuć: wiosenne zasiewy dały wschody b. nierówne, w okresie letnim nastąpiła konieczność całkowitego przerwania zasiewów; cała akcja zagospodarowania łąk skupiła się w drugiej połowie lata, część przygotowanych terenów została nieobsiana na rok następny. To też mimo zwiększenia personelu instruktorskiego, który w r. 1937/38 liczył 5 osób w stosunku do 2 w latach ubiegłych, zagospodarowanie łąk, zwłaszcza z pełną uprawą — wykazuje stosunkowo nieznaczny wzrost powierzchni. Natomiast bardzo wzrosło nawożenie popogłównie i półuprawa, dające zwłaszcza w pow. ostrołęckim bardzo dobre wyniki. Zestawienie powierzchni zagospodarowanych łąk obrazuje załącznik Nr. 2. Konsumpcja kredytu była z wyżej wymienionych przyczyn nieduża, wyniosła ogółem 11.097,36 zł. Kredytu udzielono 105 gospodarstwom na 118 ha, przeważnie na pow. szczuczyńskim w obrębie t. zw. bagien Kuwasy.

Akcja pokazowa prowadzona była jeszcze w roku sprawozdawczym na 10-u powiatach, traktowana jako praktyczne przygotowanie ludności do uprawy łąk na szerszą skalę i własne ryzyko.

W roku tym ustalona została ostatecznie właściwa metoda zagospodarowywania terenów torfowych silnie zamulonych gliną, typowych dla wzgórz moreny dennej pojezierza augustowskiego i suwalskiego: polega ona na orce zimowej, intensywnym stosowaniu narzędzi typu brony, ostrożnym używaniu wału oraz dawaniu przewagi w nawożeniu fosforowi nad potasem. Opanowanie techniki tej uprawy umożliwi w ro-

ku następnym rozpowszechnienie jej na pojezierzu, gdzie bardzo dotkliwie odczuwa się brak łąk.

Z powodu restrykcji budżetowych, Białostocka Izba Rolnicza w roku sprawozdawczym dokupiła b. mało narzędzi łąkarskich, natomiast w terenie rozpowszechniły się kupowane przez rolników, gminy lub organizacje rolnicze przy pomocy Izby narzędzia łąkowe przede wszystkim brona „Nowa” (24 szt.) i wały betonowe. Ogółem pracowało 15 kompletów narzędzi łąkowych, będących własnością Białostockiej Izby Rolniczej, samorządów powiatowych lub przejętych od Urzędu Wojewódzkiego.

W przygotowaniu do akcji łąkowej na szerszą skalę w r. 1938/39 do czego na niektórych powiatach należy teren uważać za przygotowany przez wstępny okres prac pokazowych oraz gotówkowych na małych kawałkach łąk, Białostocka Izba Rolnicza przeprowadziła w roku sprawozdawczym reorganizację działu łąkarskiego, a mianowicie:

1) utworzono dwa obwody łąkarskie po 3 powiaty obejmujące: a) Grodno, Augustów, Suwałki; b) Białystok, Bielsk, Wołkowysk — na pozostałym terenie prace łąkarskie prowadził personel rejonowy organizacji gospodarstw oraz rejonowi łąkarze.

Do kompetencji obwodowego instruktora łąkarstwa należy: przeprowadzenie ekspertyz przedmelioracyjnych, w/g planu ustalonego między Urzędem Wojewódzkim a Izbą Rolniczą; poradnictwo w zakresie gospodarki łąkowej i pastwiskowej; zaopatrywanie rolników w nasiona, nawozy i narzędzia do uprawy łąk; rozprowadzanie kredytu Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych na zagospodarowanie łąk; nauczanie techniki łąkarskiej i kalkulacji przez akcję pokazową, wycieczki, kursy i t.p.; udział w dochodzeniach wodno-prawnych z ramienia Białostockiej Izby Rolniczej; współpraca z personelem agronomicznym powiatów oraz referatem wodno-melioracyjnym starostw.

Zamierzając w roku następnym przeprowadzić podział na obwody pozostałej części województwa, przeprowadzono w okresie zimowym 67 kursów jedno lub dwudniowych w tyłu miejscowościach, omawiając na konkretnych przykładach tematy łąkowe z zakresu techniki i kalkulacji. Ponadto Białostocka Izba Rolnicza dostarczyła prelegenta z zakresu uprawy łąk Męskiej Rolniczej Szkole Wędrowniej, która przeprowadzała kurs we wsi Winna pow. bielskiego.

Zazębieanie prac łąkarskich z działem produkcji zwierzęcej występuje w roku sprawozdawczym wyraźnie wzdłuż pogranicza pruskiego, gdzie akcja zagospodarowania łąk datuje się od 1935 r. Ponieważ w pasie tym istnieje możliwość zbytu siana do wojska, sprawa zainteresowania uprawą łąk wystą-

piła tu wyraźnie we wszystkich powiatach: suwalskim, augustowskim, łomżyńskim i ostrołęckim.

Pewne przełamanie nastąpiło w biernym dotychczas powiecie bielskim, gdzie mimo zaawansowanych melioracji prac łąkowych nie można było ruszyć z miejsca. Do uruchomienia przyczyniło się obsadzenie terenu przez obwodowego instruktora łąkarstwa oraz uporządkowanie sieci mleczarskiej. Zaznaczyć jednak należy, iż wskutek dużych odległości od stacji kolejowych — powiat bielski ma specjalnie trudne warunki dowozu nawozów sztucznych — z tego względu będzie na nim zwrócona specjalna uwaga na wykorzystanie wody jako czynnika nawożącego.

ZAŁĄCZNIK Nr. 1.

WZOR TYMCZASOWY WSTĘPNEJ ROLNICZEJ EKSPERTYZY PRZEDMELIORACYJNEJ.

I — Celem ekspertyzy jest ustalenie zarysu potrzeb, możliwości i systemu melioracji obiektów rolnych i łąkowych, położonych w obrębie danej zlewni oraz nakreślenie linii podniesienia ich wydajności po zmeliorowaniu.

Do wysunięcia postulatów melioracyjnych koniecznym jest zebranie następujących materiałów:

- A) położenie i charakterystyka danej zlewni:
- a) główny ciek, jego długość, dopływy,
 - b) obszar zlewni,
 - c) ukształtowanie powierzchni zlewni,
 - d) rozmieszczenie kompleksów glebowych,
 - e) „ „ użytków i nieużytków.

B) Charakterystyka doliny i depresji z nią związanych oraz koryta cieku głównego:

- a) rozmieszczenie użytków łąkowych i bagien oraz gruntów ornych podmokłych,
- b) stosunki wodne i ew. przyczyny niedomagań wodnych oraz niskich plonów użytków zielonych i pól ornych.

U w a g a: do pkt. A i B dołączyć szkic sytuacyjny w skali 1:100.000.

C) Stosunki prawne i gospodarcze:

- a) przynależność terenów do poszczególnych osiedli i ich odległość od osiedli, struktura agrarna,
- b) stosunek gruntów ornych do użytków łąkowych, znaczenie tych ostatnich w całości gospodarki,
- c) możliwości rozwoju produkcji zwierzęcej,
- d) zbyt na siano i mleko,
- e) poziom kultury rolnej.

D) Stosunek ludności do melioracji i wysuwane przez nią postulaty melioracyjne.

II — Na podstawie wyżej wymienionych materiałów należy:

A) wymienić tereny (w ha) wymagające melioracji, zaznaczając je na szkicu sytuacyjnym,

B) wymienić rodzaj pożądanej melioracji oraz możliwości podniesienia produktywności zmeliorowanych terenów drogą gospodarowania wodą, zabiegów uprawowych i t. p.,

C) rozpatrzyć sprawę wykorzystania po melioracji obecnych nieużytków oraz ew. zamiany użytków w związku z potrzebami danego rejonu,

D) wysunąć konkretne wnioski dotyczące celowości melioracji i jej znaczenia dla obiektu badanego.

U w a g a: W razie gdyby ze względu na rozległość obszaru lub różnorodny charakter terenu nasuwały się trudności w ujęciu zagadnień, należy wysunąć postulat badań szczegółowych w poszczególnych partiach.

Jadwiga Bury

Inspektorka Łąkarska
B. I. R.

ZAŁĄCZNIK Nr. 2.

WYKAZ ZAGOSPODAROWANYCH PRZY POMOCY BIAŁOSTOCKIEJ IZBY ROLNICZEJ ŁĄK I PASTWISK NA TERENIE B. I. R. W 1937/38 ROKU.

Lp.	Nazwa powiatu	Zagospodarow. ha			Razem ha	W tym	
		akcja pokazowa	akcja kredyt.	za gotówkę		pełna uprawa	półuprawa
1	Augustów	1,4	1,42	3,63	6,45	6,45	
2	Białystok	3,25	—	—	3,25	3,25	
3	Bielsk-Podl.	4,00	6,94	1,40	12,34	12,34	
4	Grodno	2,40	—	20,50	22,90	2,40	20,50
5	Łomża	2,22	5,51	8,75	16,48	15,26	1,22
6	Ostrołęka	6,86	44,90	325,90	377,90	51,76	325,90
7	Ostrów Mazow.	0,40	—	71,50	71,90	0,40	71,50
8	Suwałki	3,95	—	—	3,95	3,55	0,40
9	Szczuczyn	3,20	59,55	5,70	68,45	68,45	—
10	Wołkowysk	9,58	—	6,46	16,04	14,74	1,30
	Razem	37,26	118,32	443,84	599,42	178,60	420,82

V. OGRODNICTWO.

Personel fachowy w roku sprawozdawczym składał się z inspektora ogrodniczego Izby i jednego instruktora specjalnego, pracującego w O. T. O. i K. R. w Wołkowysku. W opar-

ciu prac terenowych na instruktorach rejonowych prowadzi się stałe ich przeszkalanie w dziale sadowniczym dla zapoznania z metodami prac prowadzenia zespołów pielęgnacji sadów i całokształtem akcji sadowniczej danego powiatu.

W roku sprawozdawczym przeprowadzano kurs dla instruktorów rejonowych O. T. O. i K. R. w Suwałkach i Sokółce. Kursy dla pomocników technicznych sadowniczych były przeprowadzone w pow. bielskim, sokólskim, białostockim, suwalskim. Stwarzanie kadr pomocników sadowniczych ma na celu usprawnienie prac ogrodniczych technicznych.

A. Prace organizacyjne.

Dokonano lustracji prac ogrodniczych zarówno w powiecie, gdzie jest instruktor ogrodniczy (pow. wołkowyski) jak i w innych, gdzie prace te wykonują instruktorzy rejonowi (białostocki, bielski, grodzieński, łomżyński, ostrowski, wysokomazowiecki — ograniczają się często tylko do rejonu danego instruktora), czy też pomocnicy-technicy sadownicy (pow. suwalski i augustowski).

Inspektorat Ogrodniczy B. I. R. w dalszym ciągu współpracował z kołami fachowymi, których stan liczbowy w stosunku do roku poprzedniego nie uległ zmianie — 28 Kół Ogrodniczo-Pszczelarskich i 6 Pow. Sekcji Ogrodniczo-Pszczelarskich. Dotychczasowy charakter dokształcający kół zaczął powoli przyjmować na siebie rolę organizacji branżowej, stwarzając placówki handlowe: Spółdzielnię Ogrodniczo-Pszczelarską w Grodnie, Spółdzielnię Ogrodniczą w Białymstoku oraz Spółdzielnię Pszczelarsko-Sadowniczą w Wołkowysku.

B. SADOWNICTWO.

1. Akcja zakładania sadów.

Akcja zakładania sadów w roku sprawozdawczym postępowała nieco słabiej wobec podwyższenia cen drzewek na skutek klęsk mrozowych i zmniejszenia siły nabywczej ludności woj. białostockiego, spowodowanej klęską posuchy.

Produkcja drzewek szkółek miejscowych została całkowicie wyczerpana; przy sprowadzaniu drzew szczególnie ze szkółek dalej położonych ułatwiały O. T. O. i K. R. organizując zbiorowe zakupy. Ilość tych drzew w/g nadesłanych przez O.T.O. i K.R. ewidencji przedstawia się następująco:

pow. augustowski	—	7.170	sztuk
„ białostocki	—	2.450	„
„ bielski	—	1.000	„
„ ostrołęcki	—	5.300	„
„ suwalski	—	500	„
„ wołkowyski	—	12.800	„

W większości wypadków sady są zakładane za gotówkę. Dominującym gatunkiem jest jabłoń, zarówno w sadach gospodarczych, jak i handlowych — przy zakładaniu tych ostatnich czynniki instrukcyjne, wobec zakorzenionego pojęcia, iż zasadą sadów handlowych są odmiany zimowe, musiały czuwać, aby dostosować odmiany do potrzeb rynku.

2. Ocena odmian drzew owocowych.

a) W uzupełnieniu akcji doświadczalnej badań nowych odmian jabłoni, w/g schematu i instrukcji Referatu Rejonizacji Sadowniczej, wysadzono jesienią 126 drzew, wiosną 12, mając łącznie pod obserwacją 316 drzew w 32 punktach.

b) W dalszym postępowaniu prac odnośnie sprawy doboru odmian w roku sprawozdawczym zorganizowano pokazy owoców w następujących miejscowościach:

w pow. białostockim w Zabłudowie:	26 wystawców 100 próbek
„ „ w Mońkach:	20 wystawców 100 próbek
w pow. grodzieńskim w Grodnie:	25 wystawców 115 próbek
„ „ w Bielsku:	11 wystawców 70 próbek
„ ostrołęckim w Ostrołęce:	nieudany
„ ostrowskim w Brańszczyku:	14 wystawców 47 próbek
„ sokólskim w Sokółce:	nieudany
„ wołkowyskim w Wołkowysku:	40 wystawców 81 próbek

W Wołkowysku staraniem Pow. Sekcji Ogrod.-Pszczel. powyższy pokaz zorganizowany był jako 3-dniowa ogólnooogrodnicza Wystawa, uwzględniająca działy: szkółkarski; owocarski; w Grodnie zaś jako 4-dniowa Wystawa Ogrodniczo-Pszczelarska, zorganizowana staraniem Pow. Sekcji Ogrod.-Pszczel., obejmująca działy: szkółkarstwo, owocarstwo, warzywnictwo, przetwórstwo, kwaciarstwo, pszczelarstwo, dział narzędzi ogrodniczych i pszczelniczych, ochronę roślin — ogółem wystawców 64, zwiedzających 35.000 osób.

3. Opieka nad istniejącymi sadami.

Opieka nad istniejącymi sadami Izba prowadziła metodą zespołów pielęgnacji sadów. Pracę wykonywali tylko ci z instruktorów rejonowych, którzy mają zamiłowanie sadownicze, czy też lepiej opanowaną specjalizację.

W roku sprawozdawczym prowadzono 39 zespołów, w tym 25 II-go stopnia: 14 — I-go stopnia a mianowicie:

pow. bielski:	1 — I stopnia,	1 — II stopnia.
„ gródzieński:	1 — I „	2 — II „
„ łomżyński:	1 — I „	6 — II „
„ ostrołęcki:	1 — I „	3 — II „
„ ostrowski:	3 — I „	2 — II „
„ suwalski:	—	1 — II „
„ wołkowyski:	1 — I „	8 — II „
„ wysoko-maz:	6 — I „	2 — II „

Zespoły, w których praca przez 2 lata była prowadzona metodycznie uważane były za ukończone. Dokonywane były w nich inspekcje dla sprawdzenia w jakim stopniu nauka została opanowana, a metody pielęgnacyjne sadów przyswojone:

b) Sady, stanowiące większe obiekty o miarze handlowej, otoczone były indywidualną opieką bezpośrednio przez siły inspektorskie B. I. R. (2 sady w pow. ostrowskim, 1 sad w pow. białostockim).

4. Obserwacje doświadczalne — sadownicze.

W cyklu 6-cio letnich obserwacji doświadczalnych dla określenia wpływu różnego nawożenia i obsiewu różnymi roślinami na rozwój i plon drzew owocowych były prowadzone 2-gi rok doświadczenia nawozowe w pow. wołkowyskim — 1, ostrowskim — 1, bielskim — 2, i doświadczenie uprawowe w pow. ostrowskim — 1, Izba dostarczyła do w/w doświadczeń potrzebne nawozy sztuczne i chemikalia do walki z chorobami i szkodnikami.

5. Organizacja handlu.

Jako przyczynek do organizacji handlu owocami zostały opracowane monografie produkcji sadowniczej pow. wołkowyskiego i wysoko-maz. w ramach prac Międzysamorządowej Komisji Handlu Wewnętrznego.

C. SZKÓLKARSTWO.

Niedostateczna produkcja drzewek owocowych na terenie woj. białostockiego uległa ponadto częściowemu zniszczeniu przez bezśnieżną zimę 1936/37 i posuchę lata 1937 r. Oba zjawiska wystąpiły najsilniej na terenie pow. łomżyńskiego i ostrowskiego. Sumaryczna produkcja roku sprawozdawczego wynosi 60 tys. drzew.

Do kwalifikacji zgłosiło się na 30 szkółek 24, co stanowi 80%. W skład Komisji kwalifikacyjnej wchodził inspektorka ogrodnictwa, inspektorka ochrony roślin i powołany przez Izbę fachowiec — ogrodnik.

Następujące szkółki drzewek owocowych w roku sp. zostały przez B. I. R. zakwalifikowane:

powiat	gmina	miejsowość	właściciel
Augustów	Szczebra	Szczebra Olszańska	Nad-ctwo L. P.
Białystok		Białystok	Kitszel
„		„	Szmidt
Bielsk	Rudki	Siemiony	Potocki
Grodno	Hoża	Grandzieze	Ferma Sejmik.
	W. Ejsmonty	Maszałany	Bisping
	Łasza	Swistocz D.	Krasińska
		Druck	D.-Lubecki
Ostrołęka		Ostrołęka	Drewnik
Ostrów	Warchoły	Bolendy	Świdorski
Wołkowysk	Krzemienica	Krzemienica	Szyłkarski
	Izabelin	Michałówka	Szostakowski
	„	Nizianny	Szyrajew
Wysoko-Maz.	Dąbrówka	Wojny Piecki	Wojno
	Sokoły	Krzyżewo	Szkoła Rolnicza
Grajewo		Grajewo	Kiluk
„		„	Sawicki

D. WARZYWNICTWO.

Stan warzywnictwa w stosunku do roku ubiegłego nie uległ poważniejszym zmianom. Produkcja warzyw inspektorskich, czy szklarniowych, prowadzona przez zawodowe przedsiębiorstwa, nie pokrywała zapotrzebowania rynków najbliższych miast, brak której był wyrównywany produktem warszawskim, gdzie ceny kształtują się niżej na skutek wcześniejszej wegetacji. Podaż warzyw gruntowych była duża, lecz standard ich był niski, gdyż przeważnie były produkowane przez gospodarstwa rolne.

W roku sprawozdawczym niektóre gospodarstwa przeszły na specjalne uprawy warzyw np. pow. wołkowyski — ogórki konserwowe południowe części pow. białostockiego — cebule i selery.

Akcja podniesienia doboru odmian i zwiększenia sortymentu warzyw dla konsumpcji była prowadzona przez K.G.W. i P. R. Ilość i rozmieszczanie ogródków warzywnych w K.G.W. i P. R. są podane w sprawozdaniach wymienionych referatów.

Spółdzielnia Ogrodnicza w Białymstoku została podana ocenie nasion, przez nią rozprawdzonych, w/g instrukcji Min. R. i R. R.

E. Oświata

Inspektorat Ogrodniczy poza szkoleniem kadr pomocników technicznych i instruktorów rejonowych w tematach sadowniczych brał udział w 7 kursach 3—5-dniowych organizowanych przez Kuratorium Brzeskie dla nauczycieli szkół powszechnych, mogących prowadzić ogródki szkolne.

Na kurso-konferencji instruktorek K. G. W. przerobione były tematy jagodników oraz zbioru i przechowywanie warzyw.

Ponadto odbyły się w następujących powiatach kursy przy współudziale czy to finansowym czy wykładowym Izby: pow. sokólski, grodzieński, wołkowyski i wysoko-maz.

F. Pszczelnictwo.

Prowadzonych było 6 punktów kontrolnych uli. Rok sprawozdawczy był mało miodny. Cena miodu kalkulowała się 1,80—2,50 zł. za 1 klg. Odczuwano również brak wosku do przerobu na węzę. Cukier bezakcyzowy do podkarmiania pszczoł był rozprowadzony przez Bazar P. L. Globalna ilość wynosiła 30 tonn, w cenie loco Białystok 41 gr. za 1 klg. cukru.

Na kursy pszczelarskie, organizowane przez O.T.O. i K.R. w powiatach Izba wysyłała prelegentów.

Stan organizacyjny pszczelarzy uległ zmianie, gdyż powstała przy W.T.O. i K.R. Wojewódzka Sekcja Pszczelarska.

VI. OCHRONA ROŚLIN.

Dział Ochrony Roślin na obszarze woj. białostockiego prowadzony był przez Stację Ochrony Roślin B. I. R.

Zakres pracy Stacji Ochrony Roślin obejmował:

I. Współpracę z odnośnymi Inspektoratami Izby, Organizacjami Rolniczymi i Państw. Instyt. Nauk. Gospod. Wiejskiego (dział ochrony roślin).

II. Wykonywanie ustaw dotyczących zwalczania chorób i szkodników.

III. Działalność ogólna.

I. Współpraca z odnośnymi Inspektoratami polegała na uzgodnieniu ścisłym pracy z zakresu ochrony roślin:

a) Współpraca z inspektoratem rolniczym polegała na udziale Stacji Ochrony Roślin w kwalifikacji ziemniaków, zbóż i lnu; na wspólnych lustracjach jesiennych ziemniaków oraz lustracji spichrzów gminnych.

b) Współpraca z inspektoratem ogrodniczym polegała na wspólnym prowadzeniu 39 zespołów pielęgnacji sadów lustracji sadów doświadczalnych i wzorowych, na kwalifikacji jesienniej

szkółek drzew owocowych oraz na wspólnym prowadzeniu kursów dla „pomocników sadowniczych“ i nauczycieli szkół powszechnych.

c) Współpraca z Przysposobieniem Rolniczym polegała na udziale we wszystkich kursach dla przodowników P. R. oraz lustracji poletek P. R.

d) Współpraca z inspektoratem Organizacji Gospodarstw polegała na wspólnych lustracjach prac w rejonach instruktorów Org. Gosp., na udziale w kursach dla instruktorów, oraz na przysyłaniu instruktorom ulotek i broszur aktualnych.

e) Współpraca z zakładem doświadczalnym w Kisielnicy i Elżbiecinie polegała na 4-krotnych dokładnych lustracjach wszystkich upraw zakładu (wyniki tych lustracji są podane w rocznym sprawozdaniu Zakładu Doświadczalnego).

Współpraca z Organizacjami Rolniczymi polegała na udziale Stacji Ochrony Roślin w powiatowych kursach zimowych. Współpraca z Państw. Inst. Nauk. Gosp. Wiejsk. wyrażała się w przysyłaniu przez Stację miesięcznych sprawozdań ze stanu zdrowotności upraw, w przysyłaniu do określenia przez specjalistów chorób i szkodników roślin oraz wymianie pism i ulotek.

II. Wykonywanie ustaw dotyczących zwalczania chorób i szkodników.

a) Zwalczanie raka zimowego:

Lustracji ziemniaków dokonywano w dwu okresach:

1) W letnim okresie w pow. suwalskim w 7 wsiach, szczuczyńskim w 5 wsiach, wysoko maz. w 4 wsiach, białostockim w 6 wsiach, grodzieńskim 2 wsiach, razem 24 wsiach — nigdzie raka ziemniaczego nie stwierdzono.

2) Jesienną lustrację podczas kopania ziemniaków przeprowadzono w pięciu powiatach graniczących z Prusami we wszystkich wsiach w pasie pogranicznym pięciokilometrowym (w pow. ostrołęckim w 24 wsiach 385 gospodarstwach; w pow. łomżyńskim w 4 wsiach 62 gospodarstwach; w pow. szczuczyńskim w 52 wsiach 747 gospodarstwach; w pow. augustowskim w 27 wsiach 467 gospodarstwach; w pow. suwalskim w 60 wsiach 1489 gospodarstwach).

Ogółem lustracja odbyła się w 171 wsiach i objęła 3150 gospodarstw. Ziemniaki lustrowali wychowankowie szkół rolniczych w liczbie 10, przeszkoleni na specjalnych kursach. Pracę lustratorów sprawdzali instruktorzy rejonowi, powiatowi, referenci rolni, inspektor rolny oraz inspektorka Ochrony Roślin. Lustracja trwała od 6 września do 7 października. Na terenach sprawdzonych nigdzie raka ziemniaczego nie znaleziono.

Z powodu wykrycia ogniska raka ziemniaczego w woj. warszawskim w pow. przasnyskim (wieś Krukowo położona na

granicy z woj. białostockim) został uznany za zagrożony teren gm. Czarnia pow. ostrołęckiego, obejmujący 3599 ha gruntów ornych.

Dla stworzenia warunków uniemożliwiających rozprzestrzenianie się raka ziemniaczego zorganizowano na terenie województwa białostockiego jedną dużą rozmnażalnię ziemniaków rakoodpornych (odmiany Parnassia, Rosafolia, Jubel, Kmieć) w powiecie łomżyńskim; cztery mniejsze rozmnażalnie w powiecie augustowskim (w każdej jedna z wyżej wymienionych czterech odmian); ośm rozmnażalni mniejszych na terenie pow. ostrołęckiego z odmian: Parnassia, Jubel, Rosafolia.

Wprowadzono także dla rozmnożenia do zespołów organizacji gospodarstw i do wszystkich zespołów P. R. ziemniaki rakoodporne — najwięcej odmiany Parnassia.

b) Zwalczanie karówki wełnistej.

Podczas okresu wegetacyjnego zlustrowano 25 szkółek drzew owocowych oraz 143 sady, nigdzie nie stwierdzono ani żywej korówki, ani uszkodzeń wywołanych przez tego szkodnika.

c) Zwalczanie ostów.

Akcja tępienia ostów przeprowadzona była planowo we wsiach, objętych opieką terenową organizacji gospodarstw. Na terenie powiatów augustowskiego, grodzieńskiego i szczuczyńskiego przeprowadzono we wszystkich gminach t. zw. „tygodnie tępienia ostów”.

d) zwalczanie berberysu.

Akcję zwalczania berberysu przeprowadzono we wszystkich powiatach, gdzie krzew ten rośnie w większych ilościach, t. zn. w powiecie grodzieńskim, wołkowyskim, augustowskim i szczuczyńskim. Wycinanie berberysu organizowali w porozumieniu ze Stacją Ochrony Roślin referenci rolni i instruktorzy organizacji gospodarstw za pośrednictwem odpowiednich gmin. Tępienie jednak berberysu będzie aktualne i w następnych latach, gdyż nie ma funduszy na karczowanie go, a wycinanie odrośli należy powtarzać corocznie w tych samych miejscach.

III. Działalność ogólna.

a) Prace propagandowo-oświatowe.

W okresie sprawozdawczym przeprowadzono 29 kursów dla:

1) Przodowników P.R. w powiatach augustowskim, białostockim, grodzieńskim, łomżyńskim, ostrowskim, sokólskim, szczuczyńskim, wysokomaz., wołkowyskim — 9 kursów 1-dniowych.

2) Nauczycieli szkół powszechnych w powiatach białostockim, bielskim, łomżyńskim, ostrołęckim, wysokim maz., sokólskim — 8 kursów 3—5-dniowych.

3) Pomocników sadowniczych (pielęgnacja sadów) w powiatach białostockim, bielskim, sokólskim, suwalskim i wysokomaz. — 6 kursów 2—4-dniowych.

4) Lustratorów ziemniacznych — 3 kursy 1-dniowe.

5) Uczniów szkół rolniczych — 2 „ 1 „

6) Rolników właścicieli sadów — 1 kurs 2-dniowy.

Dla zarządów Kółek Rolniczych ogłoszono 2 odczyty o chorobach ziemniaków ze specjalnym uwzględnieniem raka ziemniaczanego.

Dla wojska w Białymstoku ogłoszono dwie pogadanki wraz z pokazami z zakresu zwalczania chorób i szkodników roślin rolniczych.

Pokazy praktyczne zwalczania chorób i szkodników sadów i warzyw przeprowadzono w 17 miejscowościach.

W pismach popularnych rolniczych wydano 13 następujących aktualnych artykułów:

1. Pchełki ziemne.
2. Zwójkówki i krobniki w sadach.
3. Zwalczanie w maju chrabąszczy.
4. Komarnice.
5. Zwalczanie chwastów.
6. Robaczywienie jabłek.
7. Roboty aktualne w sadzie.
8. W sprawie sadzeniaków ziemniaczanych (selekcja na choroby wirusowe).
9. O zakładaniu opasek lepowych.
10. Ochrona drzew od zajęcy.
11. Ochrona drzew przed małymi gryzoniami.
12. Brudnica nieparka.
13. Roboty w sadzie zimą i na przedwiośniu.

Z wydawnictw propagandowych wydano wspólnie ze Stacją Ochrony Roślin Warsz. Izby Roln. 22 ulotki w nakładzie dla woj. białostockiego 19.500 sztuk. Prócz tego z funduszy B. I. R. zostało wydane 5 ulotek w nakładzie sumarycznym 4 tys. sztuk.

b) Korespondenci.

Stałych korespondentów Stacji Ochrony Roślin B. I. R. jest 265. Współpraca z nimi Stacji polega na przysyłaniu do wypełnienia trzech rocznie ankiet oraz ofrankowanych kopert dla załączenia znalezionych na terenie działania korespondenta chorób i szkodników roślin uprawnych. W zamian za wypełnienie ankiet i przysyłanie kopert z chorobami i szkodnikami roślin korespondent otrzymuje wszystkie wydawnictwa Stacji, odpowiedzi na pytania zawarte w kwestionariuszach oraz dokształcenie z tego działu na kursach i pogadankach przeprowadzanych w poszczególnych powiatach.

c) Wyjazdy.

Dla przeprowadzenia całości prac w terenie i dla orientowania się w stanie zdrowotnym całego województwa inspektorka prowadząca Stację Ochrony Roślin B. I. R. odbyła 112 dni wyjazdów służbowych (w związku z przeniesieniem siedziby stałej Stacji do Białegostoku liczba wyjazdów znacznie się zmniejszyła skasowały się bowiem przyjazdy tygodniowe Białystok—Warszawa, dużo również czasu zajęło organizowanie Stacji na terenie Izby Białostockiej).

Wyjazdy te były dla przeprowadzania kursów pogadek i pokazów w terenie lub też dla lustracji zdrowotności i kwalifikacji upraw: w tym celu przeprowadzono lustracje na polach w 124 wsiach, w sadach w 52 wsiach, na łąkach w 16 wsiach i w warzywnikach w 22 wsiach.

d) Świadczenia i zaświadczenia.

W roku budżetowym wydano trzy świadectwa zdrowotności na wywóz ziemniaków do Francji i dwa świadectwa na wywóz sadzonek osiny do Anglii i Szwecji.

W czasie okresu wegetacyjnego wydano 12 zaświadczeń na zakup pyłu tytoniowego na łączną sumę 935 kg pyłu.

e) Doświadczenia.

W związku z masowym wystąpieniem larw Komarnicowatych (Tipulidae) założono w dwu powiatach próby ze sposobami zwalczania tego szkodnika za pomocą zieleni paryskiej i arsenianu sodu; wyników doświadczeń dokładnych nie otrzymano, ponieważ larwy z powodu suszy zagrzebały się w głąb uprawnego torfu i przestały żerować.

2) W związku z wprowadzeniem w teren nowego środka kontaktowego do tępienia wołka zbożowego t.zw. „Agramu” przeprowadzono próbną dezynsekcję śpichrzów z wynikiem zupełnie dobrym.

d) Poradnictwo.

Porady z zakresu Ochrony Roślin przed szkodnikami i chorobami udzielane są ustnie lub pisemnie w Izbie Rolniczej.

Porad pisemnych było 303 z czego z dziedziny sadownictwa 127, rolnictwa 76, warzywnictwa 77; leśnictwa 14, ogrodnictwa ozdobnego 9.

Pogląd na stan zdrowotny upraw w województwie białostockim.

W ubiegłym roku wegetacyjnym wystąpiły bardzo różnorodne choroby i szkodniki w stosunkowo jednak niedużym nasileniu nie przyniosły tedy strat katastrofalnych.

Na polach i warzywnikach notowano w większym nasileniu:

Głównie pyłkową pszenicy (*Ustilago tritici*).

Głównie zwartą jęczmienia (*Ustilago hordei*).

Niezmiarę paskowaną (*Chlorops faeniopus*) na jęczmieniu. Ploniarę (*Oscinis frit*) na samosiewach i wczesnych żytach.

Drutowce (Elateridae) wystąpiły masowo w powiatach zachodnich na okopowych, a potem na oziminach (zwłaszcza na życie i jęczmieniu ozimym).

Komarnice (Tipulidae) występowały silnie na wszystkich uprawach na zmeliorowanych torfach — ogromne szkody powodowane przez nie przerwała susza, zmuszając tego szkodnika do wejścia w głębsze wilgotne warstwy torfu.

W śpichrzach bardzo silnie rozprzestrzenił się wołek zbożowy (*Calandra granaria*) — zwłaszcza w części południowo-wschodniej województwa.

Ziemniaki podlegały w znacznym stopniu parchowi zwykłemu i wgłębnemu oraz rdzawej i szarej plamistości miąższu.

Buraki podlegały dość silnie zgorzeli oraz chwościkowi burakowemu (*Cercospora beticola*).

Kapusty wszędzie jednako silnie podległy gąsienicom bielinka kapustnika (*Cieris brassicae*).

W sadach występowały bardzo licznie na całym obszarze województwa gąsienice brudnicy nieparki (*Lymantria dispar*), kuprówki rudnicy (*Euproctis chrysorrhoea*) oraz piędzika przedzimka (*Cheimatobia brumata*). Z chorób wystąpiła masowo brunatna zgnilizna (*Monilia fructigena*), powodująca gnicie jabłek i gruszek na drzewach.

YDZIAŁ PRODUKCJI ZWIERZĘCEJ.

W roku sprawozdawczym podobnie jak w poprzednich latach prace nad podniesieniem produkcji zwierzęcej prowadzone były z myślą o zaspokojeniu potrzeb gospodarczych objętego działalnością Izby terenu. W metodach tej pracy zaszła jednak konieczność dokonania pewnych zmian, które mają ją uintensyfikować i dostosować do tempa szybko postępującego rozwoju życia gospodarczego woj. białostockiego, przy czym większemu nasileniu tej pracy nadano kierunek raczej w głąb niż w szerz.

Pod tym kątem widzenia między innymi dokonano zmian w pracy K. K. O. przejmując kontrolerów na etat Izby, a następnie przegrupowując odpowiednio do posiadanych przez nich kwalifikacji i potrzeb poszczególnych kół kontroli.

W pracy nad hodowlą masową uwzględniona była na pierwszym miejscu sprawa wykonywania ustawy z dn. 5 marca 1934 r. o państwowym nadzorze nad hodowlą bydła, trzody chlewnej i owiec oraz ustawy z dn. 13 marca 1934 r. o państwowym nadzorze nad hodowlą koni.

W dziale hodowli bydła ze szczególną troską traktowała Izba zabiegi nad usprawnieniem działalności kół kontroli obór stanowiących trzon hodowli bydła.

Dokonane w ciągu roku sprawozdawczego w dziale produkcji zwierzęcej zmiany i przegrupowania personalne nie sprzyjały normalnemu tokowi prac zgodnie z zamierzonym na ten okres czasu planem zatwierdzonym przez władze Izby. Należy to jednak tłumaczyć potrzebą poświęcenia dużej części czasu personelu fachowego sprawom natury organizacyjnej.

Hodowlę zarodową bydła, trzody chlewnej, owiec i drobiu, poczynając od początku roku sprawozdawczego prowadzi B. Związek Hod. na zlecenie B. I. R. na zasadzie ustawy hodowlanej zgodnie z odpowiednim zezwoleniem p. Ministra R. i Ref. Rol.

Ponad to prace obejmujące hodowlę zarodową koni prowadzi istniejący przy B. I. R. Związek Hod. Koni. Obydwa wymienione związki posiadają charakter instytucji społecznych z własnymi zarządami. Samodzielna w zasadzie praca Związków Hodowców podlegała fachowej kontroli i pomocy materialnej Izby.

A) Prace Komisji Hodowlanej.

Zebrania Sekcji wytwórczości zwierzęcej Komitetu Doradczego przy Komisarzu Izby (Komisji Hodowlanej) odbyły się w roku sprawozdawczym dwa razy.

Pierwsze z nich miało charakter sprawozdawczy z działalności Działu Wytwórcz. Zwierzęcej za okres od 1.IV.1937 do 1.XII.1937. Na zebraniu tym zatwierdzono zakwalifikowanie 12 hodowli drobiu jako zarodowe względnie reprodukcyjne.

Drugie zebranie poświęcone było rozpatrzeniu budżetu Działu Wytwórczości Zwierzęcej oraz planów pracy poszczególnych inspektorów na r. 1938/39.

B) Prace Działu Produkcji Zwierzęcej.

W roku sprawozdawczym dokonano pewnego podziału kompetencji w wyniku czego czynne były następujące inspektoraty:

I	Hodowli koni
II	" bydła
III	" kół kontroli obór
IV	" trzody chlewnej
V	" owiec
VI	" drobiu

I. HODOWLA KONI.

W okresie sprawozdawczym praca w dziale hodowli koni opartą była na planie prac, zatwierdzonym przez Komisję Hodowlaną Izby przy najściślejszej współpracy z Białostockim Związkiem Hodowców Koni.

Cały wysiłek skierowano na kontynuowanie prac rozpoczętych przed trzema laty, a mianowicie:

I. PRACE ZLECONE PRZEZ MINISTERSTWO ROLNICTWA I REFORM ROLNYCH.

a) licencja ogierów

Stosownie do art. 4 Ustawy z dn. 13 marca 1934 r. o nadzorze nad hodowlą koni (Dz. U. R. P. Nr. 32/34) powołano komisję kwalifikacyjną dla dokonania kwalifikacji ogierów, w składzie Kierownika Państwowego Stada Ogierów w Janowie Podlaskim, inż. Tadeusza Marchowieckiego, jako przewodniczący Komisji oraz członkowie: rejonowi inspektorzy koni, powiatowi lekarze weterynarii na terenie swoich powiatów, oraz inspektor Białostockiej Izby Rolniczej jako przedstawiciel Izby Rolniczej.

Spisy gminne wykazały ogółem 4258 ogierów, do przeglądu doprowadzono 3874, zakwalifikowano jako nadające się do rozplodu 698.

Przy ogólnym stanie 134.150 klaczy na jednego uznanego ogiera przypada 190 klaczy.

Uznanym ogierom przyznano kategorię I — 3, II — 88, III — 320 i na zasadzie § 12 (z braku lepszych) 287.

Według wieku procentowo wypada ogierów urodzonych w roku 1935 — 32,3%, w 1934 r. — 28,8%, w 1933 r. — 14,3%, 1932 r. — 9,1%, co daje dla ogierów w wieku od 2,5 do 4 lat — 84,5% całej ilości, co wskazuje na stosowanie na szeroką skalę kastracji starszych ogierów.

Komisja kwalifikacyjna przy licencji ogierów uwzględnia rejonu hodowlane.

b) Rejestracja klaczy (tabl. 1).

Powiat	K l a c z e			Razem	Uwagi
	z pochodzeniem				
	2-stronne	1-stronne	bez po- chodze- nia		
Augustów . . .	—	—	54	54	
Białystok . . .	3	—	5	8	
Bielsk Podl. . .	16	2	10	28	
Grodno , . . .	—	3	29	32	
Łomża	10	16	87	113	
Ostrołęka . . .	1	3	11	15	
Ostrów Maz. . .	4	5	37	46	
Sokółka	—	—	14	14	
Suwałki	—	2	9	11	
Szczuczyn . . .	—	2	23	25	
Wołkowysk . . .	4	—	26	30	
Wysokie Maz. . .	9	8	43	60	
Razem	47	41	348	436	

II. PRACE WYKONANE WE WŁASNYM ZAKRESIE.

A) Premiowanie ogierów. (tabl. 2).

Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych przyznało dla 78 właścicieli ogierów prywatnych premii na ogólną kwotę 8300.— Zł.

Tabl. 2.

Tabl. 2.

L. p.	P O W I A T	W E D Ł U G R A S I T Y P Ó W										R A Z E M	Wysokość premii			UWAGI		
		1/2 krwi					1/2 krwi						à zł. 200.—	à zł. 150.—	à zł. 100.—		Na ogólną kwotę	
		angielska	arabska	angl./arab.	Uszlachetniony	Miejscowy	Krajowy	L. pogrubiony	Pogrubiony	Belg.	Bretony							
1	Augustów	—	—	—	1	2	—	4	—	—	—	7	—	1	9	6	750.—	
2	Białystok	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	3	—	—	3	3	300.—	
3	Bielsk P.	—	1	2	—	—	—	1	—	—	—	5	—	4	1	700.—		
4	Grodno	—	—	—	—	—	—	1	—	2	1	4	—	—	4	400.—		
5	Łomża	—	2	2	7	—	—	—	—	—	—	20	—	—	20	2000.—		
6	Ostrołęka	—	2	1	6	—	—	6	—	—	—	15	—	—	15	1500.—		
7	Suwałki	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	3	1	1	1	450.—		
8	Szczuczyn	—	1	1	7	—	—	—	—	—	—	9	—	1	8	950.—		
9	Wołkowysk	1	—	—	2	—	—	2	3	1	—	9	—	—	9	900.—		
10	Wysokie M.	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	3	—	1	2	350.—		
R A Z E M		2	15	4	8	28	—	16	3	3	1	78	1	8	69	8300.—		

B) Akcja remontowa.

W okresie sprawozdawczym Komisja Remontowa kupiła:

Tabl. 3.

Ilość spędów	Kupiono od	w/g t y p ó w							
		W1	W2	AK	AC	ALD	AL	M	Razem
	członków związku	33	39	3	2	6	28	4	115
	dzikich	1	3	—	—	1	2	1	8
R a z e m		34	42	3	2	7	30	5	123

Za sprzedane konie od członków Związku hodowców koni uzyskano zł. 105.936. — Najwyższą cenę uzyskano zł. 1.725.—, najniższą zł. 467.—.

W myśl zaleceń Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych, wszystkie spędy remontowe były organizowane przez inspektora hodowli koni, przyczym przedstawiany (dopuszczany) materiał koński był uprzednio przesegregowany przez tegoż inspektora — w czasie specjalnych objazdów, bądź to kilka godzin przed komisją remontową — każdemu właścicielowi zdyskwalifikowanego konia — tłumaczono przyczyny zbrakowania.

C) Pokazy hodowlane.

1) W dniach 29 i 30 lipca w Ostrołęce, w dniu 22 września w Wołkowysku odbyły się pokazy hodowlane połączone z zakupem koni do remontu wojkowego.

Materiał koński zgłoszony na pokazy dzielono na dwie zasadnicze grupy:

I grupa koni remontowych

II „ hodowlane

Całokształt pokazów ujęty tabelarycznie (tabl. 4, 5, 6 i 7) przedstawia się następująco:

Grupa I (remontowa).

Tabl. 4.

		Członek. związku	Dzikich	Razem
Ostrołęka	doprowadzono	64	2	66
	kupiono	18	1	19
Wołkowysk	doprowadzono	59	—	59
	kupiono	25	—	25

Kupione konie stanowią następujące typy:

Tabl. 5.

	od	W1	W2	AK	ALD	AC	AL	19	Razem
Ostrołęka	członek. zw.	6	11				1		18
	dzikich				1				1
	razem	6	11		1		1		19
Wołkowysk	Członek. zw.	15	2				7	1	25
	dzikich	—	—	—	—	—			—
	razem	15	2				7	1	25

Grupa II (hodowlana).

a) klacze.

Tabl. 6.

		Grupy	Indywid.
Ostrołęka	doprowadzono	23	16
	premiowano	12	8
Wołkowysk	doprowadzono	16	51
	premiowano	9	35

b) ogiery.

Tabl. 7.

		szlachetne	pociągowe	razem
Ostrołęka	doprowadzono	16	—	16
	premiowano	13	—	13
Wołkowysk	doprowadzono	—	25	25
	premiowano	—	12	12

Pokazy nosiły charakter rejonowych, a więc skupiały materiał hodowlany i remontowy z okolicznych powiatów. Celem tych pokazów było pobudzenie drobnych hodowców do intensywniejszej pracy nad podniesieniem hodowli koni co do jakości pogłowia. Na pokazy hodowlane, połączone z premiowaniem (tabl. 8), dostarczono wyłącznie materiał stanowiący własność drobnych hodowców (początkujących).

D) Premiowanie żrebaków.

Premiowanie żrebaków (roczników) odbyło się w okresie od 16.III. do 20.V. 1938 r.

Spędy organizowano w środowiskach większego nasilenia materiału hodowlanego, a tym samym i skupienia członków Związku hodowców koni.

Premiowano wyłącznie żrebaki członków Związku. Wysokość premii I — 30 zł., II — 20 zł., III — 10 zł. Dla członków, którzy należą do Związku Hodowców Koni krócej niż 6 miesięcy, wysokość premii obniżono o 50%.

Szczególną uwagę zwracano na racjonalną pielęgnację kopyt. Zeszłoroczna klęska posuchy w znacznym stopniu ujemnie wpłynęła na ogólny rozwój żrebaków.

Tabelaryczne zestawienie całej akcji premiowania przedstawia tabl. 9.

Zestawienie wypłaconych premii na pokazach hodowlanych

Tabl. 8.

	Z f u n d u s z ó w																	Min. Spr. Wojskowych											
	M. R i R. R.		Biał. Zw. Hod. Koni					Biał. Izby Roln.																					
	P r e m i e a z ł o t y c h																												
	35	30	25	20	Ra- zem	35	30	25	20	15	10	5	Ra- zem	45	40	35	30		25	20	15	10	Ra- zem	300	150	100	50	Ra- zem	Ogó- łem
Ogiery	—	—	—	—	—	1	1	2	2	3	7	340	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	340
Grupy ho- dowlane	2	9	6	4	570	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	570
Klacje in- dywidualne	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	3	4	4	11	2	2	2	680	—	—	—	—	—	—	680
Remonty	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	15	6	3000	3 000	
R a z e m	70	270	150	80	570	35	50	50	40	120	30	35	340	45	40	105	120	100	220	50	20	680	600	600	1500	300	3000	4.590	

Tabeleryczne zestawienie akcji premiowania żrebaków.

Tabl. 9.

Tabl. 9

L.p.	Powiat	Ilość spędów	Doprowadzono po ograch						Wydano premii						Razem premi zł.	Na sumę zł.			
			Państw.		Premiow.		Licenc.		Razem		100%			500/0					
			og.	kl.	og.	kl.	og.	kl.	og.	kl.	zł. 30	zł. 20	zł. 10	zł. 15			zł. 10	zł. 5	
1.	Augustów	3	13	19	5	8	24	24	42	51	6	3	11	8	4	4	7	39	545
2.	Białystok	4	11	20	1	2	20	16	32	38	3	1	4	2	4	15	29	295	
3.	Bielsk Podlaski	6	8	1	--	--	54	55	62	56	--	2	3	4	4	14	24	240	
4.	Grodno	6	68	64	6	8	30	44	104	116	3	8	11	23	--	5	50	730	
5.	Łomża	5	20	18	25	19	14	17	59	54	3	3	13	2	--	8	29	350	
6.	Ostrołęka	3	7	6	2	3	9	15	18	24	2	3	5	1	1	2	15	205	
7.	Sokółka	4	18	15	1	1	4	14	23	30	2	1	4	3	5	7	22	250	
8.	Szczuczyn	4	21	28	11	7	24	10	56	45	5	9	10	8	3	4	39	600	
9.	Wółkowysk	6	7	13	7	10	19	32	33	55	1	1	4	4	1	13	24	225	
10.	Wysokie Maz.	5	8	3	3	3	7	7	18	13	3	3	3	1	--	3	13	210	
	Razem	46	181	187	61	61	205	234	447	482	28	34	68	56	22	78	303	3650	

E) Wykaz stacji kopulacyjnych.

Rozmieszczenie stacji kopulacyjnych oraz obstawienie poszczególnymi ogierami w okresie sprawozdawczym przedstawia tablica 10.

a) ogiery państwowe.

Tabl. 10.

Powiat	Na wot-runkach		R		A			S		A		Ra- zem		
	Stacyjnych	Dzierżawnych	Pełna krew ang.	Czysta krew arab.	¹ / ₂ krwi			Ardeny	Norfolk-Bretony	Anglo-Normandy	Szwedy		Holsztyny	
					angielska	arabska	anglo-arab.							
Augustów	1						1							2
Białystok	1				1	1								2
Bielsk Podlaski		2				1			1					2
Grodno	2	5				2		4	4			1		11
Łomża	3	1			6	1								7
Ostrołęka	3				4	2								6
Ostrów-Mazow.	2	1			3	2								5
Sokółka	1	2	1					3						4
Suwałki		2			2									2
Szczuczyn	2	1	1		3	2								6
Wołkowysk	2	4	1	1		2			1	3				8
Wyskie-Maz.	2	1			4	2								6
Razem	19	19	3	1	24	15	1	7	5	1	3	1		61

b) Stacje kopulacyjne obsługiwane przez ogiery stanowiące własność B. I. Rolniczej i Białostockiego Związku Hodowców Koni (tabl. 11).

Tabl. 11.

Powiat	Na warunkach	R A S A				Razem
		Pełna krew	1/2 krwi			
			ang.	arab.	anglo-arab.	
Bielsk Podlaski	Dzierżawy				2	2
Łomża			1			1
Grodno					1	1
Suwałki		1	—	1	1	3
Wysokie Maz.				1	2	3
Białystok			1			1
Razem		1	2	2	6	11

F) Eksport koni.

W okresie sprawozdawczym dokonano przez czynniki kompetentne uporządkowania racjonalnego prowadzenia eksportu.

Rok ubiegły nie był sprzyjającym dla eksportu, w ogólnej liczbie koni wywiezionych około 40% stanowił materiał rzeźny.

Ograniczono wywóz koni nie mających skończonych 4-let, a więc nie posiadających stałych dowodów tożsamości (książeczek wojskowych).

Ogółem zostało wywiezionych na eksport 1800 sztuk. Przeciętna cena około 550 zł. za sztukę.

G) Inne prace.

a) Wystawa w Lublinie.

Wystawa w Lublinie była sprawdzianem dorobku hodowli koni reimportowanych z całego kraju za czas niepodległości. Wystawa była porównaniem jakości na płaszczyźnie ogólnej krajowej hodowli danego typu konia.

Białostocki Związek Hodowców Koni zaprezentował 18 koni.

W/g ras doprowadzono konie:

$\frac{1}{2}$ krew angielska	— 10
$\frac{1}{2}$ „ arabska	— 5
$\frac{1}{2}$ „ anglo-arabska	— 3

Razem — 18 koni

Zakupiono do remontu 15 koni. Wycofano klacze do chowu 3. Za kupione konie uzyskano zł. 19.420.— Przeciętna — zł. 1.295.—.

Uzyskano następujące nagrody i premie:

nagrody I	— 1
„ II	— 2
„ III	— 2

medali brązowych 2.

W dziale koni orientalnych Białostocki Związek Hodowców Koni osiągnął najwyższą nagrodę (stado Roś). W dziale $\frac{1}{2}$ krwi angielskiej stał na poziomie przeciętnych koni tego typu.

b) Akcja organizowania wspólnych wypasów.

Został zorganizowany w pow. białostockim w maj. Zalesiany wspólny wypas dla 40 żrebacków. Oparty na samowystarczalności przy asekuracji wzajemnej członków powiatowego koła.

c) Żrebięciarnie.

Wysłtek skierowany ku zorganizowaniu w maj. Drozdowo pow. łomżyńskiego żrebięciarni uwieńczony został w rezultacie tym, że Białostocki Związek Hodowców Koni uzyskał dzierżawę na warunkach ulgowych, obszar 45 ha łąk nad rzeką Narew oraz kompleks budynków gospodarczych. Eksploatować wydzierżawiony teren będzie warszawski związek, ponieważ pow. łomżyński odchodzi do woj. warszawskiego.

d) Oświata.

Praca oświatowa prowadzona jest w miesiącach zimowych jak również wykorzystuje się każdą nadającą się okoliczność większego zebrania hodowców-członków.

Tematami pogadanek były:

„Żywienie i wychów żrebięcia od chwili urodzenia do drugiego roku życia”.

„Pielęgnacja kopyt i znaczenie tego w ogólnym wychowie konia”. „Dobór reproduktora”. „Wyjaśnienia o znaczeniu ustawy o nadzorze nad hodowlą koni”.

Stan pogłowia końskiego (zarejestrowanego) w powiatach.

Tabl. 12.

Powiaty	K l a c z e				O g i e r y			Kół hodowców koni	Uwagi
	Ogólna ilość	z pochodzeniem		Bez pochodzenia	Państw.	Licencjon.	Premiow.		
		Dwu stron	Jedno stron.						
Augustów	138	—	—	138	2	39	7	1	Wykazane klacze stanowią wyłączenie materiału zapisany do ksiąg zarodowych, prowadzonych przez Izbę Rolniczą.
Białystok	75	6	4	65	2	50	3	1	
Bielsk Podl.	98	40	19	39	2	92	5	1	
Grodno	195	35	14	146	11	108	4	1	
Łomża	137	4	18	115	7	70	20	1	
Ostrołęka	68	2	20	46	6	62	15	1	
Ostrów Maz.	97	16	16	65	5	21	—	1	
Sokołka	207	—	—	207	4	50	—	1	
Suwałki	103	—	3	100	2	51	3	1	
Szczuczyn	84	20	25	39	6	36	9	1	
Wołkowysk	219	37	40	142	8	83	9	1	
Wysokie Maz.	103	19	30	54	6	36	3	1	
Razem	1524	179	189	1156	61	698	78	12	

II. HODOWLA BYDŁA.

Rok sprawozdawczy w hodowli bydła woj. białostockiego zaznaczył się naogół ujemnie. Długotrwała susza letnia spowodowała znaczny niedobór paszy zielonej i siana, a zwłaszcza dotkliwy brak słomy. O normalnym biegu akcji hodowlanej w tych warunkach nie mogło być mowy. Wobec grozy wyprzedawania przez rolników inwentarza żywego nawet często przedstawiającego dużą wartość hodowlaną należało skierować znaczny wysiłek ku zapobieżeniu pędowi, który mógłby narazić hodowlę na niepowetowane straty.

Pewne odprężenie spowodziła interwencyjna sprzedaż bydła aczkolwiek nieco spóźniona i czasami przedstawiająca braki organizacyjne. W dużej jednak mierze należy jej zawdzięczać uratowanie pewnej części materiału hodowlanego, względnie dobrego użytkowego od niechybnej zagłady. Brakowi ściółki mimo pewnym w tym kierunku przez Izbę poczynionym wysiłkom, trudno było zaradzić zorganizowaną pomocą. Udało się Izbie jedynie wyjednać w Dyrekcji Lasów Państwowych w Siedlcach zezwolenie dla rolników przede wszystkim zrzeszonych w Kołach Kontroli Obór na zaopatrywanie się w trociny (za minimalną opłatą) we wszystkich tartakach państwowych położonych na terenie woj. białostockiego. Z pomocy tej mogli jednak korzystać tylko ci rolnicy, których warsztaty rolne nie były zbyt odległe od tartaków i wartość trocin opłacała stosunkowo drogi ich transport.

W pracy hodowlanej bydła uznano za najważniejsze zagadnienie związane ściśle z wprowadzaniem i wykonywaniem ustawy o nadzorze nad hodowlą, a mianowicie przeglądy buhajów, konkursy wychowu byczków, kontrola użytkowości krów, premiowanie buhajów. Zestawienie liczbowe podaje tbl. 13.

1) Ustawa hodowlana łącznie z wprowadzoną w ubiegłych latach obowiązująca w roku sprawozdawczym na terenie 35 gmin wiejskich i 3 gmin miejskich.

2) Przeglądy buhajów przewidziane w ustawie o nadzorze nad hodowlą przeprowadzone zostały w okresie od 1 kwietnia do 30 czerwca 1937 w 48 miejscowościach. Z ogólnej ilości doprowadzonych 2938 sztuk uznano 1083 szt. w tem 569 świadectwami białymi i 514 świadectwami żółtymi. Brakuje buhajów do nasycenia terenów objętych ustawą 496 szt. Ponad to przeprowadzono kilka przeglądów orientacyjnych na terenach gmin przygotowujących się do wprowadzenia ustawy.

3) Konkursy wychowu byczków prowadzono w ośmiu powiatach z ogólną ilością 128 sztuk. Akcja ta wykonywana była przy pomocy finansowej B. I. R. na zakupywanie byczków w wysokości 25 zł. za sztukę.

Tabl. 13.

L. p.	Powiat	Ogólna ilość krów na terenach, objętych ustawą	Ilość krów pod kontrolą mleczności	Nadzór nad buhajami										Pokazy bydła		Wychów byczków	Kół Kontroli Obór						
				gmin objętych nadzorem	ilość buhajów potrzebnych dla gminy	doprowadzono buhajów	Uznano świadectwami			Ilość spędów	w stosunku do buhajów posiadających białe świadec.	w stosunku do ogólnej ilości uznanych	Ilość pokazów	Doprowadzono sztuk	mniejszej własności i mieszanej		większej własności						
1	Augustów	1894	—	1	34	75	21	13	34	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	—	—
2	Białystok	2520	215	1	45	132	12	33	45	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	1	—	—
3	Bielsk Podl.	9722	339	2	110	424	47	79	126	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	2	—	—
4	Grodno	5363	536	2	80	224	52	53	85	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	2	—	—
5	Łomża	56108	752	19	269	1507	317	149	466	24	252	103	—	—	—	—	—	—	—	149	4	—	—
6	Ostrów Maz.	—	136	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	1	—	—
7	Ostrołęka	3312	135	1	37	59	14	18	32	1	—	5	—	—	—	—	—	—	—	12	1	—	—
8	Sokołka	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Suwałki	3510	104	2	48	118	32	22	54	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	1	—	—
10	Szczuczyn	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Wółkowyk	—	257	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Wysokie Maz.	56065	612	10	538	599	94	147	241	10	244	97	—	—	—	—	—	—	—	30	5	—	—
	Razem	118494	5086	58	961	2938	569	514	1083	48	496	205	—	—	—	—	—	—	—	586	128	21	1

*) prócz tych przeprowadzono jeszcze jeden przetarg na bydło w Szepletowie w dn. 22 czerwca 1937 r.

Konkursy wychowu byczków jako najwłaściwszą, pogładową naukę wychowu i zarazem najtańszą metodę uzupełnienia braku stadników, zwłaszcza dla terenów objętych ustawą, B. I. R. należyście doceniała. Jeżeli jednak akcja ta nie osiągnęła w roku sprawozdawczym pożądanego nasilenia, to w dużej mierze należy to tłumaczyć brakiem paszy, a zatem i mleka potrzebnego do wychowu jako następstwa klęskowej suszy letniej.

4) Kontrola użytkowości krów. Praca w dziale kontroli użytkowości krów kształtowała się w roku sprawozdawczym pod znakiem reorganizacji B. I. R., uznając w całej pełni w kontroli mleczności krów znaczenie zasadnicze dla hodowli bydła, przywiązywała szczególną wagę do należytego funkcjonowania tego działu pracy, z uwagi zwłaszcza na swoisty charakter, jaki posiada woj. białostockie dla hodowli bydła czerwonego polskiego w wyniku rejonizacji całego Państwa pod względem rasowym. W dążeniu zatem do usunięcia niedociągnięć przejawiających się w tym dziale pracy B. I. R. uznała za wskazane przejąć kontrolerów na własny etat, ażeby w ten sposób mieć większy wpływ bezpośrednio na bieg ich pracy. Od lipca 1937 r. kontrolerzy w liczbie 21 stali się pracownikami Izby.

Wobec niepokojącego objawu odpływu wartościowych kontrolerów z powodu niskiego uposażenia, należało zmienić ich umowę o pracę w sensie zainteresowania ilością obsługiwanym krów. Zastosowano więc premje od sztuk powyżej ustalonej indywidualnie dla każdego koła ilości minimalnej. Przy tej okazji B. I. R. dokonała koniecznych przesunięć i pewnej selekcji kontrolerów. Na 21 kół kontroli tylko jedno stanowiło koło większej własności pozostałe zaś były to koła mniejszej własności lub mieszane. Ilość krów objętych kontrolą wynosiła 3777 szt. Najwyższą przeciętną roczną wydajność osiągnęło Koło Kontroli w Wysokim Mazowieckim a mianowicie 2765 kg mleka przy 109.61 kg tłuszczu i 3.96% tłuszczu.

Następnym z kolei pod względem wydajności było Koło w Czyżewie z 2816 kg mleka, 108.63 kg tłuszczu i 3.85% tłuszczu przeciętnie za r. 1936/37.

Przeciętne wydajności krów za rok kontrolny 1936/37 (zamknięcie na dzień 15.V.1937 r.) przedstawia tablica 14.

Przeciętne wydajności krów za rok kontrolny 1936/37.

Liczba K. K. O.	Mniejsza własność				Większa własność				R a z e m				% t ł u s z c z u	3,75	
	Ilość	Wydajność w kg		% t ł u s z c z u	Ilość	Wydajność w kg		% t ł u s z c z u	Ilość	Wydajność w kg		% t ł u s z c z u			
		obór	krów			mleka	tłuszczu			obór	krów				mleka
12	301	1307,7	2158	82,09	3,84	61	1606,2	2279	83,93	3,68	364	2913,9	2216	83,11	3,75

Pracę w kołach kontroli, przynajmniej kontrolę o charakterze ścisłym, B.I. R. starała się raczej pogłębiać, a nie rozszerzać, wychodząc z założenia, że wyniki kontroli mleczności mają służyć przede wszystkim gospodarstwu o nastawieniu czysto hodowlanym, nie tylko w celach selekcyjnych posiadanego materiału, ale również jako podstawa do licencji krów.

5) Poradnie żywieniowe. W odróżnieniu od kontroli ścisłej prowadzone było przy większych mleczarniach spółdzielczych doradztwo żywieniowe przy pomocy kontrolerów i inżynierów organizacji gospodarstw.

Doradztwo to polegało głównie na udzielaniu wskazówek w kierunku stworzenia lepszych warunków żywieniowych w gospodarstwach dostawców mleka do mleczarni. W ten sposób prowadzone były poradnie przy mleczarniach w Siemiatyczach i Brańsku pow. bielsko-podlaskiego, w Zambrowie pow. łomżyńskiego, w Bakałorzewie pow. suwalskiego i w Świsłoczy pow. wołkowyskiego.

Wyniki tej akcji jako stosunkowo niedawno zapoczątkowanej trudno jest obecnie ocenić, należy jednak przypuszczać, że narazie są one raczej nieznaczne co w pewnej mierze wiąże się znowu z brakiem paszy i ściółki w roku sprawozdawczym.

6) Premiowanie buhajów. W dążeniu do zatrzymania na terenie woj. białostockiego przynajmniej wybitniejszych pod względem wartości hodowlanej buhajów i uchronienia ich od przedwczesnej sprzedaży na rzeź B. I. R. udzielała premii ich właścicielom przede wszystkim na terenach woj. bardziej w hodowli bydła zaawansowanych.

7) Hodowla zarodowa. Zgodnie z ustawą z dn. 5.III.1934 r. o nadzorze nad hodowlą bydła trzody chlewnej i owiec prowadzenie hodowli zarodowej powierzone zostało przez B.I. R. Związkowi Hodowców. W roku sprawozdawczym na zaproszenie Związku Hodowców czynna była komisja, która miała za zadanie wybór obór kwalifikujących się do nadania im nazwy zarodowych. Uznanie przedstawianych jednak przez komisję obor, po szczegółowym zbadaniu przez władze Izby, zostało odłożone do czasu usunięcia usterek, które na nadanie im miana zarodowych nie pozwalały. Obór zarodowych zatem w roku sprawozdawczym jeszcze nie było.

Akcja dobrowolnego zwalczania gruźlicy rozpoczęła się od obór zrzeszonych w Związku Hodowców, który zgłoszone przez hodowców obory przedstawił Wojewódzkiemu Inspektorowi Weterynarii. Tuberkulinizacja przeprowadzona została w 45 oborach większej własności i w 75 oborach mniejszej własności. Wyniki naogół są zadawalające zwłaszcza w oborach mniejszej własności.

Tablica 15-ta ilustruje działalność Związku Hodowców.

Tabl. 15

S e k c j a	Ilość członków	Ilość sztuk zapisanych								U w a g i
		Buhajów		Krów		Knurow	Macior	Tryków	Macior (owiec)	
		Księga główna	Księga wstęp.	Księga główna	Księga wstęp.					
Hodowców Bydła Czerwonego Polskiego	71	17	31	35	403					
Hodowców owiec	32							46	101	
Hodowców Trzody Chlewnej	31					11	11			
Hodowców Drobiu Zwierząt Tuczkowych	28									
Ogółem	162	17	31	35	403	11	11	46	101	

III. HODOWLA TRZODY CHLEWNEJ.

Rok budżetowy 1937/38 zaznaczył się całkowitym poświęceniem pracy inspektora sprawom hodowlanym w przeciwieństwie do poprzedniego roku budżetowego, w którym inspektor aż do jesieni był zajęty również sprawami organizacji zbytu. Z tej ostatniej czynności inspektor musiał być zwolniony z racji konieczności dłuższych wyjazdów po za teren województwa po zakup materiału hodowlanego i na stacje kopulacyjne i gniazda rozplodowe, a to z powodu niedostatecznej ilości pogłowia zarodowego na terenie województwa.

Niedostatek materiału zarodowego wynika z braku siły wykonawczej w zakresie trzody chlewnej na terenie województwa w okresie 6-cio letnim, aż do roku 1935 włącznie oraz przedwczesnego wypisania się ze Związków Warszawskich nielicznych chlewni województwa białostockiego w związku z zapowiedziami przydzielenia pracy hodowlanej Izdom.

W roku sprawozdawczym Izba posiadała podstawy dla prowadzenia uszlachetnienia hodowli masowej w postaci dyrektyw powziętych na skutek objazdu komisji dla ustalenia rejonów hodowlanych wschodnich połaci województwa przy współudziale delegata Ministerstwa Rolnictwa, Związku Bekonowego oraz Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego.

W ogólnych zarysach wyniki prac Komisji objazdowej zezwalają na podrasowywanie pogłowia masowego trzody chlewnej wschodniej części województwa knurami rasy W. B. Angielskiej na terenach związanych z eksportem niemieckim oraz terenach, któreby mogły w przyszłości stanowić bazy eksploatacyjne eksportu przetwórczego w postaci bekonów, ewentualnie szynek puszkowanych. Pozostałe tereny wschodniej części województwa niezwiązane z eksportem, czy to niemieckim, czy też przetwórczym mają być przeznaczone dla ekspansji świni świsłockiej. Są to tereny niskiej kultury hodowlanej oraz ekstensywnej gospodarki rolnej, którym jednakże należy dostarczyć odpowiednią rasę, z jednej strony wytrzymałą surowe warunki bytowania, a z drugiej strony zaznaczającą się wczesnością dojrzewania. Tereny te, same odczuwając potrzebę uintensywnienia produkcji zwracają się do ras białe umaszczonych, nie wytrzymałych prymitywnych warunków, oceniając świnię typu czarnego, jako synonim ekstensywności i dlatego zaszła konieczność zmiany kierunku świni świsłockiej drogą przekrzyżowania jej kłapouchą uszlachetnioną oraz poprowadzenia selekcji uzyskanej tą drogą krzyżówki w obrębie pierwszego pokolenia przy wyborze sztuk białe umaszczonych.

Oceniając pogłowie masowe trzody chlewnej, jako obiekt mogący zapewnić rolnikowi opłacalność, na pierwszym miejscu należy zaznaczyć szeroko zakorzeniony chów kaziroducy, obniżający opłacalność opasu. Ponadto jest brak odpowiednich pomieszczeń dla trzody chlewnej, przyczyniający się do przechowywania zarazków chorobotwórczych i w związku z tym do niedawna długotrwałych epizootii, nawiedzających pewne powiaty. Rozpowszechnione jest również zakupowanie prosiąt na jarmarkach, przez co rolnik naraża się na chów kaziroducy, a więc na nienależyte wyrośnięcie, co łącznie powoduje nieopłacalność tuczu, a również przyczynia się do rozwoju chorób. Dalszymi ujemnymi cechami chowu trzody chlewnej jest nieumiejętność żywienia i kalkulacji. Straty przez to ponoszone przez rolnika sięgają bardzo poważnych sum.

Dostarczony np. w lipcu roku sprawozdawczego w Szepietowie materiał szynkowy o wadze 85—120 kilogramów w wieku 12—14 miesięcy wykazał opóźnienie w wyrośnięciu conajmniej o 5 miesięcy, stanowiących nieprodukcyjny okres zadawania paszy bytowej lub nawet tuczenia.

Pomyślniejszy zwrot ku lepszemu wyraża się w obniżeniu wieku świni sprzedawanej, dochodzącego niekiedy do niedawna do 2½ lat przy wadze 200—250 kilogramów. Taki opas, powodujący nieopłacalność produkcji powoli zastępowany jest krótszym opasem o niższej wadze nie tyle pod wpływem uświadomienia szerokich mas rolników z racji prowadzonej propagandy, ile pod wpływem niższego standartu wagowego

wymaganego przez eksport niemiecki, co w rezultacie powoduje również sprzedaż na rynek wewnętrzny sztuk niższej wagi, a tym samym wykorzystanie przez rolnika tych okresów wieku zwierzęcia, kiedy ten opas wymaga mniej jednostek karmowych na przyrost 1 kilograma żywej wagi. Przyczynia się to również do dostarczenia konsumentowi przez rolnika produktu bardziej odżywczego, bo zawierającego więcej białka.

Na obniżenie wagowego standartu sprzedażnego wpływają w pewnej mierze próby zakupów przez wołkowyską Przetwórnę Mięsną surowca szynkowego, które jednakże dotychczas nie osiągnęły pożądanego efektu możliwości eksportu szynki z tego surowca z racji ich przetłuszczenia, spowodowanego zbyt wolnym opasem.

W okresie roku sprawozdawczego została przesadzona siedziba Przetwórni Mięsnej (o kierunku szynkowo-bekonowym).

Z racji konieczności wprowadzenia na tereny wschodnie żeńskich osobników rasy szlachetnej, lepiej aklimatyzującej się niż W. B. Angielska, a jednocześnie wszechstronniejszej przy tworzeniu standartów sprzedażnych, zostało w roku sprawozdawczym założone nowe gniazdo rasy uszlachetnionej krajowej (Veredeltes Landschwein) w Widzikach, pow. białostockiego.

9 knurów tej rasy sprowadzono na stacje kopulacyjne do powiatu łomżyńskiego.

Na tereny pow. ostrowskiego oraz południowe tereny pow. ostrołęckiego, które ze względu na swoje położenie geograficzne mogą obsługiwać tylko rynek warszawski, sprowadzono kilka sztuk rasy białej ostrouchiej, doskonale nadającej się dla tworzenia standartu poszukiwanego przez rynek warszawski, a zapewniającej szybki opas.

Zestawienie, rozprowadzonego na poszczególne powiaty materiału, przedstawia się jak następuje:

L. p.	Powiat	Ilość knurów	Ilość maciorek
1.	Augustowski	6	
2.	Bielski	10	
3.	Białostocki	6	3
4.	Grodzieński	9	3
5.	Łomżyński	11	2
6.	Ostrołęcki	4	
7.	Ostrów Mazow.	2	2
8.	Sokółski	8	2
9.	Suwalski	12	
10.	Szczuczynski	6	
11.	Wołkowyski	8	
12.	Wysoko Mazow.	13	2
Razem		95	14

Knury zostały przydzielone odpowiednim kandydatom, wskazanym przez pow. org. rolnicze na warunkach pokrycia przez Izbę połowy kosztów zakupu z obowiązkiem utrzymywania przez rolnika knura przez 2-a lata. Zobowiązanie takie rolnik daje na piśmie. Maciorki zostały przydzielone na warunkach subwencyjnych w 50% ceny kupna. Subwencja spłacona ma być prosiętami z pierwszego otrzymanego miotu, t.j. zostały przyjęte zasady ustalone przez Komisję Międzyporozumiewawczą pomiędzy Związkiem Izb i Organizacji Rolniczych, a Związkiem Bekonowym.

Co do sprowadzonego materiału na stacje kopulacyjne i gniazda zarodowe, to przeważająca jego ilość została sprowadzona z terenów województw Centralnych i Zachodnich wobec niedostatecznej ilości pogłowia zarodowego lokalnego lub jego niedostatecznej jakości spowodowanej brakiem odpowiednio nastawionych gospodarstw hodowlanych.

Wybór tego materiału dla wojew. białostockiego w celu kształtowania pogłowia mięsno-słoninowego nastęrczał dużo trudności z uwagi na to, że na terenach innych województw hodowla zarodowa idzie zdecydowanie w kierunku bekonowym. Sprowadzone jednakże sztuki reprezentują typ słoninowy, a conajmniej wszechstronny.

Przydział materiału hodowlanego poszczególnym powiatom Białostocka Izba Rolnicza uzależnia od efektów w zakresie organizacji zbytu w formie spędów na rzecz eksportu niemieckiego.

W przydziale knurów Białostocka Izba Rolnicza zalecała jak w latach poprzednich, aby pow. org. rolnicze prowadziły pracę nasileniową stopniowo przy obejmowaniu w pierwszym rzędzie części powiatów, zbliżonych do miejsc odbywających się spędów oraz tych terenów, które znajdują się pod oddziaływaniem ruchu spółdzielczego mleczarskiego, celem z jednej strony skierowania materiału hodowlanego na najprzydatniejsze dla hodowli tereny, a z drugiej strony dla stworzenia drogą poprawy pogłowia większej atrakcyjności zakupów dla eksporterów.

Zbyt duże zapotrzebowanie całych powiatów na materiał zarodowy, spowodowany dekonjunkcją okresu, poprzedzającego rok 1936, było przyczyną odstępstw pow. org. rolniczych od wytycznych danych przez Izbę. Rozmieszczanie tego materiału dotyczyło w niektórych wypadkach całych powiatów co może być pobłażane tylko przejściowo ponieważ nie łączy zabiegów podnoszenia hodowli z organizacją zbytu, od której powodzenie hodowli jest uzależnione.

Hodowlę zarodową. Na terenie wojew. białostockiego prowadziło się przez ułatwienie hodowcy zaopatrzenia się w odpowiedni materiał zarodowy, jak również przez uświadomienie go odnośnie właściwej rasy i typu w obrębie danej rasy oraz właściwej drogi organizacji gospodarstwa hodowlanego.

W zakresie ułatwiania zaopatrzenia hodowców w materiał zarodowy, Białostocka Izba Rolnicza nie tylko ułatwia ten zakup przez osobisty wybór sztuk przez inspektora, lecz nawet przy zakupie tego materiału daje subsydia na zasadach ogólnie przyjętych pod warunkiem wykorzystania męskiego osobnika, jako knura stacyjnego.

Od początku prowadzenia przez Izbę pracy rodowodowej zostało zalicencjonowane 43 knury i 80 macior ras białych, 1 knur i 12 macior rasy gołębskiej oraz 1 knur i 10 macior rasy świsłockiej.

Tylko chlewnie w Choroszczy, Ostrożanach i Krzyżewie posiadają pogłowie ponad 6 macior, t.j. minimalną ilość, przy której praca selekcyjna może doprowadzić do wytworzenia i utrwalenia własnego typu.

Po za wyżej przytoczonymi chlewniami materiał zarodowy ras białych posiadają następujące obiekty folwarczne:

	knurów	macior
Skidel — pow. grodzieński	1	
Jeżewo — pow. wysoko mazow.	1	3
Wojciechy — pow. wysoko mazow.	1	1
Szepietowo Podleśne—pow. wysoko maz.	1	4
Dobki — pow. wysoko mazow.	1	1
Bobra Wielka — pow. sokólski	1	1
Różanystok — pow. sokólski	1	1
Bystre — pow. bielski	1	
Czarnówek — pow. szczuczyński	1	
Endrychowce — pow. wołkowyski	1	2
Widziki — pow. białostocki	1	3

Zakład Doświadczalny w Swisłoczy posiada chlewnię rasy świsłockiej, składającą się z 2 knurów oraz 10 macior.

Majątek Strubnica pow. wołkowyski posiada chlewnię rasy gołębskiej, składającą się z 1 knura oraz 12 macior.

Próby wciągnięcia w orbitę hodowli zarodowej drobnej własności rolnej doprowadziły dotychczas do licencji sztuk w następujących ośrodkach:

	knurów	macior
Zacisze — pow. białostocki	1	3
Pułazie — pow. wysoko mazow.	1	1
Nur — pow. ostrowski	1	1
Janczewo Wielkie — pow. ostrowski	1	2
Zakrzewo Kopięki — pow. ostrowski	1	1
Kisielnica — pow. łomżyński		1
Klimasze — „ „	1	
Wiśniewo Dąb — „ „	1	
Krusze Łubnica — „ „	1	
Wróble — „ „	1	
Kupiski — „ „	1	2

Należy zaznaczyć, że wyprodukowany przez te ośrodki materiał zarodowy tylko w jednym wypadku, a mianowicie w Wiśniewie Dębie pow. Łomża wykazał całkowicie zadawające rezultaty.

Zarząd Sekcji Trzody Chlewnej wybrany przez pierwsze ogólne zebranie Związku Hodowców nie wykazał żywotności, co widać z dwukrotnego nie stawienia się członków Zarządu na posiedzenia.

Ostatnie Walne Zebranie Związku Hodowców uchwaliło zwiększenie składek członkowskich do wysokości:

zł. 15.— składka członkowska od ośrodków folwarcznych

zł. 2.— „ „ „ „ drobnej własności rolnej;

zł. 4.— opłata licencyjna od knura

zł. 2.— „ „ „ „ maciory

zł. 2.— opłata roczna od sztuki licencjonowanej.

Opłata roczna od sztuk licencjonowanych zapewni Sekcji Hodowców Trzody chlewnej równomierność wpływów w poszczególnych latach. Opłaty pobierane w dziale trzody są niższe, niż w innych województwach.

W roku sprawozdawczym zostały opracowane:

a) regulamin Koła Producentów oraz schematy odnośnych druków, niezbędnych dla prowadzenia koła łącznie z rejestrzami macior, a to celem potanienia dla członków koła kosztów jego prowadzenia przez usunięcie konieczności nabywania droższych wydawnictw,

b) określono warunki wyboru prosiąt do konkursów hodowlanych w zespołach młodzieżowych, stanowiących doskonałe komórki nauki ulepszonej techniki żywienia, lecz również odpowiednią formę wprowadzenia na teren sztuk odpowiedniej rasy i odpowiedniego typu;

c) normy żywienia trzody chlewnej i ważniejsze momenty z zakresu chowu trzody chlewnej są drukowane w Ko-

munikacie Izbowym. Odbitki sporządzone są w większej ilości egzemplarzy celem możliwości obsłużenia tych okolic, do których Komunikat Izbowy nie dochodzi.

W okresie roku sprawozdawczego założone zostały następujące Koła Producentów trzody chlewnej:

	ilość członków	ilość macior	powiat
Grząby Orzepy	17	3	Bielsk Podlaski
Stawki Miłkowice	16	9	„ „
Skiwy	18	15	„ „
Pułazie	10	9	Wysokie Mazow.
Pieńki Wielkie	9	15	„ „
Dworaki Pikuty	9	9	„ „
Osada Konna	4	5	„ „
Zelwa	3	4	„ „
Zabki	5	3	„ „

Koła te zakładane były w obecności i przy udziale personelu pow. organizacji rolniczych z myślą doszkalania w ten sposób tego personelu.

IV. HODOWLA OWIEC.

Prace w zakresie hodowli owiec w roku sprawozdawczym miały naogół przebieg normalny. Pewnemu zahamowaniu uległy prace dotyczące zakładania gniazd hodowlanych i kupna tryków. Przyczyną tego stanu rzeczy był brak paszy w związku z długotrwałą suszą, jaka miała miejsce na terenie całego województwa. Dlatego też sumy przeznaczone na ten cel z funduszu 8-mio groszowego nie były całkowicie wykorzystane.

Inne prace owczarskie były prowadzone w ramach dotychczasowych metod i planów. W kilku wypadkach realizowano prace w szerszym zakresie niż wymagał tego plan nakreślony przed rozpoczęciem okresu sprawozdawczego. Dotyczy to kilku miejscowości pow. białostockiego i bielskiego, gdzie rolnicy z własnych funduszy i przy fachowej pomocy Izby nabywali odpowiedni materiał hodowlany owiec i tryków.

Ogólnie rzecz biorąc, okres sprawozdawczy charakteryzuje koncentracja i pogłębienie dotychczas prowadzonych prac. Przykładem tego są pow. łomżyński i wysoko-mazowiecki. Na przeprowadzonych spędach owiec i konkursach strzyży, właścicielom owiec i tryków nie tylko chodziło o uzyskanie nagród za dobre owce, ile o wskazanie i naznaczenie odpowiednich sztuk, nadających się do dalszej hodowli. Odchylenia od przyjętej zasady koncentracji pracy istnieją tylko w tych powiatach i miejscowościach, gdzie w pewnej mierze decydowały pieniądze OTO i KR-ów, ewentualnie Zarządów Gminnych.

Zaznaczyć należy, że prace prowadzono i nasilano przede wszystkim w miejscowościach objętych organizacją wsi i gospodarstw przykładowych.

Przebieg poszczególnych działów prac owczarskich przedstawia się następująco:

1) Stacjonowanie tryków i zakładanie gniazd hodowlanych odbywało się na tych samych zasadach jak w poprzednich latach. Tryki stacjonowano na warunkach dzierżawy na okres trzech lat. Po tym okresie przejdą na własność utrzymującego. Wybitniejsze sztuki, które wykażą się bardzo dobrym potomstwem, będą odkupione i wykorzystane w owczarniach zarodowych. Tryki były zakupowane w Zootechnicznym Zakładzie w Swisłoczy i u p. Cz. Kuberskiego w Sieburczyźnie. Tryki rasy karnówka zakupiono w Kole Hodowców w Grądach, pow. Ostrów-Maz., w Wierzbowiznie pow. Wysoko-Mazow. i na terenie gm. Chlebotki pow. Łomża. Zakupione tryki eksterierowo przedstawiają materiał wysokiej klasy. Jeżeli idzie o wycenę na podstawie potomstwa, to zdają się pewne odchylenia in minus zwłaszcza u tryków kożuchowych i karnówki. Sporadyczne wypadki nie mogą jednak dyskwalifikować owczarni dostarczających tryki, z uwagi na krótki stosunkowo okres zapoczątkowania hodowli tych ras. Te same uwagi dotyczą owiec kożuchowych i karnówek.

Owce do gniazd zakupowano w Zootechn. Zakładzie w Swisłoczy, Sieburczyźnie, Wierzbowiznie i na terenie południowych gmin pow. łomżyńskiego. Zakupiony materiał umieszczono na warunkach dzierżawy. Dzierżawca owiec obowiązany jest oddać z przychówku tą samą ilość owiec jaką otrzymał. Zwrot owiec winien nastąpić najpóźniej po trzech latach licząc od dnia otrzymania gniazda owiec.

2) Konkursy wychowu jagniąt były prowadzone na terenie powiatów łomżyńskiego i wołkowyskiego. Wszystkie zespoły były zorganizowane w P.R. Ilość uczestników w zespole wahała się od 6—8 osób. Ilość jagniąt prywatnych w zespołach konkursowych wynosiła 61,22%, z funduszy Izby i O.T.O i K.R.-ów 38,78%.

3) Konkursy strzyży były przeprowadzone w rejonie owcy białej. Miały one podobnie jak w latach poprzednich znaczenie propagandowe. W akcji tej chodziło między innymi o zwrócenie uwagi hodowcom na ilość wełny otrzymywanej od owiec i uwzględnienie w hodowli tych sztuk, które wykazywały się poza typowością, większą wydajnością wełny od przeciętnej. Szczególnie uwzględniano ten moment na konkursach strzyży karnówki, odznaczającej się stosunkowo niską roczną wydajnością wełny.

Jeśli chodzi o kontrolę użytkowości, to do badań w Polskim Instytucie Wełnoznawczym były brane wełny owiec ham-

shire i karnówek. Szczegółowe badania wełny karnówki były przeprowadzone przez inspektora hodowli owiec.

4) Spędów owiec i tryków przeprowadzono 84. Miały one na celu eliminację z hodowli nieodpowiednich tryków i owiec, oraz rejestrację typowych sztuk. Ilość nagród na spędach wynosiła 514. Nagrody były wypłacane gotówką i wynosiły 2—4 zł. dla owiec, 4—10 zł. dla tryków.

5) Prace w Sekcji Owczarskiej Białostockiego Związku Hodowców były prowadzone w zakresie hodowli zarodowej i użytkowej. Zalicencjonowano 99 macior i 46 tryków. U członków, którzy prowadzą hodowlę w kierunku użytkowym, przeprowadzono klasyfikację owiec na ogólną ilość 261 szt. W porównaniu z poprzednim rokiem, działalność Sekcji Owczarskiej wzmożła się i uwidacznia się to w zwiększonej ilości członków, którzy mimo ciężkich warunków w przeżywaniu inwentarza w czasie zimy, żywo interesowali się zagadnieniem hodowli owiec.

Na dobro Sekcji Owczarskiej należy zapisać pośredniczenie w zbycie od członków owiec dla nowopowstałych gniazd hodowlanych oraz tryków na stacje kopulacyjne.

Następną pozycją jest ułatwianie członkom zbytu produktów owczych, przede wszystkim wełny i mięsa po cenach najwyższych.

6) Podczas spędów i konkursów strzyży przeprowadzona była kastracja nieuznanych tryków. Wykonywana była częściowo przez inspektora Izby w celach pokazowych, częściowo zaś przez instruktorów i wyszkolonych miejscowych rolników. Akcja ta w miejscowościach objętych pracami owczarskimi ma charakter powszechny. Właściciele nieuznanych tryków naogół życzliwie odnoszą się do wyszkolonych osób, wykonujących te zabiegi. Podana w zestawieniu liczbowym ilość wykastrowanych tryków 789, nie jest kompletna, gdyż nie uwzględnia dużej ilości tryków kastrowanych przez przeszkolonych rolników.

7) Jak już na początku niniejszego sprawozdania wspomniano, głównymi źródłami nabywania owiec i tryków były Zootechniczny Zakład w Swisłoczy, owczarnia w Sieburczyźnie, w Zalesiu i kilka gniazd owcy karnówki. Owczarnie w Swisłoczy, Sieburczyźnie i Zalesiu są znane Ministerstwu i szerszemu ogółowi zainteresowanych rolników z terenu woj. białostockiego — nie wymagają zatem szczegółowego omówienia. Jeśli chodzi o produkcję materiału hodowlanego karnówki, to ocena przy wyborze materiału do dalszej hodowli, opiera się w głównej mierze na zewnętrznym wyglądzie zwierzęcia, ze szczególnym uwzględnieniem pochodzenia, jeśli to jest możliwe. Potrzeby terenu na materiał hodowlany tryków są całkowicie zaspakajane.

Wykaz przebiegu akcji owczarskiej, w okresie od 1.IV.1937 r. do 31.III.1938 r.

[illegible]

cze) otrzymują 5—10 gr więcej za 1 kg. Uwzględnienie tego momentu na skupach wełny ma duże znaczenie w realizowaniu polityki hodowlanej Izby w terenie. Wkroczenie Bazaru w teren i zainteresowanie się skupem wełny spowodowało ogólne podniesienie ceny tego produktu, który do niedawna był przedmiotem zainteresowania miejscowych kupców prywatnych. Prowadzone skupy przez Bazar nie wyeliminowały jednak z terenu prywatnych kupców. W tej sytuacji stosunków Bazar Przemysłu Ludowego spełnia niejako rolę giełdy — czynnika regulującego ceny wełny płacone rolnikom w terenie.

W okresie sprawozdawczym zakupiono przez Bazar 77,245,17 kg. wełny na łączną sumę ok. 324,429 zł. licząc średnio 4,20 zł. za 1 kg. wełny mieszanej mytej na owcach.

11) Akcja Izby w sprawie zwalczania motyli i innych chorób owiec ograniczała się do strony propagandowej. W budżetach Wydziałów Powiatowych i Okręgowych Towarzystw Rolniczych figurowały pozycje na kupno Distolu, które były w 100% zrealizowane. Niezależnie od tego właściciele owczarni zwłaszcza większych własności, zakupywali z własnych funduszy Distol. Większego nasilenia chorób owczych w tym okresie nie zaobserwowano. Tłumaczyć to należy wyjątkowo niskim stanem opadów atmosferycznych.

Wyniki dotychczasowych prac pod względem jakościowym dotyczą w pierwszym rzędzie hodowli owcy białej. Odbiły się one w szerszej skali na hodowli tej owcy. W hodowli wrzosówki osiągnięte wyniki jakościowe nie ustępują wynikom osiągniętym w hodowli owcy białej, ilościowo jednak są mniejsze i nie wywarły szerszego wpływu na ogólną masę pogłowia w rejonie owcy koźuchowej. Ilościowe kształtowanie się pogłowia owiec na terenie województwa przedstawia się następująco:

Przed wojną	1921	1927	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937
451096	277031	243306	395455	347573	341420	337658	377357	394720	385721

W stosunku do pogłowia w całej Polsce przedstawia się procentowo jak następuje:

Przed wojną	1921	1927	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937
10,6	12,7	12,7	15,1	14,0	13,4	13,2	13,5	13,1	12,1

	1921	1931	1937	Uwagi
Polska	83.8	100.0	122.5	
woj. białockie	70.1	100.0	97.5	

W porównaniu z r. 1936 r. 1937 wykazuje następujące zmiany w pogłowie (mniej lub więcej w % pogłowia):

Augustów	+ 9.10	Ostrów Maz.	— 1.79
Białystok	— 12.21	Sokołka	— 5.70
Bielsk Podl.	— 4.29	Suwałki	+ 13.12
Grodno	— 2.49	Szczuczyn	+ 15.05
Łomża	— 3.50	Wołkowysk	— 3.97
Ostrołęka	— 1.60	Wysokie Maz.	+ 1.23

SPRAWOZDANIE

z wykorzystania zasiłku Ministerstwa Spraw Wojskowych na zakup owiec 1937/38 r.

L.p.	Powiat	Ilość zakupionego mat.hodowl.		Forma przydziału						Wyko- rzystanie zasiłku	
				Konkursy wychowu			Gniazda hodowl.				
		tryków	macior	zesp.	tryczk.	jagn.	gniazd	tryk.	macior	Żł.	gr.
1	Białystok		16				2		16	636	20
2	Łomża		70				5		70	2040	—
3	Wysok. Maz.	3	11				1	3	11	327	—

V. HODOWLA DROBIU.

Akcja drobiowa na terenie Województwa była prowadzona w dwóch kierunkach:

- akcja hodowlana
- opieka nad produkcją i zbytem drobiu.
- Z zakresu akcji hodowlanej zostały wykonane następujące prace:

W dniu 20 czerwca 1937 roku została powołana do życia Sekcja Hodowli Drobiu przy Związku Hodowców zrzeszonym przy B. I. R.

Do sekcji zgłosiło się 24 hodowle drobiu, 4 hodowle zwierząt futerkowych, 1 hodowla królików Angora.

Do Zarządu Sekcji weszła jako przewodnicząca inż. Maria Machalicowa; oraz pp. J. Rudnicki, p. Żelechowska oraz p. Żurkowski.

Zakwalifikowano w sezonie jesiennym 1937 roku jako hodowle reprodukcyjne hodowle drobiu: 1, p. Inż. Machalicowej w Kisielnicy — kury Rhode Islandy, 2, p. Żelechowskiej w Boguszach — kury Rhode Islandy i Gęsi Suwalskie, 3, p. Rudnickiego w Stanisławowie — kury Rhode Islandy.

Oprócz wyżej wymienionych pod opieką B. I. R. znajdują się 16 hodowli drobiu z łączną ilością 1100 kur, 42 indyków, 56 Gęsi Suwalskich i Pomorskich.

Zakwalifikowano łącznie z Związkiem Hodowców Zwierząt Futerkowych w Warszawie — hodowle lisów srebrnych w Rozalinie p. Urbanowicza oraz szopów p. Jakubskiego w Siedliskach, a także hodowle królików Angora p. hr. Krasickiej w Piętkowie.

Gospodarstw hodowców gęsi Suwalskiej znajduje się pod opieką B. I. R. — 24 na terenie powiatu Suwałki, Augustów i Grajewo. W gospodarstwach tych prowadzi się prace badawczą nad wydajnością gęsi Suwalskiej jak np. nieśnością, wagą, wydajnością pierza i t.p. oraz wybiera się do chowu najbardziej typowe okazy hodowlane.

W hodowlach reprodukcyjnych oraz znajdujących się pod opieką B. I. R. przeprowadzono pobranie próbek krwi u 670 kur, oraz 56 indyków Mamutów. Krew została przesłana do P. Instytutu Naukowego dział Weterynarii w Puławach celem zbadania na B. Pullorum. Podejrzanych okazało się 58 kur oraz jeden indyk Mamut. Drób podejrzany o B. Pullorum został z hodowli usunięty.

Gospodarstwa hodowlane korzystały z opieki fachowej inspektorki drobiu oraz były dwukrotnie w ciągu roku wizytowane.

Celem ulepszenia materiału hodowlanego oraz ułatwienia nabycia drobiu dla odświeżenia krwi B. I. R. rozstawiła wśród hodowców na ulgowych warunkach po pokryciu 50% kosztów zakupu:

- Jaj wylęgowych — 520 sztuk.
- Kurcząt jednodniowych — 370 sztuk.
- Kur i kogutów — 35 sztuk.
- Indyków — 19 sztuk.
- Jaj indyckich — 36 sztuk.
- Kaczek Pekingów — 9 sztuk.
- Królików Angora — 2 sztuki.

Akcja hodowlana została ściśle połączona z akcją opieki nad produkcją i zbytem drobiu, gdyż materiał hodowlany dla

konkursów prod. drobiu i t. p. był zakupywany w hodowlach reprodukcyjnych bądź też znajdujących się pod opieką B. I. R.

b) Z zakresu prac nad podniesieniem i ulepszeniem produkcji drobiu przeprowadzono następujące prace:

1) Konkurs producentów drobiu na terenie 10 powiatów, a mianowicie: Augustów, Białystok, Bielsk Podlaski, Grajewo, Grodno, Ostrołęka, Łomża, Wysokie Mazow. Wołkowysk, Suwałki.

Rozpoczęto konkurs w 109 gospodarstwach, zakończono w 75 gospodarstwach.

Wyżej wymieniony konkurs prowadzony jest celem zdobycia danych terenowych o stanie hodowli drobiu w województwie Białostockim, ulepszenia poszczególnych gospodarstw i uczynienia ich przykładowymi dla sąsiadujących rolników.

Czas trwania konkursu jeden rok.

Szczegółowe dane dotyczące przebiegu konkursu producentów drobiu znajdują się na tabl. 1.

2) Konkurs producentów Gęsi — został rozpoczęty w roku 1937/38 w 25 gospodarstwach na terenie pow. Suwałki i Augustów. Konkurs ten jest prowadzony celem uzyskania danych o opłacalności hodowli gęsi oraz wyszukania najlepszych metod hodowlanych jak również zorganizowania gospodarstw przykładowych i hodowlanych gęsi na terenach o rozwiniętej akcji zbytowej.

3) Konkursy wychowu mające za cel rozprowadzenie materiału hodowlanego ulepszanego, nauczanie wychowu oraz przygotowanie kadr przyszłych gospodarstw przykładowych — drobiowych były prowadzone:

Wychowu kur w 31 punktach przy udziale 270 uczestników.

Wychowu gęsi w 11 punktach przy udziale 75 uczestników.

Wychowu indyków w 9 punktach przy udziale 65 uczestników.

Drogą konkursów został rozprowadzony materiał hodowlany, a mianowicie — jaj kurzych 6431 sztuk,
jaj indyków 425 sztuk,
jaj gęsi 549 sztuk,
jaj indyków 281 sztuk.

Szczegółowe dane zawiera tablica 2.

Oprócz powyższego dla ułatwienia w nabyciu materiału ulepszanego rozprowadzono z hodowli reprodukcyjnych i będących pod opieką Izby w ilości:

Kogutów 80 sztuk.

Kur 17 „

Indyków 11 „

Gęsi 9 „

Szczegółowe dane zawiera tablica 3.

TABLICA Nr. 1

Średnie ilości, przypadające na jednego producenta drobiu wojew. białostockiego w roku 1936/37.

Powiat	Ilość uczestników			Ilość produktów				Ilość kur		Kur rasowych		Koszt utrzymania 1 kury roczny	Padło	Zginęło	J a j			Nieśność 1 kury	Osób w rodzinie	Czysty dochód		Kurniki			Urządzenia poprawione	Średnia konsumpcja jaj na osobę	Spożycie kur w gospodarstwach	Dochód na 1 kurę		Na 1 hodowcę kur w gospodarstwie
	Inspekcja			Inspekcje				na początku	na końcu	na początku	na końcu				zniesionych	na domowy użytek	na sprzedaż			Zł gr.		nowe	poprawione	brak				Zł.	gr.	
	I	II	III	I	II	III	Różnica																							
Augustów	12	6	6	345	441	476	533	121	112	61	111	3,67	3	14	8272	5121	2445	71,3	37	339	19	—	6	—	—	138	28	2	56	11
Białystok	10	8	7	—	463	494	27	160	154	151	152	4,57	—	73	9254	2073	6623	58,9	37	776	50	1	5	—	7	56	—	3	89	17
Bielsk Podlaski	9	8	7	270	400	447	177	120	142	15	46	3,87	45	34	10054	4584	4607	76,7	32	224	—	—	6	1	6	143	12	1	68	18
Grodno	12	10	10	261	400	445	119	152	174	—	18	2,66	26	32	9624	5759	3471	59,0	38	230	14	1	3	1	3	151	4	0	88	14
Ostrołęka	12	12	6	204	508	294	269	254	118	—	56	1,61	145	5	7384	3176	2945	39,7	68	399	—	—	7	—	9	61	41	1	58	20
Suwałki	10	10	10	331	465	575	254	155	178	7	42	—	17	25	14938	7636	6694	89,9	59	458	81	2	9	—	10	129	21	2	96	16
Szczuczyn	13	12	12	566	690	702	69	314	356	5	167	4, —	17	39	17889	9176	7577	53,4	81	403	94	1	8	—	1	113	58	1	41	19
Wołkowysk	9	9	8	610	622	659	—	83	99	—	29	—	—	2	7720	3613	3590	84,9	44	280	99	4	4	—	2	82	42	2	50	11
Wysokie Maz.	9	9	9	343	409	513	218	178	163	27	67	3,35	45	62	13539	6267	6210	79,6	52	290	65	1	6	2	8	120	24	0	76	16
Razem	96	38	75	2930	4398	4605	1666	1537	1496	266	688	23,73	298	286	98677	48405	44162	613,30	448	3413	03	10	48	4	46	993	230	18	22	
Srednio						61,4	22,2	20,4	19,9	3,54	9,17	3,91	3,97	3,41	1315	645	588	68,1	5,8	75	50					165	3,06	2	02	14,6

na jednego producenta

na 1 kurę

na 1 członka rodziny
na 1 producenta
na kurę

UWAGI: 1) Ilość kur przy obliczaniu nieśności i dochodu zostały wzięte średnio z ilości kur na początku i na końcu konkursu.

- 2) a) Ukończyło konkurs 78,12% ogólnej ilości uczestników
b) Kur rasowych na początku konkursu 17,54% " " kur
c) " " " końcu konkursu 38,78% " " "
d) Padło i zginęło 38,33% " " " } padło 19,65%
zginęło 18,86%
e) Na domowy użytek poszło jaj 49,05% " " jaj
f) Na sprzedaż poszło jaj 44,75% " " "

Sprawy hodowlane były połączone z akcją zbytu drobiu.

Drogą skupów zostało na terenie Województwa zakupione w roku 1937: Gęsi t. zw. Suwalskich na rynek niemiecki z terenu pow. Suwałki, Augustów i Grajewo po cenie od 4.30 zł. do 5.60 zł. za sztukę, 74.000 za ogólną sumę ca 370.000 zł.

Gęsi na rynek krajowy z terenu pow. Wysoko Mazow., Bielska, Ostrowia Maz. i Łomży po cenie od zł. 2.90 do 3.70, sztuk 29.000 za ogólną sumę ca zł 87.000.

Indyków na rynek angielski — sztuk 21.000 za ogólną sumę ca zł. 84.000.

Indyków na rynek niemiecki — sztuk 3.000 za ogólną sumę ca zł. 12.000.

Kurcząt na rynek angielski — 65.000 sztuk za sumę ca zł 70.000.

Z powyższego zestawienia wynika, że rolnicy z woj. białostockiego uzyskali przeszło 600.000 zł. za drób dostarczony drogą skupów organizowanych przez B. I. R. za pomocą O. T. O. i K. R. lub Spółdzielni Rolniczych.

Zbytem drobiu zajmują się trzy Spółdzielnie Rolniczo-Handlowe na terenie Województwa, a mianowicie 1) Wysokie Mazow., 2) Suwałki, 3) Grajewo, przyczem dwie ostatnie uzyskały kontyngenty eksportowe gęsi.

Akcja zbytu jaj dotychczas nie została zorganizowana, poczyniono jedynie kroki celem zorientowania się w możliwościach zbytu oraz określenia miejscowości gdzie ten zbyty należałoby zorganizować.

T A B L I C A Nr. 2.

Rozprowadzenie jaj i jednodniówek na terenie woj. białostockiego w roku 1936/37 u konkursistów drobiowych.

L. p.	Nazwa powiatu	Jaj kurzych rasy			Jednodniów.		Jaj	
		Suss.	Rh.Isl.	Pl. Rock.	Suss.	Rh.Isl.	Gęsi	Ind.
1	Augustów	402	200	500	—	—	287	80
2	Białystok	—	—	—	—	376	—	—
3	Bielsk Podl.	680	—	—	—	—	—	—
4	Grodno	100	516	—	—	35	—	69
5	Łomża	388	400	—	—	—	—	—
6	Ostrołęka	—	508	—	—	—	12	—
7	Ostrów Mazow.	—	300	—	—	—	—	—
8	Sokółka	144	462	—	—	—	—	—
9	Suwałki	—	100	294	14	—	100	52
10	Szczuczyn	—	300	—	—	—	150	20
11	Wołkowysk	—	350	—	—	—	—	—
12	Wysokie Maz.	—	787	—	—	—	—	60
	Razem	1714	3923	794	14	411	549	281

TARLICA Nr. 3.

Rozprowadzenie materiału drobiowego na terenie woj. Białostockiego w roku 1936/37 u konkursistów drobiowych.

L. p.	Nazwa powiatu	Kury			Koguty			Gęsi, ind. kac.		
		Rh. Isl.	Suss.	Pl. Rock	Rh. Isl.	Suss.	Pl. Rock	Suw.	Mam.	Pek
1	Augustów	—	—	—	—	17	—	—	4	—
2	Białystok	—	—	—	11	—	—	—	1	1
3	Bielsk Podl.	—	—	—	—	—	—	6	—	—
4	Grodno	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Łomża	—	5	—	—	—	—	—	—	—
6	Ostrołęka	10	—	—	6	—	—	—	1	—
7	Ostrów Maz.	—	—	—	4	—	—	—	—	—
8	Sokółka	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Suwałki	—	—	2	—	—	10	—	2	—
10	Szczuczyn	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Wołkowysk.	—	—	—	13	4	—	—	—	—
12	Wysokie Maz.	—	—	—	15	—	—	3	3	—
	Razem	10	5	2	49	21	10	9	11	1

ZOOTECHNICZNY ZAKŁAD DOŚWIADCZALNY W ŚWISŁOCZY.

Wzorem lat ubiegłych praca zootechniczno-doświadczalna Zootechnicznego Zakładu Doświadczalnego w Świsłoczy koordynowana jest na drodze zatwierdzenia planu doświadczeń przez Kuratorium Zakładu, a z kolei przez Komisję Doświadczalnictwa Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego.

Plan ten rozpada się ze względu na charakter Zakładu na dwa zasadnicze działy: hodowlany, w zakres którego wchodzi selekcja i genetyka zwierząt oraz obserwacji i doświadczeń żywieniowych, w zakres którego wchodzi zagadnienia praktyczne techniki żywienia, pielęgnacji młodzieży, wychowu i t.p.

Materiał zwierzęcy, jakim dysponował Zakład w ubiegłym roku budżetowym (1937/38) przedstawiał się następująco:

Dział hodowli bydła czerwonego polskiego: liczył 26 krów, z czego po buhaju „Cerler“ 20 sztuk, 9 sztuk jałówek w wieku ponad rok oraz 9 cieląt. Reproduktozem obory był stądnik „Naniak“ 12 g.

Średnia wydajność obory za rok kontroli 1937/38 wynosiła 3366.5 kg. mleka i 3.86% tłuszczu.

Dział hodowli trzody chlewnej posiadał w rocznym obrocie: 13 macior, 3 knury, z których jeden rasy zwisłouchy białej oraz 78 sztuk warchlaków i tuczników.

Stacja użytkowości trzody chlewnej liczyła osiem grup kontrolnych po cztery sztuki, z których cztery grupy z Żemłosławia, jedna grupa z Hmeżdżilowa, trzy grupy własne.

Dział owczarski w rocznym obrocie liczył 243 maciorek 187 jagniąt i 11 tryków. Stado składało się z owiec wrzosówek, owiec romanowskich oraz krzyżówek wynikłych z łączenia tych odmian między sobą.

Dział drobiowy liczył 283 kur starych 18 kogutów starych i 600 sztuk młodzieży. Wydajność stada za rok 1937/38 wynosiła przeciętnie na sztukę 184.16 jaj przy przeciętnej wadze jaja 57.59 g. Przeciętna niesność stada selekcjonowanego na wysoką niesność, złożonego z 87 kur, wynosi za ten okres 204 jaj o przeciętnej wadze jaj 58.2 g.

Niesność zimowa kur młodych, urodzonych w roku 1937, wynosiła przeciętnie 45 jaj. Maksymalna niesność zimowa wynosiła 120 jaj. Maksymalna niesność roczna wynosiła 316 jaj, znosząc w ciągu 3 miesięcy (92 dni) 91 jaj.

Prace doświadczalne i selekcyjne przeprowadzane w Zakładzie w roku 1937/38 dotyczyły następujących zagadnień:

1) **Żywienie krów** mieszanką treściwą w skład której wchodzi 20% dodatek mączki z krwi.

W wyniku tych doświadczeń okazało się że stosowanie mączki z krwi nie działa obniżająco na produkcję mleka, ani szkodliwie na zdrowie zwierząt i z powodzeniem mączka z krwi może być stosowana w żywieniu krów. Ekonomiczność tego rodzaju żywienia wyraża się w ten sposób, że przy stosowaniu mieszanki treściwej w skład której wchodzi mączka z krwi, koszt wyprodukowania 1 kg. mleka o 4% tłuszczu wynosi 7 gr., w porównaniu z mieszanką treściwą makuchowo-otrębianą, przy której stosowaniu koszt wyprodukowania 1 kg. mleka o 4% tłuszczu waha się w granicach od 11—14 groszy.

2) **Próba wychowu młodzieży bydła czerwonego polskiego na wolnym powietrzu w okresie zimowym.**

Doświadczenie powyższe wykazało, że wychów młodzieży, która w pierwszych dniach listopada wyszła z obory i przez całą zimę chowana była pod niezamkniętą szopą sporządzoną z wrzosu jest korzystny. Jeśli chodzi o rozwój, a specjalnie o rozwój klatki piersiowej, korzystnie wpływa taki wychów na zdrowotność, nie działa ujemnie nawet wtedy, gdy zwierzęta są w wieku młodocianym (3 tygodnie).

Zużycie karmy wykazuje, że ilość spożytych jednostek karmowych na 1 kg. przyrostu wynosi 8.03 przeciętnie do

wieku 15 miesięcy, zaś białka strawnego 992 g. Próba tuberkulinowa wszystkich jałowic (8) wykazała wynik ujemny.

3) Wpływ sposobu i trwania doju na wydajność mleka i % tłuszczu. Doświadczenie to wykazało, że z różnych sposobów doju, dój szybki i energiczny w porównaniu z dojem powolnym jest najbardziej pożądany.

W chlewni przeprowadzono wycenę potomstwa świni miejscowej odnośnie jej wartości rynkowej, przy czym okazało się, że miejscowa świnka daje dobre rezultaty w tej gałęzi produkcji. Wycena karmowa dokonywana była w zakładzie, zaś wycena ubojowa w Spółdzielczej Przetwórni Mięsnej w Wołkowsku.

W selekcji trzody chlewnej zaszła w Zakładzie w omawianym okresie sprawozdawczym ta zmiana, że materiał miejscowy macior kryty jest knurem zwisłouchym białym i dalsza praca selekcyjna zmierzać ma w kierunku wyprodukowania miejscowej świni słoninowo-szynkowej. Prace te prowadzić się będzie w oparciu o Koło Hodowców Trzody Chlewnej, które w tym celu założono w Swisłoczy. Członkowie Koła rekrutują się z pośród drobnych rolników, których gospodarstwa objęte są akcją organizacji gospodarstw.

Koło zrzesza już 18 gospodarstw, z czego dwie chlewnie większe (Zakład i chlewnie p. Kościuka w Liszkach) pozostałe 16 gospodarstw stanowi drobna własność.

5) W dziale owczarskim prowadzone są następujące prace selekcyjne i żywieniowe:

Wycena wartości krzyżówek oraz wrzosówki romanowskiej w F1, F2, i F3.

Jest to doświadczenie zakrojone na dłuższy przeciąg czasu, na skutek czego ściśle, wyniki podane będą za lat 2-3, nie mniej jednak do tego czasu prowadzone obserwacje wskazują na to, że krzyżówka owcy romanowskiej z wrzosówką nie daje w następnych pokoleniach rozczepień takich, któreby świadczyły o odrębności szczepowej i użytkowej tych dwu odmian owcy wełniasto-kożuchowej.

Rozwój i wzrost młodzieży wrzosówki i owcy romanowskiej.

Zagadnienie rozwiązywane w/w jest od lat 6-ciu i wymaga dalszych studiów

Obserwacje nad dziedziczeniem płodności u owiec.

Przez odpowiednie kombinacje kojarzeniowe bada się dziedziczność wielorodności tryków i maciorek.

Obserwacje nad odrostem i jego tempem okrywy.

Badania wymienione prowadzi się odnośnie zagadnienia selekcji owiec na długość wełny i szybkość odrostu okrywy,

a w związku z tym ilości strzyży. Z zagadnień wymienionych przeprowadzono w okresie sprawozdawczym następujące:

Doświadczenia z wpływem skarmiania kiszonki z liści buraków pastewnych na osadzenie włosa u owiec.

Z przeprowadzonych doświadczeń wynikało, że karmienie kiszonką wpływa niekorzystnie na siłę usadowienia włosa w skórze, że przeto żywienie kiszonką może być naogół czynione ostrożnie.

Zastąpienie słomy i siana wrzosem w żywieniu zimowem owiec.

Doświadczenie przeprowadzone w związku z klęską suszy wykazało, że stosując wrzos jako paszę słomianą z dodatkiem ziemniaków (2 kg) i 15 dkg łubinu (ziarna) można przeżywić owce w zimie, że jednak należy tego rodzaju żywienie uważać za uciążliwe, dla hodowli nie pożądane.

Mączka z krwi jako pasza treściwa dla owiec.

Z doświadczenia okazało się, że dodatek (20%) mączki z krwi do otrąb i makuehu rzepakowego przy żywieniu matek karmiących jagnięta nie działa szkodliwie ani dla matek ani dla osesków a pojęcia wydatnie żywienie owiec w czasie kotelni i karmienia.

6) W dziale drobiowym opracowano w okresie sprawozdawczym:

Eliminacja genu letalnego garbatości u zielononózek.

Wyceniono 16 stadek selekcyjnych odnośnie wartości matek i kogutów.

Sprawozdanie z użytkowości podano w części ogólnej.

OŚWIATA ROLNICZA.

Dział oświatowy B. I. R. prowadzony był przez inspektoraty: Przysposobienia Rolniczego, Rolny, Kół Gospodyń Wiejskich i Organizacji Gospodarstw. Referentem działu i Komisji Oświatowej do m. sierpnia 1937 r. był inspektor Rolny, później inspektor Przysposobienia Rolniczego.

Powołana przez Komisarza B. I. R., po rozwiązaniu Izby sekcja oświatowa Komitetu Doradczego przy Komisarzu Izby odbyła 2 posiedzenia a mianowicie: w dn. 27.XI.37 r. i 22.II.1938 r. Na zebraniach sekcji oświatowej rozpatrywane były sprawy: wychowanków szkół rolniczych, bibliotek, Uniwersytetu Wiejskiego, pozatem rozpatrzone i przyjęte zostały budżety i plany pracy działu oświatowego oraz inspektoratów: organizacji wsi i gospodarstw, przysposobienia rolniczego i kół gospodyń wiejskich.

W roku sprawozdawczym w silniejszym stopniu jak dotychczas przejawiała się współpraca B. I. R. ze szkołami rolniczymi na terenie województwa, a zwłaszcza z wędrownymi kursami rolniczymi tak męskim jak i żeńskimi. Poza trzema kursami pracującymi na terenie województwa w r. 1937/38 staraniem B. I. R. został zorganizowany czwarty kurs, który w okresie zimowym pracował w Winnej pow. Bielsk-Podl. Referent oświatowy B. I. R. Wziął udział w konferencji, zorganizowanej przez Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego w dn. 26—28 kwietnia 1937 r. dla kierowników i kierowniczek szkół rolniczych w sprawie programów szkół rolniczych, oraz brał udział w posiedzeniach Komisji Szkolnej stałych szkół rolniczych.

Sprawa bibliotek i czytelnictwa prowadzona była w ścisłym porozumieniu z władzami oświatowymi, a zwłaszcza z instruktorami oświaty pozaszkolnej w oparciu o sieć Powiatowych Central Bibliotecznych, pozatem Izba współdziałała z Ministerstwem Rolnictwa i R.R., w sprawie rozprowadzenia kompletów książek działu wiejskiego do Powiatowych Central Bibliotecznych. Z pieniędzy budżetowych Izby zakupiono 7 biblioteczek rolnych kulturalno-naukowych, które przyznano jako nagrody wojewódzkie dla najlepiej pracujących ogniw

organizacji młodzieżowych w Przysposobieniu Rolniczym, dla 8-iu zaś najlepszych przodowników P. R. przyznano jako nagrody wojewódzkie — stypendia do Szkół Rolniczych.

Do Szkół Rolniczych w okresie sprawozdawczym skierowanych zostało po ukończeniu P. R. 56 uczniów.

B. I. R. współdziałała przy organizowaniu Białostockiego Uniwersytetu Wiejskiego w Żernej pow. Wołkowysk, poczem będąc we władzach Towarzystwa Uniwersytetów Wiejskich woj. Białostockiego Izba współpracowała z zarządem T-wa w prowadzeniu Uniwersytetu w Żernej.

W ramach akcji oświatowej Polskiego Białego Krzyża, inspektorzy fachowi B.I.R. brali udział jako prelegenci w kursach organizowanych dla żołnierzy 14 D.A.K. i 10 p. ułanów w Białymstoku.

W roku sprawozdawczym podobnie jak w latach poprzednich B.I.R. wydawała miesięczny Komunikat Białostockiej Izby Rolniczej. Komunikat drukowany w ilości 7.000 egz. rozsyłany był za pośrednictwem biur Wydziałów Powiatowych i O.T.O. i K.R. do wszystkich organizacji i instytucji o charakterze rolniczym, oraz osób prywatnych (rolników) wydawnictwem tym interesujących się.

Zadaniem komunikatu było popularyzowanie wiadomości o przejawach organizacyjnych życia rolniczego, zarządzeń władz ogólnych i regionalnych, a zarazem popularyzacja wiedzy fachowej z różnych działów rolnictwa, ze względu na aktualność różnych zaleceń z dziedziny nasiennictwa, upraw hodowli, mleczarstwa i t. p.

Koszty wydawnictwa pokryte były w części z własnych funduszy B. I. R. w części z kwot przeznaczonych na ten cel w budżetach Wydziałów Powiatowych, a wreszcie z wpływów z prenumeraty.

INSPEKTORAT PRZYSPOSOBIENIA ROLNICZEGO.

Prace Przysposobienia Rolniczego w roku sprawozdawczym na terenie woj. Białostockiego prowadzone były w myśl wytycznych Centralnego Komitetu do Spraw Młodzieży Wiejskiej w Warszawie, oraz Wojewódzkiego Komitetu do Spraw Młodzieży Wiejskiej w Białymstoku. Przysposobienie Rolnicze prowadzone było przez młodzież zorganizowaną w Związku Strzeleckim, Związku Młodej Wsi, Katolickich Stowarzyszeniach Młodzieży Męskiej i Żeńskiej. Udział poszczególnych organizacji młodzieżowych w pracach P. R. przedstawiał się w sposób następujący:

Tabl. 1.

Organizacje młodzieży	rozpoczęto jesienią 1936 r.		Zakończono jesienią 1937 r.		% dotrwa- łych	
	zespo- łów	ucz- niów	zespo- łów	ucz- niów	zespo- łów	ucz- niów
Związek Strzelecki . .	120	817	71	401	61.6	50.0
Związek Młodej Wsi . .	89	686	49	304	55.0	45.0
Katolickie Stow. Młodzieży	149	1154	120	760	80.5	65.8
Bez organizacji	26	240	8	41	34.6	20.0
Razem	384	2897	248	1506	65.6	50.3

Znaczny procent odpadłych w ciągu pracy zespołów był spowodowany coraz większymi wymaganiami stawianymi młodzieży w pracy i przestrzeganiem, by nakreślone programy pracy były wykonane, słabą podbudową ideowo-organizacyjną ogniw młodzieżowych, niemożnością dostarczenia na czas w niektórych powiatach dobrego i taniego materiału hodowla-

nego oraz nieobsadzenie przez dłuższy czas stanowiska instruktora P. R. w pow. Łomżyńskim i brak instruktora P. R. w pow. Szczuczynskim i Białostockim.

Przysposobienie Rolnicze prowadziły wszystkie powiaty na terenie województwa.

Prace prowadzone były wyłącznie w sposób planowy, zakrojony na trzy lata pracy wg. t. zw. trzech stopni sprawności rolniczej. Na każdym stopniu stawiane były młodzieży inne wymagania, tak co do przerabianych w sposób praktyczny tematów, jak i pracy oświatowej prowadzonej metodą samokształceniową. Przy zakończeniu każdego roku pracy sprawdzane były wiadomości uczniów i postępy w pracy na egzaminach specjalnie w tym celu organizowanych, poczem zespoły były kwalifikowane do pracy na rok następny na wyższy stopień sprawności.

Stan zespołów w/g stopni sprawności:

Tabl. 2

Stopień sprawności rolniczej	rozpoczęło		Zakończyło		% dotrwałych	
	zesp.	ucz.	zesp.	ucz.	zesp.	ucz.
I.	212	1874	126	904	60.3	50.0
II.	124	812	84	454	68.5	56.0
III.	48	211	38	148	81.0	70.8
Razem	384	2897	248	1506	65.6	53.0

W roku sprawozdawczym ukończyło całkowicie pracę Przysp. Rolniczego, po przepracowaniu tych stopni sprawności rolniczych, zdało egzamin, otrzymało znaczki z ukończenia i specjalne zaświadczenia 16 zesp. 57 uczniów w następujących powiatach:

Augustów	4	zespoły	14	uczniów
Grodno	3	"	11	"
Ostrów Maz.	1	"	3	"
Sokółka	3	"	11	"
Suwałki	3	"	12	"
Szczuczyn	2	"	6	"

Wojewódzki Komitet do Spraw Młodzieży Wiejskiej odbył posiedzenie plenarne w dn. 16.III.1937 i 6.IX.37, prezydium w dn. 6.IX.37 r. oraz zorganizował konferencję porozumiewawczą dla przedstawicieli Związku Strzeleckiego Okręgu III i Wojewódzkiego Związku Młodej Wsi w dniu 7.III.1938 r. Na terenie powiatu istniały: Powiatowe Komitety do Spraw Młodzieży Wiejskiej, które zbierały się w miarę potrzeby, nie mniej jednak jak 4 razy w ciągu roku w każdym powiecie.

Za pośrednictwem B. I. R. zostało rozprawdzone do bibliotek organizacyjnych 10 kompletów pism Marszałka Piłsudskiego, ufundowanych z funduszków pracowników Ministerstwa Rolnictwa i R. R. Pisma te otrzymały następujące ogniska organizacyjne: Z. S. w Kolnicy pow. Augustów, K. S. M. w Dobrzyniewie pow. Białystok, K. M. W. w Augustowie pow. Bielsk, Z. S. w Brzeźnie pow. Ostrołęka, Z. S. w Gibuliczach pow. Grodno, K. M. W. w Drogoszewie p. Łomża, K. M. W. w Wasilówce pow. Sokółka, K. S. M. w Sejnach pow. Suwałki, K. M. W. w Krugłym Lasku pow. Wołkowysk, Z. S. w Kowalewszczyźnie pow. Wysokie-Maz.

Do pracy praktycznej zespoły zostały przygotowane, na kursach dla przodowników. Kursy odbyły się w miesiącach grudniu i styczniu we wszystkich powiatach. Trwały średnio po 5 dni każdy. Wzięło w nich udział 426 przodowników P. R. Poza tym w okresie zimy zostały przeprowadzone w zespołach kursy dla uczniów, gdzie słuchacze zostali zapoznani z pracami praktycznymi w P. R., oraz z metodą samokształcenia.

Zespoły zostały zaopatrzone za pośrednictwem O.T.O. i K.R. w potrzebne pomoce oświatowe, jak broszury, zeszyty notatkowe, Kursy Staszica, pismo „Przysposobienie Rolnicze”. W okresie wiosny zostały przeprowadzone przez instruktorów P. R. lustracje oświatowe, celem sprawdzenia stanu prac, oraz zakwalifikowania zespołów do prac praktycznych. W tym czasie zespoły otrzymały za pośrednictwem O.T.O. i K.R., materiały konkursowe, jak nasiona, prosięta, jaja i t.p.

Dalsze prace tak praktyczne jak i oświatowe prowadzone były pod kierownictwem instruktorów P. R., którzy przy lustracjach terenowych i inspekcjach udzielali wskazówek do dalszych prac. Na odprawach zaś przodowników i zjazdach młodzieży prowadzili dalsze prace nad kształceniem i wychowaniem rolniczym.

W okresie jesiennym akcja P.R. została zakończona egzaminami i pokazami prac młodzieży. Pokazów w woj. było zorganizowanych 40. Odbyły się one w następujących miejscowościach:

- 1) Augustów—Szczebra, Sztabin, Bargłów, Sopoćkinie,
- 2) Białystok—Zabłudów, Tryczówka, Dobrzyniewo,
- 3) Bielsk—Knorozy, Wyszki, Orzeszkowo, Działkowice,
- 4) Grodno—Hoża, W. Ejsmonty, Łunna,
- 5) Łomża—Kolno, Mały-Płock, Miastkowo, Łomża,
- 6) Ostrołęka—Myszyniec,
- 7) Ostrów—Jelonki, Brańszczyk, Boguty, Małkinia, Andrzejewo,
- 8) Sokółka—Sokółka, Dąbrowa,
- 9) Suwałki—Wychodne, Rutka, Tartak, Krasnopol, Filipów,
- 10) Szczuczyn—Grajewo,

11) Wołkowysk—Zelwa, Porozów, Roś, Łysków, Świsłocz, Wołkowysk, Tarnopol,

12) Wysokie Maz.—Sokoły, Wysokie Maz.

Na pokazach, na podstawie całorocznej pracy i wyników egzaminów zostały przyznane i wydane nagrody dla najlepszych konkursistów i zespołów. Nagrody były przyznawane przede wszystkim w formie literatury oraz pomocy oświatowych, które mogły być użyte do dalszego samokształcenia. W nielicznych wypadkach nagrody były realizowane w formie drzewek owocowych.

B. I. R. celem spowodowania dalszej szlachetnej rywalizacji wśród młodzieży, a także chcąc stworzyć warunki dla wyrabiania się i dokształcania wybijającym się w pracy przodownikom i zespołom, przyznała w roku sprawozdawczym po raz pierwszy nagrody wojewódzkie dla najlepszych organizacji młodzieżowych i przodowników. Nagrody te były przyznane i wydane w formie bibliotekzek społeczno-rolniczych, oraz stypendiów do szkół rolniczych.

Biblioteczki, otrzymały: K. M. W. w Janówku pow. Augustów, Z. S. w Przewalce pow. Grodno, Z. S. w kol. Brzezno pow. Ostrołęka, Z. S. w Kańkowie pow. Ostrów-Maz. K. M. W. w Remiękiniach pow. Suwałki, Z. S. w Olchowie pow. Wołkowysk K. M. W. w Kalinowie-Czosnowie pow. Wysokie-Maz.

Stypendia do szkół rolniczych w wysokości 150 zł. przyznano przodownikom: Tarasiewicz Zygmunt, Z.M.W. Kodziowce pow. Augustów, Tarasiuk Kazimierz Z. M. W. Henryków pow. Białystok, Rolkówna Antonina K. S. M. Wydmusy pow. Ostrołęka, Romanik Stanisław K. S. M. Zalesie pow. Ostrów-Maz., Kundówna Maria K. S. M. Bogusze pow. Sokółka, Jabłońska Stanisława Z. M. W. Nieszki pow. Suwałki, Rudomin Stanisław Z. S. Kropiwnica pow. Wołkowysk, Gołaszewski Józef K. S. M. Gołasze Dąb pow. Wysokie-Maz.

Tak samo w celu umożliwienia przodownikom zapoznania się z pracami rolniczymi i dorobkiem organizacji i instytucji o charakterze społeczno-rolniczym i gospodarczym B.I.R. zorganizowała poraz pierwszy wycieczkę dla przodowników P. R. po Polsce. Wycieczka odbyła się w dn. od 30.VI.37 r. do 4.VII.37 r. Wzięło w niej udział 50 osób. Wycieczka zwiedziła: Żeńską Szkołę Rolniczą w Dąbrowie Zduńskiej, Męską Szkołę Rolniczą w Blichu k/Łowicza, miasto Łowicz, wystawę „Praca i Kultura Wsi” w Liskowie, gospodarstwa drobne organizacje młodzieżowe i rolnicze w pow. Kaliskim, miasto Kalisz, Warszawę, i Mazowiecki Uniwersytet Wiejski w Głuchowie. Wycieczka była połączona z kurso-konferencją, gdzie przedyskutowano zagadnienie szkolnictwa rolniczego, uniwersytetów wiejskich, oraz organizacji wiejskich. Poza wycieczką woje-

wódką poszczególne powiaty oraz zespoły P. R. organizowały wycieczki we własnym zakresie.

Przy bezpośrednim współdziałaniu B. I. R. w okresie sprawozdawczym został zorganizowany Białostocki Uniwersytet Wiejski w Żernej, pow. wołkowyski. Kurs męski Uniwersytetu trwał od 13 listopada 1937 r. do 13 marca 1938 r. Ukończyło go 31 słuchaczy. Wszyscy z terenu Województwa. Uniwersytet Wiejski umożliwia dalsze dokształcanie się przodowników wybijających się w pracy P. R. do szerszego działania na wsi jako przodowników wsi.

Przysposobienie Rolnicze na terenie województwa prowadzone były przez powiatowych instruktorów P. R., którzy z funduszy samorządów powiatowych i B. I. R., utrzymywani byli na 10 powiatach. Jedynie powiaty Białystok i Szczuczyn w okresie sprawozdawczym nie posiadały etatów instruktorów P. R.

Na początku nowego sezonu pracy P. R., B. I. R., zorganizowała w Bielsku-Podl., w dn. 17—21 września konferencję dla instruktorów P. R. W konferencji poza instruktorami P. R. wzięli udział referenci rolni z 4 powiatów, Przewodniczący Powiat. Komitetów do Spraw Młodzieży Wiejskiej z 5 powiatów, przedstawiciel Urzędu Wojewódzkiego, Wydz. Roln. i R. R. przedstawiciel Centralnego Komitetu do Spraw Młodzieży Wiejskiej w Warszawie.

Na konferencji omówiono zagadnienia związane z organizacją pracy P. R. na rok następny i sprawy szkolenia przodowników wsi.

Do pracy na rok 1937/38 organizacje młodzieży zgłosiły 650 zespołów. Dla przyjętych zespołów zostały zorganizowane na wszystkich powiatach kursy dla przodowników. Kursy odbyły się:

Tabl. 3.

L. p.	Powiaty	Czas trwania od do	Ilość dni	Ilość obecnych	W tym przodowników
1	Augustów	29.XI—3.XII	5	77	58
2	Białystok	6.XII—11.XII	5	57	57
3	Bielsk Podl.	6.XII—10.XII	5	38	31
4	Grodno	13.XII—17.XII	5	44	36
5	Łomża	3.II—8.II	6	40	28
6	Ostrołęka	5.XII—10.XII	5	46	41
7	Ostrów Maz.	29.XI—3.XII	5	52	33
8	Sokołka	22.XI—26.XI	5	36	35
9	Suwałki	23.XI—28.XI	5	43	43
10	Szczuczyn	21.I—25.I	5	32	32
11	Wołkowysk	16.XI—20.XI	5	86	52
12	Wysokie Maz.	17.XII—21.XII	5	62	36
Razem			61	613	482

Na kursach dla przodowników zastosowano na kilku powiatach tytułem próby oddzielne programy dla przodowników na I stopniu spraw. rolniczej i oddzielne dla II i III stopnia. Rezultaty z tego rodzaju podziału programów były duże i na przyszłość we wszystkich powiatach będą stosowane.

W okresie zimowym na wszystkich powiatach zorganizowano kursy dla uczniów P. R. Kursów tych odbyło się 328, w których wzięło udział 2367 uczniów P. R. oraz 1477 innej młodzieży i starszych gospodarzy. Poza tym zespoły zostały zaopatrzone w potrzebne pomoce oświatowe, których rozprowadzono w formie broszur w ilości 3306, kursów Staszica w ilości 159 egz. pisma „Przyspos. Rolnicze“ w ilości 396 egz. W okresie tym zespoły prowadziły prace oświatowe w formie samokształcenia na które B.I.R. zwracała specjalną uwagę. Do dn. 31.III.38 r. przeprowadzono zebrań samokształceniowych poniżej 5 w 106 zespołach, od 5—10 zebrań w 129 zespołach od 10 do 20 w 211 zespołach, powyżej 20 zebrań w 87 zespołach. Średnia ilość zebrań w zespole — 15. Instruktorzy P. R. kontrolowali prace oświatową udzielając odpowiednich wskazówek. Przeprowadzili w czasie do 31.III.38 r. w 286 zespołach po 1 lustracji oświatowej i w 179 zespołach po 2 i więcej.

Do szkół rolniczych na 15 stycznia z Przysposobienia Rolniczego skierowano 56 kandydatów.

Po przeprowadzeniu selekcji zespołów na podstawie prac oświatowych pracowało na dzień 31.III.38 r.

Związku Strzeleckiego	119 zesp.	817 uczniów	103 miejsc.
Związku Młodej Wsi	116 „	913 „	100 „
Katolick. Stow. Młodz.	251 „	1952 „	205 „
Bez org.	17 „	110 „	14 „
Razem		503 „	3792 „
			422 „

TABLICA Nr. 4.
Ilościowy stan prac P. R. w okresie sprawozdawczym w/g powiatów

Powiat	Rozpoczęto pracę		Zakończyło pracę		Zakończyło pracę zespołów			Miejscowości objętych akcją	Odbyto wystaw	Kursy przodowników		Kursy dla kon-kursistów			
	zespół.	uczni	zespół.	uczni	uprawo-wych	warzyw-nych	hodowla-nych			innych	czas trwa-nia	uczestni-ków	w ilu miejscow.	słuchaczy	w tem kon-kursistów
Augustów Białystok Bielski Podlaski Grodno Łomża Ostrołęka Ostrów-Mazow. Sokółka Suwałki Szczuczyn Wołkowysk Wysokie-Maz.	35	222	31	196	13	7	6	5	27	4	5	39	30	320	205
	36	305	20	115	10	3	1	6	12	3	5	40	23	386	255
	25	195	19	117	9	9	1	—	16	4	5	34	19	294	156
	36	256	28	154	12	11	1	4	24	3	5	35	28	352	204
	45	387	16	132	10	1	5	—	15	4	5	29	25	412	263
	29	201	23	131	12	5	2	4	20	1	5	22	25	315	154
	18	126	13	71	5	3	2	3	12	5	5	21	20	262	116
	28	223	24	163	8	10	—	6	20	2	5	33	23	348	183
	30	258	15	99	6	8	—	1	15	4	5	45	27	384	255
	20	168	4	37	4	—	—	—	4	1	3	24	24	214	150
49	331	23	120	4	4	9	—	10	24	7	70	28	482	237	
33	225	32	171	10	10	11	—	11	28	2	5	34	29	312	185
Razem	384	2897	248	1506	103	77	18	50	217	40	58	426	301	4081	2387

INSPEKTORAT ORGANIZACJI WSI I GOSPODARSTW.

Część I (ogólna).

Akcja organizacji wsi i gospodarstw obejmowała na terenie woj. białostockiego 21 rejonów w 12 powiatach: Augustów (1 rej.), Białystok (2 rej.), Bielsk Podlaski (4 rej.), Grodno (2 rej.), Łomża (1 rej.), Ostrów Mazowiecka (1 rej.), Ostrołęka (1 rej.), Sokółka (1 rej.), Suwałki (2 rej.), Szczuczyn (2 rej.), Wołkowysk (2 rej.), Wysokie-Mazowieckie (2 rej.).

Liczba rejonów agronomicznych w końcu roku sprawozdawczego wzrosła do 30. Instruktorów przeszkolonych na okręgach ćwiczebnych organizacji wsi i gospodarstw było 24, nieprzeszkolonych 6-u.

Dane cyfrowe

Powiat	Wsi objęte opieką	Ilość gospodarstw	Ilość gosp. objętych akcją			Ilość gosp. w/g lat opiek.				Wielkość gosp. w ha		
			ogółem	z komas.	innych	I	II	III	IV	5-2	01-9	51-01
Augustów	15	1972	90	72	18	46	44	—	—	25	48	16
Białystok	32	1622	163	158	5	99	32	19	—	3	57	59
Bielsk Podl.	32	1017	105	95	10	56	1	42	6	1	38	45
Grodno	14	657	16	15	1	11	3	2	—	7	4	5
Łomża	19	733	24	24	—	10	9	3	2	—	13	9
Ostrów Maz.	16	1689	133	133	—	38	11	43	41	17	33	59
Ostrołęka	15	605	143	98	45	16	127	—	—	13	59	38
Sokółka	8	633	14	14	—	8	6	—	—	—	3	6
Suwałki	38	250	50	47	3	43	7	—	—	1	10	23
Szczuczyn	16	981	124	124	—	59	27	9	29	10	32	49
Wołkowysk	20	2251	165	123	42	24	46	95	—	20	57	54
Wysokie Maz.	16	250	59	50	—	59	—	—	—	—	13	29
Razem	241	12700	1286									

Uwaga: W powiatach grodzieńskim i sokólskim akcja organizacji gospodarstw rozpoczęta została w roku sprawozdawczym.

Procentowy stosunek gospodarstw objętych akcją indywidualną i zespołową przedstawia się następująco:

z komasacji	92,7%	
z parcelacji pryw.	7,3%	
gospodarstw indywidualnych pod opieką	263	— 24%
„ w zespołach „ „	823	— 76%
„ poza akcją we wsiach „	11614	— 90,7%
gospodarstw indywidualnych posiadających		
projekt. organ.	48	— 18%
przeanalizowanych	96	— 36%
niezakończonych	119	— 46%
wyróżniających się	58	— 22%
prowadzących		
rach. roln.	41	— 15%
wypuszczonych		
z opieki	6	
odpadło z akcji		
org. w zesp.	26	

Jeden instruktor rejonowy obejmował opieką
minimum 16 gospodarstw
maksimum 28 „

Utworzona w październiku 1937 r. Sekcja Oświatowa Komitetu Doradczego przy Komisarzu Białostockiej Izby Rolniczej opracowała preliminarz budżetowy na rok 1938/39 oraz plan reorganizacji prac terenowych Izby Rolniczej w dziale organizacji wsi i gospodarstw. Członkowie Sekcji Oświatowej zapoznawali się przez lustracje z techniką organizowania gospodarstw indywidualnych, metodyką prac zespołowych i potrzebami zmian organizacyjnych w terenie. Szczególną uwagę zwróciła Sekcja Oświatowa na sposób tworzenia i obsadzania rejonów w powiatach.

Powiatowe Sekcje Organizacji Gospodarstw zostały zorganizowane w 6 powiatach — na podstawie regulaminu zatwierdzonego przez Centralny Komitet Organizacji Drobnych Gospodarstw Wiejskich. Na ogół żywotność Pow. Sek. Org. Gosp. była mała i tylko w 3 powiatach członkowie Sekcji przeprowadzali lustracje gospodarstw i zespołów, oraz usiłowali skonstruować — konkretny plan działania, który by był podstawą planu pracy rocznej Powiatowej Sekcji Rolnej.

Działalność inspektora organizacji gospodarstw ograniczona była w okresie sprawozdawczym wyłącznie do współpracy z instruktorami przeszkolonymi na okręgach ćwiczebnych.

W czasie od 1 stycznia do 15 lutego 1938 r. inspektorat organizacji wsi i gospodarstw — był nieobsadzony.

Charakterystyka akcji (do cz. I-ej ogólnej).

Wartość pracy personelu instruktorskiego, przeszkolonego na okręgach ćwiczebnych organizacji wsi i gospodarstw była

bardzo różnorodna, zależna w zupełności od umiejętności zdobywania sobie przez instruktora zaufania gospodarzy i jego przygotowania praktycznego. Z tego powodu personel instruktorski nieprzeszkolony, pracujący w rejonach, posiadający zaufanie ludności miał często lepsze wyniki w akcji agronomicznej od personelu przeszkolonego na okręgach ćwiczebnych.

Samo przeszkolenie na okręgach ćwiczebnych nie wystarcza i musi być uzupełnione dalszym szkoleniem w warunkach pracy agronomicznej danego rejonu i powiatu.

Do słabego stanu pracy agronomicznej w terenie przyczyniał się również brak przeszkolenia na okręgach ćwiczebnych referentów rolnych, którzy nie mogli wykonywać właściwej kontroli nad zależnym od nich służbowo personelem instruktorskim w powiecie.

Niezależnie od potrzeby przeszkolenia referentów rolnych na okręgach ćwiczebnych organizacji wsi i gospodarstw wyłoniła się konieczność utworzenia dla referentów rolnych stałych kurso-konferencji, na których były by omawiane zagadnienia pracy organizacyjno-rolnej w rejonie i w powiecie.

Pierwsza kurso-konferencja dla referentów rolnych z terenu woj. białostockiego zwołana została przez Białostocką Izbę Rolniczą w dn. 28 i 29 marca 1938 r. we wsi Nowoberezowo (rej. Hajnówka, pow. Bielsk Podlaski) — w obecności przedstawicieli: Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych, Urzędu Wojewódzkiego, Starostwa, czynników samorządu terytorialnego i dobrowolnych organizacji rolnych. Zalecenia Białostockiej Izby Rolniczej dla instruktorów organizacji wsi i gospodarstw obejmowały:

a) zakres odpowiedzialności instruktora w rejonie, b) unormowanie współpracy powiatowego personelu instruktorskiego w rejonie, c) metody opracowywania planu rocznego i programu wieloletniego, d) zasady akcji organizacji wsi i gospodarstw w terenie t. j. wybór wsi do opieki ścisłej, inne punkty dojazdowe, ilość dni obsługi agronomicznej, tworzenie porozumienia ogniw dobrowolnych organizacji rolnych i gospodarczych między sobą, uruchomienie Gminnej Komisji Rolnej przez zmianę dotychczasowej pracy organizacyjnej, sporządzanie projektów organizacyjnych gospodarstw indywidualnych i sprawy administracyjne rejonu.

Zalecenia Białostockiej Izby Rolniczej dla referentów rolnych obejmowały:

a) uregulowanie stosunku służbowego personelu instruktorskiego w powiecie, do referenta rolnego, b) współpracę w zakresie akcji przebudowy ustroju rolnego i prac melioracyjnych, oraz gromadzenie materiałów do statystyki rolniej w powiecie, c) ustabilizowanie sieci rejonów, d) ewidencję per-

sonelu instruktorskiego, e) wprowadzenie stałych dwudniowych konferencji miesięcznych dla personelu instruktorskiego w powiecie, z podziałem na sprawy administracyjne i szkoleniowe.

Miesięczne konferencje instruktorskie w powiecie miały prawie wyłącznie charakter administracyjny i odbywały się nieregularnie.

Współpraca terenowa inspektorów fachowych Izby Rolniczej w dziale organizacji wsi i gospodarstw była nieuregulowana; również nie można było stworzyć systemu szkolenia personelu instruktorskiego w rejonach.

Wytyczne pracy terenowej Izby Rolniczej w zakresie organizacji wsi i gospodarstw opierały się na Ramowych Wytycznych Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych z lat ubiegłych. To samo dotyczy sprawozdawczości, opartej na schematach z ubiegłych okresów sprawozdawczych.

Powodem odpadania gospodarzy z akcji organizacyjnej był z reguły przypadkowy wybór gospodarstwa, dokonany przez instruktora bez należytego zaznajomienia się z terenem i zbadania warunków rozwoju danego gospodarstwa. Najlepsze wyniki dawała praca w gospodarstwach, powstałych świeżo z przebudowy ustroju rolnego.

Gospodarstwa, które wyszły z pod opieki i posiadają projekty organizacyjne, w większości wypadków mało oddziałują na najbliższe otoczenie zaledwie 20% gospodarzy wyszłych z pod opieki, pracuje czynnie w organizacjach społeczno-rolnych.

Część II.

1) Akcja elementarna (wstępna).

Stosownie do zaleceń Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych w akcji scaleniowej przy opracowywaniu wytycznych projektu scalenia brało udział 14 instruktorów, w 23 wsiach.

2) Akcja indywidualna.

Dobór gospodarstw pod opieką indywidualną, odbywał się z pośród gospodarzy, posiadających gospodarstwa skomasywane. Na ogólną ilość gospodarstw indywidualnych wziętych do organizacji,

otrzymało projekty organizacyjne	18%
zostało przeanalizowanych	36%
„ rozpoczętych i niezakończonych	46%

Zorganizowane zespoły były naogół mało żywotne.

Prace nad racjonalizacją gospodarstwa kobiecego w dostosowaniu do całości gospodarstwa, zostały rozpoczęte w niewielu gospodarstwach — z powodu braku instruktoerek przeszkolonych na okręgach ćwiczebnych. Prowadzone były prace nad rachunkowością działu kobiecego, konkursy higieny do-

mowej, zakładanie punktów przeróbki lnu i tkactwa, zakładanie ogródków warzywnych, kwiatowych, konkursy drobiowe kursy o wartości odżywczej pokarmów i potrzebach zmian w odżywianiu, punktów opieki nad matką i dzieckiem i t.d.

Ilość rachunkowiczów w porównaniu z rokiem 1936/37 wzrosła o 60%. W 65% gospodarstw prowadzona była rachunkowość inż. J. Curzytka, oraz w 35% gosp. rachunkowość inż. K. Dąbrowskiego.

Zamknięcia dokonywał Wydział Ekonomiki w Puławach i referat rachunkowości Białostockiej Izby Rolniczej.

Wyniki opieki agronomicznej w gospodarstwach objętych akcją indywidualną zamykają się w następujących cyfrach:

	gosp.	%
1) Uporządkowanie gospodarki podwórzowej	165	63
2) Zmiany w budynkach gospodarczych	149	56
3) Dokup narzędzi rolniczych i konserwacja	198	74
4) Uporządkowanie gospodarki polowej:		
a) nowe projekty organizacyjne gosp. pol.	48	18
b) właściwe uprawy polowe i staranie pielęgnacyjne	208	80
c) racjonalne nawożenie obornikiem	187	70
d) nawozy zielone	110	42
e) komposty	165	63
f) nawozy pomocnicze	98	38
g) uprawy specjalne i pastewne	175	65
5) Próby łakowe i pastwiskowe (łącznie z częściowym zagospodarowaniem)	214	82
6) Uprawa warzyw (na zbyt)	16	6
„ „ na własny użytek	207	78
7) Pielęgnacja sadow i uzupełniający dokup drzewek	177	67
8) Racjonalne żywienie inwentarza	91	35
9) Zagospodarowanie nieużytków	21	8
3) Akcja terenowa (masowa).		

Akcja masowa opierała się o organizację zespołów samodzielnych i dobrowolne organizacje rolne.

Było w roku 1936/37:

zespołów samodzielnych	46
Kółek Roln. w zasięgu prac terenowych	457 w tym
	zorgan. w r. 36/7-144.
Kół Gospodyń Wiejskich	211 w tym zorgan.
	w r. 36/7-17.

organizacji młodzieżowych z P. R.	79
kół specjalnych	17

Najsukuteczniejsze wyniki akcji pozostały tam, gdzie żywotne Kółka Rolnicze posiadały Sekcje Organizacji Gospodarstw i praca nad uporządkowaniem gospodarstwa typowego

przewodzona była metodą zespołową, z wynikami zaś zapoznano szerszy ogół przez lustracje sąsiedzkie. Dobre wyniki dawała współpraca terenowa z K. G. W. i P. R. — oraz z samorządem gminnym, zwłaszcza z Gminną Komisją Rolną, która stawiała się łącznikiem terenowym wszystkich organizacji społeczno-rolnych.

Współpraca z czynnikiem społecznym w okresie zimowym przybrała w kilku powiatach formę t. zw. wędrownych uniwersytetów, polegających na stałych wyjazdach prelegentów-fachowców na wieś, w okresie 3—4 mies. Wygłaszane były prelekcje z dziedzin: rolniczej, weterynarii, medycyny, higieny, spółdzielczości, leśnictwa, pszczelarstwa, obrony przeciwgazowej i czytelnictwa. W pow. bielskim-podlaskim wygłoszono wspomnianych prelekcji — 180. Przy Gminnej Komisji Rolnej w Hajnówce (pow. Bielsk-Podlaski) utworzony został społeczny fundusz wycieczkowy, wyłącznie dla celów oświatowo-rolnych.

Trudność w prowadzeniu akcji masowej przez instruktorów rejonowych, wynikała głównie z powodu małego uspołecznienia części instruktorów i nieumiejętności organizowania przez nich pracy masowej (brak wyrobionych metod i form organizacyjnych). Z tego powodu personel instruktorski, posiadający dostateczne kwalifikacje fachowe, nie osiągnął często pożądaných rezultatów w pracy rejonowej.

Bardzo pomocnym środkiem w upowszechnieniu akcji organizacji wsi okazała się w praktyce pomoc czynników samorządu gminnego i gromadzkiego.

Wyniki cyfrowe akcji terenowej, oprócz podanych wyżej, przedstawiają się następująco:

1) konkursy samodzielnych gospodarzy	48
2) wycieczki i zjazdy sąsiedzkie	60
3) organizacja nowych punktów przetwórczych	19
4) kursów ogólno-rolniczych i specjalnych	132
5) „ jednodniowych	91
6) zorganizowanych ośrodków hodowlanych	128
7) „ nasiennych	41
8) prób nawozowych i odmianowych	134
9) rozprowadzonego ziarna siewnego	665q
10) pozyskanych abonentów pism rolniczych	1.080
11) „ radia	165

W okresie sprawozdawczym organizowane były pokazy rolnicze, łąkowe, odkażania ziarna siewnego; skupy i spędy; akcja świetlicowa jednocząca w gromadzie rolników zrzeszonych z niezrzeszonymi.

INSPEKTORAT KÓŁ GOSPODYŃ WIEJSKICH

Prace w dziale K.G.W. prowadzone były w/g planu uzgodnionego z Sekcją Oświatową Komitetu Doradczego przy Komis. Białostockiej Izby Rolniczej.

Inspektorka K.G.W. brała udział w 5-dniowej Konferencji insp. K.G.W. i przewodn. W.O.K.G.W. i Komisji Izb w Poznaniu oraz w 2 dn. konferencji inspekt. w Warszawie.

W okresie sprawozdawczym insp. K.G.W. zapoznała się z pracami P.O.K.G.W. oraz zlustrowała prace prowadzone w poszczególnych K.G.W. objeżdżając wszystkie powiaty.

W dniach od 1—9.IX.37 r. odbyła się kurso-konferencja dla instruktorek K.G.W. zorganizowana przez W.O.K.G.W. — poświęcona metodyce pracy instruktorki.

Dn. 18.II.38 r. Izba zwołała w Białymstoku konferencje pow. i rej. instruktorek w celu uzgodnienia planów pracy oraz zapoznania p.p. instruktorek z maszynową obróbką lnu.

Na 2-mies. Okręgu Ćwiczebnym w Tłuszczu przeszkolono instr. pow. z Wysokiego Mazow. p. M. Tołwińską. W obrębie woj. białostockiego w K.G.W. prowadziło pracę:

12 — instruktorek powiatowych

2 — „ rejonowe na etacie Wydziału Powia-
towego.

1 — kierowniczka kursów tkackich — na etacie Kurat. Brzeskiego.

2 — kierownicza kursów gosp. dom — na etacie Kurat. Brzeskiego i Wileńskiego.

1 — kierowniczką kursów trykotarsk. — z ramienia
Biał. Izby Roln.

4 — kierowniczkę kursów szycia — z ramienia Biał. Izby Rolniczej.

1 — kierowniczka kursów tkackich — z ramienia Biał.
Izby Roln.

1 — kierownik kursów farbiarstwa — z ramienia Biał.
Izby Roln.

5 — kierowniczek kursów szycia i tryk. — na etacie Wydziału Powiatowego.

3 — kierowniczek kursów gosp. dom. — na etacie Wydziału Powiatowego.

Kół Gospodyń Wiejskich 262 — członkiń 4.542.

Walnych Zjazdów P.O.K.G.W. odbyło się 10 z przeciętną liczbą uczestniczek 70 os.

Poza tym dla przeszkolenia organizacyjnego Zarządów P.O.K.G.W. i K.G.W. przeprowadzono staraniem W.O.K.G.W. kursów dla Zarządów — 11.

Dział Oświatowy.

Na terenie województwa znajduje się 12 bibliotekzek wędrownych Białostockiej Izby Rolniczej rozmieszczonych we wszystkich powiatach oraz 31 bibliotek K.G.W.

Pisma fachowe prenumeruje 179 Kół z czego Przodownicę prenumeruje 76 Kół.

Analfabetyzm utrudnia w wysokim stopniu rozpowszechnianie czytelnictwa na wsi.

W okresie sprawozdawczym urządzono 1 pokaz powiatowy oraz 13 rejonowych (tab. II).

Pracę świetlicową w okresie sprawozdawczym prowadziło 39 Kół. Na wystawę do Liskowa 7 P.O.K.G.W. zorganizowały wycieczki, w których brało udział 88 uczestn.

Wycieczek sąsiedzkich poszczególnych Kół odbyło się 10.

Dział opieki społecznej.

Opiekę nad matką i dzieckiem prowadzi W. O. K. G. W. w ścisłej współpracy z Białostocką Izba Rolniczą.

W okresie letnim zorganizowano 44 dziecińce letnie dla 1.456 dzieci, poza tym prowadzono 15 Ognisk Matki i Dziecka dla 391 dzieci.

Na personel w ogniskach i dziecińcach oraz urządzenie ognisk i częściowe pomoce w dziecińcach uzyskano subwencje z C.O.K.G.W.

Wojewódzki Komitet Pomocy Dz. i Mł. subsydiował częściowo dożywianie dzieci we wszystkich ogniskach i dziecińcach.

Dział higieny.

Pracę z zakresu higieny prowadzono za pomocą konkursów i kursów.

26 kursów zdrowia przeprowadził doktor delegowany z Centralnego Towarzystwa Organizacji i Kółek Rolniczych (tab. I).

Konkursów zorganizowano 16 (tab. II).

Poza tym Koła zaopatrują się w apteczki, których w roku sprawozdawczym zakupiono 14.

Dział gospodarstwa domowego.

W obrębie woj. białostockiego istnieje jedna szkoła rolnicza żeńska w Kukowie i 2 wędrownie w pow. ostrołęckim i wołkowyskim.

Mały odsetek dziewcząt, które kończą powyższe szkoły odgrywa nadal znikomą rolę w życiu społecznym wsi.

Kursy gospodarstwa domowego 1—2 tyg. prowadziły 2 kierowniczk kursów wędrownych, będące na etacie Kuratorium Brzeskiego i Wileńskiego.

Kursy kilkudniowe gotowania, pieczenia, przetworów, przyrządzania warzyw i przerobów mięsnych prowadzone były przez instruktorki powiatowe i rejonowe oraz siły fachowe opłacane przez Wydziały Powiatowe w/g tabeli I.

Kierowniczk kursów lotnych Białostockiej Izby Rolniczej przeprowadziły 4—6 tyg. kursy szycia, i trykotarstwa w/g tabl. I.

Dział lnianstwa i tkactwa.

Powyższy dział prowadzono w K.G.W. przy ścisłej współpracy z inspektorem lnianym.

Poprawę materiału siewnego osiągnęto przez konkursy uprawy lnu (tab. II) oraz rozprowadzanie nasion lnu poza konkursami.

Konkursy powyższe ze względu na klęskę posuchy, dały w roku sprawozdawczym znikome wyniki.

Ponieważ wszystkie P.O.K.G.W. posiadają maszyny do przeróbki lnu, Białostocka Izba Rolnicza, zwołując konferencję instruktorów K.G.W. poświęciła kilka godzin na zaznajomienie p.p. instruktorów z mechaniczną obróbką lnu.

6 K.G.W. zakupiło maszyny do obróbki lnu, 1 Koło warsztat. szerok.

Kurso-pokazów mechanicznej obróbki lnu odbyło się 12 (tab. I).

Dział ogrodniczy.

Długotrwała susza odbiła się b. niekorzystnie na konkurs. uprawowych, tym też tłumaczą się słabe wyniki konkurs uprawy warzyw, których przeprowadzono w r. sprawozdawczym 81 (tab. II).

Dążąc do rozpowszechnienia i wprowadzenia jak największej ilości warzyw na wsi, propagowano zakładanie okien inspektów., będących własnością Koła, których założono 7 (tab. II).

Jagodników założono w r. sprawozd. 76 (tab. II). Nasiona warzyw Koła zakupują bezpośrednio w Spółdzielniach Rolniczo-Handlowych wzgl. w Spółdzielniach Ogrodniczych.

Dział ogrodniczy prowadzono przy współpracy inspektora ogrodniczego.

Dział hodowli drobiu.

Dział ten prowadzony jest całkowicie przez inspektorat drobiowy. Prace konkursowe prowadzone w K.G.W. podajemy w tab. II.

Dział letniskowy

Ze względu na dużą frekwencję letniskową w pow. augustowskim i suwalskim postanowiono wziąć pod opiekę 8 wsi letniskowych — pow. Augustów—Bryzgiel, Danowskie, Serwy, Sucha Rzecznka — pow. suwalski — Cimochowizna, Krzywe, Leszczewek, Rzemieńkinie.

W powyższych wsiach przeprowadzono prace przygotowawcze, które polegały na dokładnym zebraniu danych i przesłaniu tychże za pośrednictwem Wydziału Powiatowego do Towarzystwa Turystycznego w Białymstoku i do Zw. Powiatów w Warszawie.

Jednocześnie we wszystkich wyżej wymienionych wsiach, przeprowadzono kursy gospodarstwa domowego dostosowane do wymagań letniskowych. Poza tym instruktorka powiatowa z Suwałk brała udział w 8 dn. kursie letniskowym organizowanym przez Zw. Pow. w Krakowie.

Organizacja zbytu.

W roku sprawozdawczym zapoczątkowano dostawę wyrobów lnianych do spółdzielni Rolniczo-Handlowej w Augustowie i brano udział w pokazie — targach organizowanym w Augustowie przez Bazar Przemysłu Ludowego.

Poza tym w dalszym ciągu odbywały się skupy drobiu prowadzone przez inspektorat drobiowy i cieszące się wielkim powodzeniem i uznaniem wśród członkiń K.G.W.

Powiat szczuczyński, produkujący większe ilości ziół lekarskich zorganizował zbytni ziół do prywatnych firm farmaceutycznych.

TABLICA Nr. II
Wykaz konkursów prowadzonych w K. G. W. woj. białostockiego w r. 1937/38.

Powiat	Ogólna liczba konkurs.			Konkursy uprawowe						Hodowlane			Zdrowia		Założono w roku sprawozdawczym				Poka-	
	zgłoszon. człon.			org. warz.		poszczeg. warzyw.		upr. lnu i ziola lek.		wychów drobiu		produc. drobiu		ucz.		ogr. przyk.	kompost.	inspekt.	jagodn.	pokazy i regon. pow.
	zesp.	zesp.	zesp.	zesp.	ucz.	zesp.	ucz.	zesp.	ucz.	zesp.	ucz.	zesp.	ucz.	zesp.	ucz.					
Augustów	24	16	5	52	—	—	—	2	11	4	23	1	12	—	—	—	—	—	8	—
Białystok	11	8	1	6	—	29	—	—	—	2	14	1	8	—	—	—	—	—	46	1
Bielsk Podl.	15	12	3	17	—	38	—	—	—	—	—	1	12	3	—	—	—	—	10	2
Grodno	3	3	—	—	—	—	—	—	—	2	9	1	10	—	—	—	—	—	—	1
Łomża	44	19	14	85	—	—	—	—	—	—	—	1	6	4	30	—	—	—	—	—
Ostrołęka	35	22	14	103	—	6	—	—	—	3	18	1	12	3	37	—	—	2	—	—
Ostrów Maz.	21	11	5	30	—	14	—	2	8	—	—	—	—	2	18	—	—	—	—	—
Sokółka	15	15	5	20	—	—	—	2	12	8	32	—	—	—	—	—	—	—	12	—
Suwałki	23	13	3	23	—	41	—	—	7	1	5	1	13	—	—	—	—	—	—	4
Szczuczyn	27	9	1	4	—	—	—	2	—	3	30	1	12	2	16	4	—	—	—	1
Wółkowysk	39	12	6	72	—	—	—	2	8	1	7	1	12	2	12	—	8	—	—	2
Wysokie M.	26	13	7	58	—	—	—	4	32	1	—	1	6	—	—	—	—	—	—	2
Razem	283	153	64	470	17	128	14	78	28	162	10	89	16	126	20	79	7	76	14	14

TABLICA Nr. I.
Wykaz kursów w K. G. W. woj. białostockiego w roku 1937/38.

Powiat	Gotowa- nia i piecz.		Przetwo- rów ja- zyn. owoc.		Prze- rób mię- snych		Kroju i szycia		Tryko- tstwa		Prania		Tkactwa		Farbiar- stwa		Przeróbki lnu		Zdrowia	
	kurs.	ucz.	kurs.	ucz.	kurs.	ucz.	kurs.	ucz.	kurs.	ucz.	kurs.	ucz.	kurs.	ucz.	kurs.	ucz.	kurs.	ucz.	kurs.	ucz.
Augustów	7	82	2	12	3	52	3	45	1	10	—	—	—	—	—	—	—	—	2	220
Białystok	3	47	5	45	—	—	1	17	2	31	—	24	—	—	—	—	—	—	3	148
Bielsk Podl.	5	75	1	8	2	30	1	17	1	19	—	—	—	—	—	—	—	—	3	160
Grodno	1	13	3	20	—	—	1	8	4	61	—	—	—	—	—	—	—	—	4	120
Łomża	8	105	—	—	—	—	4	97	1	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ostrołęka	13	157	3	36	—	—	3	49	5	63	4	51	—	—	—	—	—	—	—	—
Ostrów Maz.	9	194	—	—	—	—	4	94	1	29	1	18	—	—	—	—	—	—	3	122
Sokolka	5	56	9	71	—	—	2	18	1	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Suwałki	6	88	5	58	—	—	1	13	—	—	2	19	—	—	—	—	—	—	3	400
Szczuczyn	4	71	—	—	—	—	1	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	115
Wółkowsk	5	130	4	50	—	—	1	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	240
Wysokie M.	10	129	3	29	—	—	3	53	1	15	—	—	—	—	—	—	—	—	1	36
Razem	76	1143	35	329	5	82	25	451	19	299	8	112	8	107	12	187	12	239	29	1561

WYDZIAŁ EKONOMICZNY.

A. Prace Komisji Ekonomicznej.

Komisja Ekonomiczna rozpoczęła pracę z programem ustalonym na posiedzeniu w dniu 26 lutego 1937 r. W okresie budżetowym Komisja odbyła jedno posiedzenie, 13 maja 1937 r. Tematem obrad Komisji były przepisy mleczarskie i ustalenie minimalnego obszaru gospodarstw dla poszczególnych powiatów na terenie działalności Izby, w związku z przepisami o ograniczeniu obrotu nieruchomościami rolnymi powstałymi z parcelacji. Ponadto Komisja rozpatrzyła i zaopiniowała projekt instrukcji do rozporządzenia o zalesianiu nieużytków.

Po rozwiązaniu Rady Izby powołana została Sekcja Ekonomiczna w ramach Komitetu Doradczego przy Komisarzu Izby. Sekcja zebrała się w dniu 17 listopada 1937 r. i w dniu 18 lutego 1938 r. Obrady Sekcji poświęcone były całkowicie sprecyzowaniu form i rozmiarów pomocy potrzebnej gospodarstwom dotkniętym klęską posuchy.

B. Prace Wydziału Ekonomicznego.

W okresie budżetowym 1937/38 w pracach Wydziału Ekonomicznego dużo miejsca zajęła akcja organizacji pomocy gospodarstwom dotkniętym posuchą jaka nawiedziła teren działalności Izby w roku sprawozdawczym. W Wydziale Ekonomicznym została też wykonana część prac przygotowawczych w związku z odbytym w Białymstoku Zjazdem Gospodarczym. Nie bez wpływu na charakter prac Wydziału Ekonomicznego pozostał również fakt przerwy w współpracy z czynnikami społecznym, jaki reprezentowała Komisja Ekonomiczna Izby. Wreszcie na charakter prac Wydziału Ekonomicznego wpłynęły zmiany organizacyjne jakie w okresie sprawozdawczym miały miejsce w zakresie struktury biura Izby, a mianowicie: utworzenie referatu rachunkowości rolnej, przydzielenie do Wydziału Ekonomicznego referatu Iniarstwa i przemysłu domowego oraz wyodrębnienie w osobny referat spraw dotyczących organizacji zbytu.

1. Prace Referatu Ekonomicznego (ogólnego).

Referat ogólny obejmował sprawy: a) podatkowe i ubezpieczeniowe, b) finansowo-rolne i kredytowe, c) polityki rolnej, d) taryfowe i komunikacyjne, e) agrarne, f) wodno-prawne, oraz g) sprawy statystyki rolnej i notowań cen.

Sprawy podatkowe. W okresie sprawozdawczym przy udziale Białostockiej Izby Rolniczej nastąpiło odnowienie listy biegłych przy Urzędach Skarbowych, uzupełnienie składu komisji klasyfikacyjnych w 5-ciu powiatach wschodnich, gdzie prace zostały już dawniej rozpoczęte, ustalenie nowego składu Komisji Odwoławczej przy Izbie Skarbowej i Wojewódzkiej Komisji Klasyfikacyjnej. Z udziałem Białostockiej Izby Rolniczej odbyło się również skompletowanie komisji repartycyjnych do spraw podatku gruntowego przy urzędach skarbowych w powiatach wschodnich i skompletowanie komisji mających za zadanie podział terenu poszczególnych powiatów na okręgi ekonomiczne w związku z reformą podatku gruntowego. Białostocka Izba Rolnicza przygotowała dla Izby Skarbowej oraz uzgodniła z Izbą Skarbową wnioski w sprawie norm bilansowych, norm przeciętnej dochodowości z gruntów, zmian w normach egzekucyjnych i ulg w podatku gruntowym z tytułu klęski nieurodzaju. Poza tym przygotowano dla 3-ch urzędów skarbowych opinie w sprawie podziału powiatów na okręgi ekonomiczne dla celów podatku gruntowego i opracowano uwagi do projektu rozporządzenia o rejestrach gruntowych przy urzędach skarbowych.

Sprawy ubezpieczeniowe. Referat Ekonomiczny przygotował wnioski w sprawie zryczałtowania składek ubezpieczenia wypadkowego, opracował wnioski w sprawie ubezpieczenia ruchomości w rolnictwie, zaś na żądanie Ubezpieczalni Społecznych opiniował przynależność zakładów pracy w rolnictwie do kategorii zakładów o przeważającym charakterze rolniczym, ściśle z rolnictwem związanych.

Sprawy finansowo-rolne i kredytowe. W związku z klęską suszy referat ekonomiczny przygotował dla użytku Zarządu Izby wnioski dotyczące wysokości i formy kredytów niezbędnych dla umożliwienia poszkodowanym dokonania zasiewu poplonów, wykonania siewów jesiennych i wiosennych oraz na umożliwienie zaopatrzenia się poszkodowanych gospodarstw w pasze. Zaopiniowane zostały skierowane do Izby podania o kredyty inwestycyjne na rozbudowę spichrzów, mleczarni spółdzielczych i przechowalni owoców, przeprowadzono akcję rozpowszechnienia kredytów rejestrowego i zaliczkowego, przygotowano wniosek o uruchomienie kredytów

opasowych pod zastaw bydła i ustalono rozmiary kredytu inwestycyjnego potrzebnego na zaopatrzenie Bazaru Przemysłu Ludowego w niezbędne pomieszczenia i magazyny. Na resztę prac referatu ekonomicznego z tego zakresu złożyły się obserwacje nad działaniem ustawodawstwa odłużeniowego i wykorzystywaniem ulg odłużeniowych przez rolników.

Sprawy związane z polityką zbożową i paszową. W okresie sprawozdawczym referat ekonomiczny przygotował wnioski Izby w sprawie polityki zbożowej i w sprawie zapewnienia dostatecznej ilości pasz. Wnioski te, zostały przedłożone przez władze Izby na konferencjach jakie odbyły się w tym czasie z inicjatywy Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych. Poza tym przygotowano uwagi do projektu ustawy o obrocie paszami i wnioski co do zezwolenia na eksport maki pszennej pośledniego gatunku.

Sprawy komunikacyjne i taryfowe. W roku 1937/38 przeprowadzono ankietę co do niedomagań w komunikacji autobusowej jako przygotowanie do opracowania wniosków o usprawnienie tej komunikacji i zaopiniowano projekt zastąpienia ulg reekspedycyjnych ulgami taryfowymi jakie proponowały władze kolejowe.

Sprawy agrarne i leśne. W związku z projektem rozporządzenia wykonawczego do ustawy o obrocie nieruchomościami ziemskimi pochodzącymi z parcelacji, referat ekonomiczny dla użytku komisji ekonomicznej zestawiał wnioski dotyczące minimalnej powierzchni gospodarstw samowystarczalnych. Ponadto zaopiniowano projekt rozporządzenia wykonawczego do ustawy o zalesieniu nieużytków i zaprojektowano terminy poszczególnych stadiów akcji zalesieniowej. Na żądanie Urzędu Wojewódzkiego ustalono opinię Izby w sprawie uwłaszczenia dzierżawców w miastach i miasteczkach i w sprawie organizacji gospodarki drzewnej w lasach włościańskich.

Prace statystyczne i sprawozdawcze. Podobnie jak w latach poprzednich zbierano dane dotyczące cen produktów roślinnych, żywca, koni i drobiu oraz nabiału. Informacje o cenach żywca, drobiu, koni i nabiału przesyłane były w okresach miesięcznych Związkowi Izb i Organizacji Rolniczych, zaś informacje o cenach drobiu Zrzeszeniu Eksporterów Drobiu. Dla użytku Izby prowadzono statystykę obrotów w spółdzielniach Rolniczo-Handlowych, zaś na użytek Izby i Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych statystykę przetworu w zakładach mleczarskich. Notowania cen żywca zostały w roku 1937/38 rozszerzone i objęły targowice w 5-ciu powiatach. Prócz powyższego gromadzono dane statystyczne ukazujące się w publikacjach, a dotyczące terenu izby.

Dla użytku p.p. Radców Izby, Urzędu Wojewódzkiego, Banku Polskiego, Banku Gospodarstwa Krajowego i Izby Skarbowej wydawano kwartalnie sprawozdania o sytuacji w rolnictwie i ważniejszych pracach Izby, zaś dla użytku Centralnej Kasy Spółek Rolniczych i Centralnego Towarzystwa Organizacji i Kółek Rolniczych zestawiono sytuację rolnictwa w roku 1937/38. Wreszcie przy pomocy funduszy uzyskanych w Związku Izb i Organizacji Rolniczych, zrealizowano monograficzne opracowanie handlem zbożem w pow. wołkowyskim oraz produkcji i obrotu owocami w powiatach wysoko-mazowieckim i wołkowyskim.

Inne prace opiniotwórcze. Poza wymienionymi już opiniami dotyczącymi projektów ustaw i rozporządzeń w okresie sprawozdawczym zaopiniowano projekt noweli do ustawy łowieckiej i projekt ustawy o aukcjach (po raz drugi)).

Współpraca z władzami administracji państwowej, instytucjami i organizacjami. Prócz omawianej już współpracy z władzami skarbowymi oraz współdziałania z administracją powiatową i organizacjami rolniczymi i mleczarskimi przy wykonywaniu ustawy mleczarskiej, budowie łaźni wiejskich i w zakresie popierania przemysłu chałupniczego, w roku 1937/38 z ważniejszych przejawów kontaktu Izby Rolniczej z władzami i instytucjami wymienić należy: przygotowanie dla D.O.K. opisu stosunków produkcyjnych na terenie województwa, współpracę z Okręgową Komisją Targowiskową Nadzorcą w wykonywaniu ustawy o obrocie mięsem i zwierzętami, wydawanie opinii dla Dyrekcji Lasów i Dyrekcji Państwowego Monopoli Spirytusowego, współpracę z Białostockim Urzędem Wojewódzkim przede wszystkim w łagodzeniu skutków klęski suszy, współpracę z Polskim Białym Krzyżem w urządzaniu kursów w oddziałach wojskowych współdziałanie w kursach urządzanych dla Policji Państwowej i w szkolnictwie średnim oraz stały kontakt z Okręgowym Związkiem Spółdzielni Rolniczych i Zarobkowo Gospodarczych i Związkiem Spółdzielni Mleczarskich nad rozwojem i usprawnianiem Spółdzielczego zbytu i przetwórstwa.

2. Prace referatu organizacji zbytu.

Dla terenu o zdecydowanie nadwyżkowej produkcji jakim jest województwo białostockie, zasadnicze znaczenie posiada stan możliwości ekspansji tutejszych nadwyżek produkcyjnych na centralne wewnętrzne rynki zbytu i zagranicę. Prowadzone przez Izbę w tym kierunku starania dotyczą przede wszystkim usuwania przeszkód komunikacyjnych i taryfowych hamujących wywóz produktów rolnych z terenu Izby, odpowiedniego przygotowania tutejszych nadwyżek do

wprowadzenia ich na rynki zbytu, zapewnienia uwzględniania tutejszego towaru w notowaniach giełdowych, zabezpieczenia okręgowi białostockiemu udziału w eksporcie artykułów rolnych, ułatwiania sprawnego skupu na poczet przyznanego okręgowi białostockiemu kontyngentów eksportowych i prac nad przystosowaniem miejscowej produkcji do wymagań rynków importujących. Drugą grupę prac z zakresu organizacji zbytu, stanowią starania około usprawnienia miejscowego aparatu zajmującego się handlem artykułami rolnymi oraz zabiegami około rozbudowy urządzeń rynkowych i zakładów przetwórczych, czyli starania o zaopatrzenie terenu w dostateczną sieć spółdzielczych placówek zbytu i przetwórstwa, wytworzenie warunków rozwoju istniejących placówek spółdzielczych, zmontowanie racjonalnej podbudowy powiatowym spółdzielniom rolniczo-handlowym w postaci rejonowych sklepów rolniczych, ułożenie wzajemnej współpracy pomiędzy sklepami rejonowymi i spółdzielniami powiatowymi, wreszcie koordynowanie i kierowanie miejscowej iniekcji z zakresu organizacji zbytu. Dopełniają prac Izby z tego zakresu starania o uwzględnienie interesów tutejszej produkcji w strukturze form i środków popierania eksportu artykułów rolnych i wciągnięcie w działalność eksportową rolniczych placówek spółdzielczych.

Rezultat tych prac za okres sprawozdawczy przedstawia się następująco:

a) po kilkuletniej przerwie uzyskano dla tutejszej trzody ponownie rynek austriacki, przez przydział Wołkowyskiej Przetwórni i Spółdzielni Zjednoczenie w Grodnie austriackich kontyngentów eksportowych; w rozdziale kontyngentów na eksport gęsi do Niemiec spowodowano przydział dla Spółdzielni „Przyszłość“ w Suwałkach i dla Spółdzielni „Rolnik“ w Grajewie, przyczem w miarę możliwości pomagano wymienionym spółdzielniom w nawiązaniu kontaktu z niemieckimi odbiorcami, po przeprowadzeniu kontroli firm eksportujących, gęsi z terenu Izby, opracowano wnioski Izby pod adresem organizacji tego eksportu, wreszcie poczyniono starania o wpisanie Spółdzielni „Przyszłość“ do rejestru eksporterów koni; nadmieniam, że spółdzielnie, które otrzymały kontyngenty na eksport gęsi do Niemiec, wciągnięte zostały również w eksport żywych kur i indyków zagranicę.

b) kontynuowano organizowanie spędów trzody i drobiu, starając się nadać spędom charakter zorganizowanego targu, przyczem forma spędowa przyjmowana była tak przez firmy zakupujące jak i przez producentów z zadowoleniem; Związkowi Eksporterów Bekonu i Artykułów Zwierzęcych przedłożono dezyderaty dotyczące uruchomienia przetwórni mięsnej w Białymstoku, w związku z przyznaniem na tutejsze wo-

jewództwo kontyngentem eksportu bekonu do Anglii, zaś Państwowemu Bankowi Rolnemu przedłożono projekt przeprowadzenia Przetwórnicy Wołkowyskiej w spółkę miejscowych spółdzielni, wreszcie dla użytku władz Izby zaprojektowano wniośki dotyczące premiowania eksportu kur i indyków;

c) przygotowano i zorganizowano konferencję w sprawie utworzenia wojewódzkiej spółdzielni zbytu inwentarza, a ponieważ realizacja odnośnego planu musiała ulec odroczeniu z uwagi na pogorszenie się w międzyczasie sytuacji finansowej miejscowego rolnictwa i organizacji rolniczych, podjęto starania nad uruchomieniem spółki mięsnej w składzie: P. B. R., oraz spółdzielnie rolniczo-handlowe w Suwałkach, Grodnie i Wysokiem, w związku z czym rozpoczęto na spędach rolniczych potrącenia przy zakupach na tworzenie kapitału obrotowego dla przyszłej spółdzielni;

d) ułatwiano rozbudowywującym się placówkom spółdzielczym uzyskiwanie kredytów, a spółdzielniom budującym spichrze dostarczono planów i kosztorysów, podobnie jak i reflektantom na budowę przechowalni owocowych.

Gdy w związku z klęską suszy rozpoczęła się wzmożona sprzedaż bydła, wystąpiono do władz o podjęcie zakupów interwencyjnych, a po zarządzeniu tych zakupów zorganizowano spędy bydła we wszystkich powiatach. Władzom Skarbowym przedłożono trudności na jakie natrafiło zaopatrywanie się gospodarstw i spółdzielni w cukier pastewny, uzyskując zgodę Władz Skarbowych na rodzaj komisowej sprzedaży cukru przez placówki spółdzielcze, na podstawie ksiąg kontroli. Ponieważ nadmierna podaż bydła przy stosunkowo małej podaży rynkowej owiec i trudnościach na jakie natrafiło zaopatrywanie się oddziałów wojskowych w mięso baranie, deprecjonowała cenę bydła, wystąpiono do Władz Wojskowych o zawieszeniu nakazu spożywania baraniny do czasu zmiany sytuacji.

Ponadto w okresie sprawozdawczym odnowiono skład komisji odwoławczej przy Intendenturze, kontynuowano prace organizacyjne nad uruchomieniem gorzelnii spółdzielczych w Śniadowie i Ostrołęce, oraz ułożono z Bazarem Przemysłu Ludowego formy skupu wełny od rolników, po sprecyzowaniu wytycznych jakie winny być w akcji odnośnej Bazaru przestrzegane. Współpraca referatu zbytu ze spółdzielniami rolniczo-handlowymi polegała między innymi na informowaniu spółdzielni o możliwościach zbytu, przedstawieniu wytycznych jakimi winny kierować się w zawieraniu umów ze Spółką „Paliwo” na sprzedaż węgla, oraz okazywaniu spółdzielniom pomocy we wszystkich sprawach w jakich się do Izby zwracały.

Z ważniejszych projektów rozporządzeń dotyczących obrotu artykułami rolniczymi, rozpatrzono i zaopiniowano pro-

jekt ustawy o podatku przemysłowym (nowelizacja), wypowiadając się w opinii przychylnie, ze wskazaniem jednak na potrzebę utrzymania ulg podatkowych dla transakcji giełdowych.

Z ważniejszych prac prowadzonych w okresie sprawozdawczym przez referat organizacji zbytu wymienić jeszcze należy starania związane ze sprawą budowy cukrowni w Szepietowie, aczkolwiek sprawa ta w okresie objętym sprawozdaniem nie została zakończona konkretnymi wynikami.

3. Prace inspektoratu mleczarskiego.

Wykonanie ustawy o mleczarstwie. W ciągu okresu sprawozdawczego wystąpiło do Izby o rejestrację 315 zakładów mleczarskich. Przeprowadzono lustracje w 654 zakładach, w tym po raz drugi zlustrowano 166 zakładów. W wyniku lustracji zarejestrowano warunkowo 477 zakładów zaś odmówiono rejestracji 95 zakładom mleczarskim. Z zarejestrowanych uprzednio warunkowo zakładów skreślono wobec niedostosowania się do wymagań ustawy 52 zakłady a 114 zakładom przedłużono wyznaczone terminy. Od orzeczeń Izby wpłynęło 104 odwołania do Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych. Ponadto Inspektorat mleczarstwa zaopiniował 67 planów technicznych.

Wpływ ustawy mleczarskiej na przemysł mleczarski. Wpływ ustawy na podniesienie się techniczne i sanitarne zakładów mleczarskich w porównaniu z rokiem 1936 jest bardzo wyraźny. Jakkolwiek nieosiągnięto jeszcze zupełnego dostosowania się zakładów mleczarskich do wymogów ustawy tym niemniej istnieje już szereg zakładów względnie dobrze i celowo urządzonych, jak również jest znaczna poprawa w technicznym wyposażeniu zakładów. Wzrasta również umiejętność w posługiwaniu się aparatami mleczarskimi. Największą trudność w dostosowaniu się zakładów do wymagań ustawy przedstawia woda. Zaledwie w kilku wypadkach analiza wody wypadła dodatnio.

Przyczyną analiz ujemnych jest przeważnie brudne utrzymanie i wady w urządzeniach studziennych. Dostosowanie się wielu zakładów mleczarskich do przepisów zależeć będzie od udostępnienia im taniego kredytu inwestycyjnego. Postęp w mleczarstwie hamowany jest w wielu wypadkach niedostatecznym przygotowaniem kierowników zakładów. W rządzie zakładów które niedostosowały się dotychczas do ustawy figurują w pierwszej mierze te zakłady prywatne, których właściciele zdecydowali się na likwidację i pragną jedynie odwleć moment likwidacji i te zakłady spółdzielcze które nie otrzymały na czas kredytów z Państwowego Banku Rolnego.

Natomiast mniej widoczny jest wpływ ustawy na organizację mleczarstwa, w wielu zaś wypadkach mamy do czynienia z objawami raczej ujemnymi. Restrykcje wynikające z postanowień ustawy powodują przerzucanie się pachtów i mleczarń o małym przerobie na działalność potajemną, nieobciążoną kosztami, w ślad zaczynają idzie dezorganizowanie dostaw mleka do zakładów jawnych. Przenoszenie się takich zakładów z miejsca na miejsce oraz długi okres czasu potrzebny na przeprowadzenie formalności związanych z zamknięciem takiego zakładu utrudniają walkę z mleczarstwem potajnym, a co za tym idzie mleczarnie zarejestrowane nie są w stanie zapewnić sobie uregulowanej dostawy surowca.

Zakłady mleczarskie wyłączone z pod działania ustawy. Przerób tych zakładów przypuszczalnie nie przekracza ok. 10 milionów litrów rocznie. Trudności napotykane w ustalaniu przerobu tych zakładów i w ustaleniu kto jest właścicielem wywołują potrzebę przeprowadzania lustracji tych zakładów i zażądania udokumentowanego stwierdzenia wysokości przerobów.

Serowarstwo. Na terenie województwa białostockiego istnieje ponad 30 zakładów produkujących sery przeważnie typu litewskiego. Są to przeważnie zakłady drobne oparte o mleko dworskie, niektóre jednak z tych zakładów korzystają również i z mleka wiejskiego. Pozatym produkują sery niektóre maślarnie spółdzielcze okresowo podczas większego nasilenia podaży mleka. Serowarstwo białostockie ma niewysoki poziom techniczny i fachowy i w nielicznych tylko wypadkach zdoła przystosować się do wymogów ustawy. Likwidując stopniowo te zakłady Izba propaguje uruchamianie zastępcze zakładów serowarskich w zakładach mleczarskich okręgowych.

Organizacja mleczarstwa w miastach. Zapotrzebowanie mleka w miastach istniejące na terenie działalności Izby pokrywane jest przez krowiarnie istniejące na terenie miast, przez mleko dowożone z okolicznych wiosek i sprzedawane na rynku i przez drobne sklepy nabiałowe skupujące mleko w okolicy. Częściowe butelkowanie mleka przeprowadza tylko jedna mleczarnia w Białymstoku produkująca poza tym śmietankę pasteryzowaną i homogenizowaną oraz kefir. Z miejscowości letniskowych jedynie Druskieniki posiadają dwie sezonowe mleczarnie, wyrabiające przetwory mleczne sfermentowane. Ponieważ dotychczas zabiegi o powstanie w dwu największych miastach województwa w Białymstoku i Grodnie nowoczesnych zlewni mleka nie dały rezultatu, inspektorat mleczarski prowadząc lustrację sklepów nabiałowych i niektórych krowiarni podkreśla konieczność wyłącznego obrotu mlekiem pochodzącym z zakładów zarejestrowanych. W rezultacie tworzy się popyt na mleko przygotowane w zlewni w zwią-

ku z czym istniejące w tych miastach punkty nabiałowe przystępują do organizacji wspólnych zlewni.

Wytyczne polityki mleczarskiej Izby. W pracach nad wykonaniem ustawy o mleczarstwie oraz w porządkowaniu stosunków mleczarskich inspektorat mleczarski opiera się ściśle na planie sieci zakładów mleczarskich. Plan ten opracowany w roku 1936 został zweryfikowany przez podkomisję mleczarską komisji ekonomicznej Izby w dniu 7 lipca 1937, a ponieważ rozwój stosunków nieustannie narzuca potrzebę korektury jego konstrukcji, inspektorat mleczarski w marcu 1938 wystąpił do okręgowych Towarzystw Organizacji i Kółek Rolniczych i wydziałów powiatowych z prośbą o zgłaszanie wniosków co do dalszych niezbędnych zmian w planie. Od zakładów uważanych za mleczarnie okręgowe wymaga się poważniejszych inwestycji technicznych dążąc w zamian za to do przekształcania innych zakładów na śmietanczarnie dostarczające mleko do zakładów okręgowych. W wyniku tej akcji prowadzonej w ścisłym porozumieniu ze Związkiem Spółdzielni Rolniczych zakłady typowane na okręgowe powiększyły poważnie swą przeróbkę.

Współpraca Inspektoratu mleczarskiego z władzami administracji ogólnej i organizacjami rolniczymi. Inspektorat mleczarstwa podczas pobytu w terenie omawia każdorazowo w starostwach z p.p. referentami przemysłowymi oraz z lekarzami i weterynarzami powiatowymi sprawy wiążące się z realizacją ustawy mleczarskiej i informuje władze wojewódzkie o rozwoju sprawy mleczarskiej.

Podobnie w ścisłym kontakcie pozostaje inspektorat mleczarski ze Związkiem Spółdzielni Rolniczych i ze Związkiem Spółdzielni Mleczarskich i Jajczarskich. Poza tym mają miejsce stałe konferencje miesięczne z przedstawicielami Związku Rewizyjnego na których omawiane są bieżące sprawy spółdzielczego przemysłu mleczarskiego. Szereg zebrań i konferencji poświęconych sprawom mleczarskim a odbytych z przedstawicielami Okręgowych Towarzystw Organizacji i Kółek Rolniczych, dał w wyniku wzajemne zrozumienie i uzgodnienie pracy pomiędzy tymi organizacjami a inspektoratem mleczarstwa, oraz dostarczył wniosków co do wartości planu sieci mleczarń.

Udział w zebraniach publikacje i informacje. Inspektorat mleczarstwa bierze w miarę możliwości udział w terenowych zjazdach i konferencjach poświęconych sprawom mleczarskim, zaś dla informowania społeczeństwa rolniczego o kierunkach pracy izby w miesięcznym komunikacie Izby prowadzony jest stały dział informacyjny mleczarski prócz artykułów poświęconych zagadnieniom mleczarskim zamieszczanych w miejscowej prasie codziennej.

4 Prace referatu rachunkowości rolnej.

Referat rachunkowości rolnej rozpoczął czynności od dnia 15 czerwca 1937 r. zaś prace lustracyjne w terenie rozpoczęto w miesiącu wrześniu. W pierwszej połowie czerwca 1937 r. Białostocka Izba Rolnicza wysłała do poszczególnych Okręgowych Towarzystw Organizacji i Kółek Rolniczych i instruktorów organizacji gospodarstw 84 książki do prowadzenia rachunkowości rolnej, z czego 42 książki w opracowaniu inż. Curzytka (wydanie 5, 6 i uproszczone) i 42 książki w opracowaniu inż. Dąbrowskiego.

Z powyższej ilości książek doręczono kandydatom na rachunkowiczów 69. Dane cyfrowe dotyczące ilości wysłanych książek, przeprowadzonych lustracji i sporządzonych zamknięć za rok 1936/37, ilustruje poniższe zestawienie:

Powiat	Wysłano książek			Rozpoczęto prowadzenie rachunkowości osób	Przeprowadzono lustracji					Sporządzono zamknięcia za rok 1936/37	Stan rachunkowości		
	razem	Curzytka	Dąbrowskiego		Razem	sprowadz. i użg. książek za rok 1936/37	zustroneno powiatowe	swierdzono z przestanie prowadzenia rach.	sporządz. owarć na 1937/38		do dn. 30. III. 1938 prow. książki	do dn. 30. III. 1938 zaprzest.	stat. pr. ks.
Augustów	4	2	2	4	6	2	—	1	3	2	3	1	
Białystok	8	4	4	6	10	1	2	3	4	1	3	3	
Bielsk Podl.	8	4	4	8	8	—	1	2	5	—	5	3	
Grodno	12	6	6	3	5	—	2	1	2	—	2	1	
Łomża	4	2	2	5	9	2	2	3	2	2	2	3	
Ostrów Maz.	4	2	2	6	6	—	2	—	4	—	6	—	
Ostrołęka	8	4	4	5	11	4	2	3	2	4	2	3	
Sokołka	8	2	2	4	8	—	—	4	4	—	—	4	
Szczuczyn	4	4	4	9	11	3	—	2	6	3	7	2	
Suwałki	8	4	4	11	11	1	—	3	7	1	7	4	
Wołkowysk.	8	4	4	8	12	2	2	4	4	2	4	4	
Wysokie M.	8	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Razem	84	42	42	69	97	15	13	26	43	15	41	28	

W roku gospodarczym 1937/38 książki prowadzone przez rachunkowiczów za nielicznymi wyjątkami przedstawiają słaby materiał rachunkowy. Niedokładne prowadzenie rachunkowości i duża sięgająca 40% ilość wypadków zaprzestania prowadzenia zapisów, tłumaczy się: a) brakiem doradztwa z zakresu prowadzenia rachunkowości rolnej, b) wydaniem książek różnych układów co wprowadziło dezorientację.

Zamknięcia rachunkowe za rok 1936/37 zostały sporządzone w biurze Izby, przyczem odpisy książek sporządzono

i pozostawiono w aktach a uzyskane materiały rachunkowe odnotowano w zbiorowym wykazie statystycznym. Książki za rok 1936/37 i częściowo za rok 1935/36 zostały zwrócone rachunkowiczom. Założono również ewidencję rachunkowości za rok 1937/38 według powiatów i ewidencję lustracji.

5. Prace inspektoratu lniarskiego.

Inspektorat lniarstwa i przemysłu domowego uruchomiony został od dnia 15 sierpnia 1937. Uruchomienie tego inspektoratu wiąże się z przeznaczeniem przez Fundusz Pracy za pośrednictwem samorządu rolniczego pewnych sum na organizację i podniesienie przemysłu domowego, co zmierza do łagodzenia bezrobocia wiejskiego i zwiększenia zarobkowania ludności wiejskiej, nieznajdującej pełnego utrzymania w pracy na roli.

Wobec braku danych co do stanu, liczebności i rozmieszczenia przemysłu domowego na terenie działalności Izby, Białostocka Izba Rolnicza ustalając program pracy inspektoratu przemysłu domowego i lniarstwa i plan wykorzystania przeznaczonych na ten cel kwot, zmuszona była kierować się względami na istniejące gwarancje niezmarnowania pieniędzy. Ponieważ zaś bezsprzecznie największym i najważniejszym działem przemysłu domowego na terenie województwa jest tkactwo, dlatego w pierwszym rzędzie tkactwo i związane z tym zagadnienie poprawy surowca zostały w programie pracy uwzględnione. Z innych działów przemysłu domowego weszły w plan pracy inspektoratu koszykarstwo i zabawkarstwo, pod wpływem wysuwanych z terenu życzeń

a) Akcja lniarska.

Organizacja akcji. W okresie sprawozdawczym zdecydowano skoncentrować prace lniarskiej przede wszystkim w dwu powiatach, sokólskim i ostrołęckim. W powiatach tych utworzono dwa „rejonu kultury lniarskiej“, obsadzone przez instruktorów lniarskich. Rejon lniarski w powiecie sokólskim objął gminy Suchowółę, Korycin i Janów, zaś rejon lniarski w powiecie ostrołęckim gminy Myszyniec Łyse, Kadzidło, Turośl i Czarnia. W rejonie ostrołęckim na równi z zagadnieniem lniarskim uwzględniono i prace z zakresu konopiarnictwa. W rejonie sokólskim praca instruktorska prowadzona była w 20 zespołach, obejmujących 323 osób, zaś w rejonie ostrołęckim w 35 zespołach obejmujących 355 osób.

Inspektor lniarstwa i instruktorzy lniarscy prowadzili jednak pracę oświatową w zakresie uprawy i przeróbki lnu i konopi również i poza rejonami, w Kołach Gospodyń i Zespołach Młodzieżowych, w miarę możliwości i odpowiednio do rozkładu pracy w tych organizacjach.

Akcja nasienna. Wzorem lat ubiegłych i w roku sprawozdawczym dla zaopatrzenia gospodarstw w dobre nasienie

sprowadzono z Towarzystwa Lniarskiego w Wilnie 9,5 q nasienia oryginalnego lnu LCSD; nasienie to zostało wysiane w 7 gospodarstwach nasiennych objętych kontrolą kwalifikacyjną inspektoratu nasiennego Izby. Poza tym rozprowadzono przy pomocy Okręgowych Towarzystw i Kółek Rolniczych 25 q siemienia sprowadzonego z Wileńszczyzny i 52 q siemienia wyprodukowanego w r. 1937 na terenie Izby ze sprowadzonych w roku poprzednim oryginalnych nasion LCSD. Gospodarstwom które nie zdążyły zaopatrzyć się z tej ilości siemienia w dobry materiał siewny, wskazano adresy gospodarstw dysponujących dobrym siemieniem siewnym.

W związku z propagowaniem uprawy konopi w powiecie ostrołęckim na terenach zmeliorowanych, rozprowadzono 25 q nasienia konopi podolskich i 7,8 q nasienia konopi jugosłowiańskich.

Zaopatrzenie terenu w ulepszone narzędzia do przeróbki lnu. W ramach posiadanych na ten cel środków Izba zakupiła 5 międłarek, 8 trzepaków kołowych i 2 komplety grzebieni angielskich do czesania lnu. Maszyny i narzędzia powyższe użyte zostały przede wszystkim na wyposażenie rejonów kultury lniarskiej, reszta została oddana do użytku zespołom lniarskim. Poza tym ułatwiano zakup maszyn lniarskich Kołom Gospodyń drogą odpowiedniego doradztwa, zawarto porozumienie z fabryką „Kraj“ w Kutnie co do dostawy międłarek, oraz objęto nadzorem produkcję trzepaków kołowych prowadzoną jako przemysł domowy przez mieszkańca powiatu sokólskiego ze wsi Trofimówka.

Prócz powyższego inspektor lniarstwa prowadził akcję doradcą przy budowie moczydeł i suszarni lnu — gdzie tego zasła potrzeba.

Akcja oświatowa i instrukcyjna. Mając na celu ulepszenie uprawy lnu i konopi oraz poprawę przeróbki słomy na włókno, przeprowadzono kursy lniarskie i pokazy pracy na maszynach. Pokazów które miały na celu zapoznanie ludności z obchodzeniem się z ulepszonymi narzędziami i prawidłową przeróbką słomy odbyło się w różnych miejscowościach 62. Były to pokazy jedno lub dwudniowe. Kursów zapoznających z uprawą lnu i konopi i przygotowaniem słomy do przeróbki odbyło się 42. Większy trzy dniowy kurs lniarski przeprowadzono dla producentów lnu w Janowie w powiecie sokólskim.

Prócz powyższego w celu dokształcenia instruktorów K.G.W. w akcji lniarskiej, w ramach kurso-konferencji instruktorów odpowiednio uwzględniono tematy lniarskie. Z innych prac instrukcyjnych przeprowadzono w 32 miejscowościach pokazy farbowania dla członkiń Kół Gospodyń Wiejskich. Pokazy te przeprowadzał instruktor lniarstwa.

b) prace badawcze.

Zaangażowany od dnia 15 września instruktor przemysłu domowego, sporządził opis stanu, liczebności i rozmieszczenia chałupnictwa na terenie powiatów grodzieńskiego, wołkowskiego, białostockiego i wysoko-mazowieckiego. Ponieważ zaś uprzednio zbadane i opisane zostały powiaty sokólski i ostrołęcki, równocześnie zaś p. prof. Aernecker przeprowadził badania nad chałupnictwem na całym pograniczu pruskim, a więc na terenie powiatów suwalskiego, augustowskiego i szczużyńskiego, prace te łącznie dadzą monograficzne ujęcie chałupnictwa w woj. białostockim, bez czego opracowanie szerszego programu akcji nad podniesieniem i zorganizowaniem chałupnictwa nie jest możliwe.

Poza tym wspomniany instruktor przemysłu domowego zbadał stan plantacji wikliny na terenie powiatów białostockiego, wysoko-mazowieckiego i grodzieńskiego, oraz wykonał prace przygotowawcze dla utworzenia ośrodka wikliniarsko-koszykarskiego w północnej części powiatu grodzieńskiego.

OKRĘGOWY WYDZIAŁ BEZPIECZEŃSTWA I HIGIENY PRACY W ROLNICTWIE.

Do kompetencji Okręgowego Wydziału należy prowadzenie akcji bezpieczeństwa i higieny pracy w rolnictwie na terenie działalności Białostockiej Izby Rolniczej.

Organizacja Okręgowego Wydziału przewiduje zależność służbową personelu pracującego od władz Izby Rolniczej, fachową zaś — od Centralnego Wydziału Bezpieczeństwa pracy przy Związku Izb i Organizacji Rolniczych.

Działalność Okręgowego Wydziału polegała na:

- = propagandzie akcji bezpieczeństwa i higieny pracy w rolnictwie,
- = utrzymaniu kontaktu i współpracy z organizacjami rolniczymi w zapobieganiu wypadkom przy pracy,
- = indywidualnych lustracjach gospodarstw rolnych objętych ustawą o bezpieczeństwie pracy,
- = prowadzeniu zbiorowej akcji.

Akcją Okr. Wydz. Bezp. Pracy objęte zostały wszystkie powiaty na terenie województwa białostockiego.

Wykaz gospodarstw rolnych objętych ustawą o bezpieczeństwie i higienie pracy.

L. p.	Powiat	gospodarstw powyżej 30 ha
1	Augustów	61.—
2	Białystok	251.—
3	Bielsk Podl.	274.—
4	Grodno	182.—
5	Łomża	242.—
6	Ostrołęka	75.—
7	Ostrów Mazow.	118.—
8	Sokółka	87.—
9	Suwałki	67.—
10	Szczuczyn	171.—
11	Wołkowysk	322.—
12	Wysokie Maz.	256.—
Razem		2.106.—

Stan bezpieczeństwa i higieny pracy w gospodarstwach za bardzo nielicznymi wyjątkami nie odpowiada nawet najprymitywniejszym wymaganiom i przedstawia się mniej więcej jednakowo na terenie całego województwa.

Na stronę wychowawczą pracowników nigdzie prawie nie jest zwrócona uwaga, po za sporadycznymi pouczeniami indywidualnymi w razie jakichś rażących przykładów nieostrożności.

O ile chodzi o stronę techniczną warsztatu rolnego, wszędzie te same niedomagania higieny pomieszczeń i pracy, jak i niezbędnych osłon i zabezpieczeń.

Za pośrednictwem Wojewódzkiego Towarzystwa Organizacji Kółek Rolniczych, oraz Wojewódzkiego Związku Ziemian rozkolportowano z zakresu Bezpieczeństwa pracy broszury wydane przez Instytut Spraw Społecznych pod tytułem:

1. — „Jak pracować bezpiecznie przy szynach i urządzeniach w rolnictwie — K. Bortkowicza“.
2. — „Jak pracować bezpiecznie narzędziami ręcznymi w gospodarstwie rolnym — T. Głodowskiego“.
3. — „Jak obchodzić się ze zwierzętami w gospodarstwie rolnym, aby uniknąć wypadku. — J. Lewandowskiego“.
4. — wydany przez Centralny Wydział Bezpieczeństwa Pracy „Kalendarz bezpieczeństwa pracy w rolnictwie i leśnictwie na rok 1938“.

Broszur rozsprzedano 350 szt. kalendarzy 1.500 szt.

Współpraca organizacji rolniczych wyraziła się w przychylnym naogół ustosunkowaniu się do tej akcji.

Tworzenie powiatowych Sekcji bezpieczeństwa pracy, na wzór innych działów prac Izby Rolniczej, dążenie by w ten sposób pracę lustracyjną przenieść na instruktorów rejonowych, okazało się za przedwczesne, albowiem bezpieczeństwo pracy jest akcją mało rozpropagowaną, a korzyści osiągane przez rolnika z prowadzenia akcji bezpieczeństwa pracy, w tak krótkim czasie nie mogły wywołać narazie efektów i pobudzić rolników do tworzenia organizacyjnych komórek jakimi winny być sekcje bezpieczeństwa pracy.

Personel Okręgowy Wydz. Bezp. Pracy składał się z jednego instruktora terenowego, który ponadto pełnił dodatkowo obowiązki kierownika wydziału. Z dniem 10 lipca 1937 r. zaangażowany został drugi instruktor terenowy.

W okresie sprawozdawczym główną uwagę zwrócono na stronę technicznych zabezpieczeń.

Przed wszystkim chodziło o zabezpieczenie techniczne najpowszechniej stosowanych maszyn rolniczych, których stan z punktu widzenia bezpieczeństwa pozostawiał wiele do życzenia.

Liczba gospodarstw zlustrowanych przez instruktorów bezpieczeństwa pracy w rolnictwie:

L. p.	Powiaty	1937 r.								1938 r.			Razem	
		kwiecień	maj	czerwiec	lipiec	sierpień	wrzesień	paździer.	listopad	grudzień	styczeń	luty		marzec
1	Augustów			3			7	20						30
2	Białystok	8		3		33	14	33	7				3	101
3	Bielsk Podl.	2	15				32		2		2		11	64
4	Grodno	5	5			27	9	13		6		19	27	111
5	Łomża			4				8			4			16
6	Ostrołęka											24		24
7	Ostrów Maz.	2			1	7	9				31			50
8	Sokołka	3	1	15		15				1				35
9	Suwałki			3	16		12			29				60
10	Szczuczyn	1	1	9	8		3				27			49
11	Wołkowysk	2		9				5	17	19			2	54
12	Wysokie Maz.	2		3	23	15					7		5	55
	Razem	25	22	49	48	97	86	79	26	55	71	43	48	649

Na akcję zbiorową bezpieczeństwa pracy w rolnictwie Okręgowy Wydział kładł specjalny nacisk. Po za ogółem rolników, starano się zainteresować młodzież, która specjalnie z zainteresowaniem odnosi się do prowadzonej akcji.

W zakresie akcji zbiorowej bezpośrednia działalność personelu Okręgowego Wydziału przejawiała się: w wykładach we wszystkich szkołach rolniczych na terenie województwa białostockiego, w wykładach dla rezerwy policji na zebraniach prezesów i członków zarządów Kółek Rolniczych na konferencjach instruktorskich i t.p.

